

str. 3
**Varšava stále žiada Berlín
o nemecké miliardy**

str. 7
**Patri Kremnica
medzi vypálené obce?**

str. 15-16
Hrdina Imrich Jacko-Lysák

str. 18
Nový symptóm rakoviny

Naša anketa

Cítite potrebu, aby sa náš štát v roku 2019 pri príležitosti 75. výročia SNP a 75. výročia Karpatsko-duklianskej operácie výraznejšie vymedzil voči glorifikácii nacizmu a fašizmu? Ste za to, aby sa aj ministerstvo zahraničia SR konečne verejne prihlásilo v OSN k hrádza, cez ktorú fašizmus a nacizmus neprejdú?

Jozef Petráš, podpredseda ObIV SZPB, Martin:

– Áno, som za to. Oporou musí byť aj to, že Európsky parlament nedávno vyzval členské štáty k razantnejším krokom voči neonacizmu a neofašizmu. Uznesenie prešlo europarlamentom bez väčších problémov. Nevidím preto žiadny dôvod, aby ministerstvo zahraničia SR postupovalo v rozpore s touto výzvou, teda aj na pôde OSN a všade inde.

Ján Kašica, tajomník ObIV SZPB, Zvolen: – Je potrebné, aby do programu celoslovenských osláv Výročia SNP a Dňa hrdinov Karpatsko-duklianskej operácie bol náš Zväz spoluorganizátorom braný na takej úrovni, aby mohol presadzovať názory a stanoviská členskej základne, ktoré by boli zakomponované do scenára týchto osláv.

Verím, že v takomto prípade by sa presadila položená otázka v ankete v plnom rozsahu. Čiže nielen odpor voči glorifikácii fašizmu a nacizmu, ale aj úcta k štátom, ktoré mali najväčší podiel na víťazstve nad týmto nešťastím dvadsiateho storočia.

Tak isto by mala naša štátna elita brať do úvahy názor nášho Zväzu, aby sa nestalo to, že pri hlasovaní v OSN sme sa opäť zdržali hlasovania a teda neodsudili velebenie fašizmu a nacizmu.

Milan Malček, podpredseda ObIV SZPB, Rožňava: – Určite je potrebné, aby štát pri takých príležitostiach, ako sú 75. výročie SNP a Karpatsko-duklianskej operácie aj navonok výraznejšie presadzoval objektívny obraz, aký skutočne bol nacizmus a fašizmus. Táto ideológia sa opäť začína rozmáhať, pribúdajú jej sympatizanti a preto ju treba potláčať všade. Na pôde OSN, ktorá sa zrodila práve na základoch porážky nacizmu a fašizmu, to treba preukazovať predovšetkým.

Ministerstvo zahraničia SR by sa teda malo na boj s glorifikáciou nacizmu a fašizmu v OSN automaticky hlásiť. Vráťane verejnej prezentácie vlastných „protiglorifikačných“ návrhov a opatrení.

Jozef Petráš, predseda ObIV SZPB, Trnava: – Mám dojem, že naši politici sú politické trasorítiky. Nemajú odvahu pomenovať veci a javy tak, ako si to myslí väčšina Slovákov.

Pochopiť fašizmus a vzoprieť sa mu dokázali naši dedovia a otcovia. Prispeli i k jeho porážke.

Keď sa najviac rozmáhal, politici strčili hlavu do piesku. Aj naši spojenci. Preto bola Mníchovská zrada.

(Pokračovanie na str. 3)

Perlička

V Anglicku papagáj zavolał hasičov

V Nortmptonshire začali hasiči útok na „dom“, kam ich zavolał papagáj, ktorý dokázal imitovať zvuky požiarnej signalizácie. Informáciu o tom uverejnila agentúra UPI. Hasiči až nanieste spoznali, že v dome niet ani dymu, ani ohňa. Šetrením sa ukázalo, že operátorov požiarnej signalizácie oklamal 17-ročný africký sivý papagáj (psittacus erithacus) 63-ročného Stevena Dockertyho, ktorý má v repertoári údajne aj iné zvuky.

-1-

BOJOVNÍK

DVOJTÝŽDENNÍK ANTIFAŠISTOV

Ročník LXIII 13. 12. 2018 Cena 1,40 € (0,88 € pre predplatiteľov)

25-26

Pokojné Vianoce a šťastný Nový rok 2019

Vážení čitatelia a dopisovatelia, vážení členovia SZPB, naši sympatizanti a partneri, opäť máme za sebou jeden z úspešných rokov. Za to, že naozaj takým bol, ďakujem aj Vám, našim kolegom a priateľom.

V mene svojom, v mene Predsedníctva ÚR SZPB a v mene redakcie dvojtýždenníka Bojovník Vám želim pokojné prežitie vianočných sviatkov, príjemnú atmosféru v kruhu blízkych a po celý nový rok 2019 pevné zdravie, šťastie a lásku.

Ešte raz Vám ďakujem za spoluprácu a podporu.

Pavol Sečkář, predseda SZPB

„My sme sa nerozdelili, to len štát sa rozdelil“

Podľa formálnej pozvánky mohlo mať rokovanie decembrovej Ústrednej rady SZPB stručný priebeh, v skutočnosti však bolo jedným z obsahovo najbohatších a najpestrejších. Ako hosť sa ho zúčastnil aj miestopredseda ÚV ČSBS Václav Vaněk, ktorý prišiel SZPB odovzdať pamätný list mesta a ČSBS Břeclav a Pamätný odznak k 100. výročiu vzniku československého štátu.

No a keďže sa zúčastnil celého programu, tak sme ho požiadali, aby porovnal rokovanie najvyššieho orgánu slovenských protifašistov s ich českým.

Povedal, že ho veľmi oslovilo kultivované prejednávanie každého bodu, vystúpenia k nim, že posúvali tému na dosiahnutie spoločného cieľa. Mimo-

riadne ho však prekvapilo „podrobné, prehľadné...“ hodnotenie plnenia finančného rozpočtu „s presne vyčíslenými položkami...“ a rovnako podrobné schvaľovanie predbežného rozpočtu na budúci rok. Lebo oni sa vraj dozvedia len, že „toto sa vyčleňuje na činnosť ústredia, toto na... a toto

„en blok“ na okresné organizácie“. No a keďže nepoznajú konkrétosti pri okresných výboroch, tak vraj vznikajú rôzne „podozrenia a dohady“.

Keď som o tom hovoril s niektorými členmi ústrednej rady, boli potešení. Oblastný predseda z Trebišova M. Urban však spresnil, že „zásluhu na zavedení tohto systému do našich rokovani má predseda Pavol Sečkář“, pred ním to vraj ani u nás také nebolo.

Keď Václav Vaněk odovzdával

(Pokračovanie na str. 6)

Ruskí vojaci si len plnili povinnosť, organizoval to Porošenko

Ruský prezident Vladimir Putin označil incident v Kerčskom prielive (25. 11.) za „provokáciu zosnovanú súčasťou mocou (na Ukrajine) a úradujúcim prezidentom v predvečer prezidentských volieb na Ukrajine v marci budúceho roku“.

Porošenko musel podľa Putina podniknúť kroky, ktoré by vyostriť situáciu v krajine a vytvorili pre jeho „konkurentov – najmä z radov opozície – neprekonateľné prekážky“.

V. Putin uviedol tieto slová 28. 11. v prejave na investičnom fóre Rusko pozýva, ktorý bol aj jeho prvou priamou reakciou na tento medzinárodný incident.

Podľa pravda.sk, 28. 11. 2018

Neodškriepiteľným faktom ostáva...

..., že tri ukrajinské lode vnikli do ruských výsostných vôd (ktoré nikdy nepatrili Ukrajine) provokácie neoprávnene a napriek upozorneniam a varovaniam tam zostávali niekoľko hodín.

Keď nacistické Nemecko v auguste 1944 prekročilo hranice Slovenska, náš národ sa tomu postavil a vypuklo SNP.

Ak by niekomu z nás akýkoľvek agresor vnikol do bytu, tak každý CHLAP by sa mu postavil na odpor a prenasledoval by ho, kým by ho za to nepotrestal. Rusi sa zachovali rovnako. To len liberálni zbabelci chcú nám vnucovať svoju pokrivenú kultúru a morálku.

Vladimír Mikunda

Na zamyslenie:

**Norimberský tribunál neodsúdil nacizmus,
on odsúdil nemecký nacizmus.**

Jakov Kedmi, 21. 11. 2018

ISSN 03223-2018

9 770323 201002

26

Je Islamský štát spojencom USA?

Spojené štáty vnímajú teroristickú organizáciu Islamský štát (IS) takmer ako spojencu v boji proti sýrskej vláde, vyhlásil ruský minister zahraničných vecí Sergej Lavrov. Podľa neho ministerstvo zahraničných vecí USA tvrdí, že IS nebol zatiaľ porazený a že zmena režimu v Sýrii je hlavnou predbežnou podmienkou porážky tejto organizácie.

„Myslím si, že Američania vnímajú IS ako ospravedlnenie svojej vojenskej prítomnosti v Sýrii a takmer ako spojencu v boji proti sýrskym úradom,“ citovala šéfa ruskej diplomacie agentúra TASS.

„Hlavnou úlohou (Washingtonu) je teraz skôr opäť zmena režimu, než porážka IS,“ povedal Lavrov a poznamenal, že USA

zjavne mali „svoju tajnú agendu v Sýrii“. Podľa Lavrova IS utrpel drvivú porážku na území, ktoré kontroluje sýrska vláda, ale niektoré ohniská odporu v krajine zostali.

„Hlavná pevnosť IS sa nachádza na území ovládanom Spojenými štátmi,“ spresnil. „V oblasti Tanf, kde sú Spojené štáty absolútne nelegitímne, vznikla

zóna, ktorú ovládajú a vnútri ktorej sa nachádza neslávne známy utečenecký tábor Rukban. Vnútri tejto 55-kilometrovej zóny sa nachádza niekoľko tisíc militantov, ktorých Spojené štáty z nejakého dôvodu považujú za skupinu osôb s nedotknutelným postavením,“ dodal Lavrov.

Podľa pravda.sk a ria.ru, 24. 11. 2018

Aké zásady ctí OBSE?

Špeciálna monitorovacia misia si na Ukrajine overila informáciu zahraničných médií, že na Ukrajine existujú detské tábory, v ktorých členovia pravicovo-radikálnych zoskupení učia deti zabíjať, vyhlásil generálny tajomník OBSE Thomas Greminger.

Členovia tejto misie podľa neho zbadali v činnosti pravicových radikálov, ktorí sú vychovávateľmi v detských táboroch, znaky trestnej činnosti, no nič s tým vraj nemôžu robiť, pretože organizácia nemá právo viesť vyšetrovanie. Komisia teda vraj môže len „pozorne sledovať“ vývoj udalostí a vyšetrovanie takých faktov musia robiť ukrajinské orgány.

S využitím topwar.ru, 30. 11. 2018

Moldavsko odmieta vstúpiť do NATO

Vyše 60 % obyvateľov Moldavska nepodporuje vstup republiky do Severoatlantickej aliancie, prezradili výsledky prieskumu, ktorý (v dňoch 1.–20. 11.) usporiadala Asociácia sociológov a demografov.

„Opýtali sme sa ľudí, ako by hlasovali, ak by sa v najbližšiu nedeľu konalo referendum o pripojení

k NATO. Za pripojenie hlasovalo 22,4 % respondentov, proti 60,1 %. Počet stúpenčov vstupu do NATO pokračuje v poklese,“ vysvetlil programový riaditeľ Asociácie Nikolaj Boďan.

Pritom 6,2 % ľudí by sa hlasovania nezúčastnilo, 5,4 % respondentov nevie čo je to NATO a 5,9 % sa nevedelo rozhodnúť.

Podľa ria.ru, 26. 11. 2018

Ukrajinský generál obvinil úrady v Kyjeve „z veľkého zločinu“

Bývalý náčelník Služby zahraničnej rozviedky Ukrajiny armádny generál Mikolaj Malomuž vyhlásil, že námorníkov, ktorí narušili ruskú hranicu v Kerčskom prielive „podsunuli“ úrady Ukrajiny.

Malomuž priznal, že lode ukrajinského námor-

níctva zašli na územie, ktoré je kontrolované Ruskom a preto iných variantov, okrem ich zadržania, nebolo. „Je faktom, že našich námorníkov naozaj podsunuli,“ povedal generál.

Ak Kyjev vedome vybral pre tieto lode takúto trasu a formát plavby, tak je to „veľkým zločinom“, dodal Malomuž v rozhovore pre stránku Politeka.

-r-

Rusi odpovedajú príliš agilnej EÚ

Azovské more nie je sférou kompetencií Európskej únie, vyhlásil predseda medzinárodného výboru Rady federácie RF Konstantín Kosačev.

Podtrhol, že vo vzťahu k Azovskému moru „môže byť len súčinnosť alebo nesúčinnosť dvoch európskych štátov, Ruska a Ukrajiny,“ a Európska únia by sa mala venovať

problémom, ktoré rozbíjajú EÚ. Konkrétne poukázal na problémy migrácie, severného Cypru, Kosova, Katalánska a Brexitu.

-r-

Podmienky Američanov o START-3 sú neprijateľné

V Kongrese USA presadzujú pre Moskvu neprijateľné podmienky na predĺženie platnosti zmluvy START-3, vyhlásil veľvyslanec Ruska v USA Anatolij Antonov.

„Vzniká pocit, že stavajú otázky tak, aby to bolo vopred neprijateľné pre ruskú stranu, aby sme ich hneď odmietli. To znepokojuje. Vytvárajú sa dodatočné zamedzenia, prekážky na ceste predĺženia tejto zmluvy.

Taktické zbrane nemajú k tejto téme žiadny vzťah,“ povedal diplomat.

V stredu 28. 11. senátor republikán Tom Cotton a kongresmanka za republikánsku stranu Liz Cheney prišli s návrhom

zákona, ktorý obmedzuje predĺženie rusko-amerického zmluvy Start-3 po roku 2021 cestou zastavenia financovania dohody. Podmienkou na jej predĺženie je, ak Rusko „zniži svoje zásoby taktických atómových zbraní a zaradí svoje nové systémy do rámca novej dohody Start“.

Podľa ria.ru, 30. 11. 2018

Ukrajina už raz podvádzala

Predseda SNS a predseda NR SR Andrej Danko nevyúčil, že úrady Ukrajiny môžu zakrývať pravdu o udalostiach 25. novembra v Kerčskom prielive.

Danko vyzval riešiť tento konflikt „s chladnou hlavou a neukazujúc prstom, kým nebude jasné, ako sa to všetko udialo“.

„Ja nie som ten človek, ktorý dôveruje Porošenkovi. Opäť, podľa správ, Ukrajina podvádzala so zomretým novinárom.

(Ide o špeciálnu operáciu s Arkadiom Babčenkou.)

My musíme pokojne nazerať na všetky udalosti a fakty, v skutočnosti sa však obávam, že niektorí ľudia sa s nami jednoducho zahráli,“ povedal. -r-

Čo píšú iní

Spôsobil vznik ČSR 2. svetovú vojnu?

Jedna z častí online relácie Debatní klub, v ktorej vystúpili česko-nemecký publicista Tomáš Krystlík a Stano Dermek, bola zverejnená na konci novembra a venovala sa vzniku Československa a jeho vzťahu s Rakúsko-Uhorskom. Vyjadrený tu bol rad strhujúcich názorov.

Mníchovská dohoda a otázka moci

V súvislosti s otázkou o význame Mníchovskej dohody sa Krystlík vyjadril, že: „Česi sa potrebovali dohodnúť s Nemcami, ktorí požadovali autonómiu. Tú im Česi nechceli dať. Vedeli, že potom by ju chceli Slováci, Maďari. Takže to urobiť nemohli, Nemcov považovali za kolonizátorov, prisťahovalcov. Začalo sa to priestrovať v roku 1938. Francúzsko a Veľká Británia videli možnosť v plebiscite, že by sa vyslovilo obyvateľstvo pohraničných území, či chce zostať v Československu, keď im nechce vyjsť v ústrety v oblasti autonómie,“ povedal publicista.

K tomu dodal, že Československo to najskôr odmietlo a odvolalo sa na arbitrážnu zmluvu s Nemeckom z roku 1920. Teda, že Veľká Británia a Francúzsko majú Nemecku povedať, aby začalo rokovať s Československom o otázke sudetských Nemcov. Podľa tejto medzinárodnej zmluvy boli Česi povinní s Nemcami konať, čo ale podľa Krystlíka nikdy nevyužili.

„Československo podstúpenie územia odsúhlasilo deväť dní pred Mníchovskou dohodou, ktorá tomu dala len právny rámec organizačnou formou, dokedy to prebehne,“ vysvetlil situáciu Krystlík.

Vznik Československa a druhá svetová vojna

Tomáš Krystlík vidí v rozpade Rakúska-Uhorska aj jeden z dôvodov, prečo sa začala druhá svetová vojna. Svoj postoj vyjadril nasledovne: „Keby si Česi silou mocou nepriali vlastný samostatný štát nezávislý na Rakúsko-Uhorsku, čo je vina dejateľov národa od Jungmanna, Palackého po Masaryka, tak by pravdepodobne nebola druhá svetová vojna. Medzi Ruskom, teda Sovietskym zväzom, a Francúzskom s Nemeckom by bolo Rakúsko-Uhorsko ako mnohonárodnostný štát.“

HSP, 2. 12. 2018 (výňatok)

Čo zabránilo národom Slovákov a Čechov životu rovný s rovným?

Politický vývoj na Slovensku po druhej svetovej vojne a jeho odlišnosti od vývoja v českých krajoch sa odvíjajú od Slovenského národného povstania. Toto z vojenského hľadiska významné ozbrojené vystúpenie proti nacistickému Nemecku a domácejmu fašistickému režimu malo za následok, že sa Slovensko jednoznačne zaradilo do antifašistickej koalície štátov, ktorá vyhrala druhú svetovú vojnu. Povstaním sa tiež vyslal jasný odkaz, že rozbitie 1. ČSR bolo výsledkom mocenského tlaku hitlerovského Nemecka a nie výsledkom iniciatívy Slovákov.

Povstaním sa, čo sa nedeceňuje, definitívne negovali akékoľvek zámenky víťazných mocností na eventuálne delenie Československa. Tým, že sa Slovenská národná rada, ako zvrchovaný štátny orgán na povstaleckom území, prihlásila k obnove Československej republiky, prispela k zachovaniu česko-slovenskej štátnosti len vo veľmi málo pozmenených hraniciach (územie Zakarpatskej Ukrajiny). Toto prihlásenie sa politického vedenia Povstania k obnove ČSR však bolo podmienené tým, že sa uzná svojbytnosť slovenského národa v spoločnom štáte a že tento sa bude rozvíjať na princípe „rovného s rovným“.

Štátoprávny program SNP, smerujúci k federatívnemu usporiadaniu do vojny unitárneho česko-slovenského štátu, našiel vyjadrenie v Košickom vládnom programe zo 4. apríla 1945, v ktorom sa píše: „Uznávajúc, že Slováci majú byť pánmi vo svojej slovenskej zemi, rovnako ako Česi vo svojej českej národnej domovine, a že republika bude obnovovaná ako spoločný štát rovnoprávných národov, českého a slovenského, vyjadrí vláda toto uznanie dôležitými štátnopolitickými aktmi.“

Bude vidieť v Slovenskej národnej rade... nielen oprávnenú predstaviteľku samobytného slovenského národa, ale i nositeľku štátnej moci na území Slovenska (moci zákonodarnej, vládnej a výkonnej)... Spoločné štátne úlohy bude vláda ako centrálna vláda republiky realizovať v najužšej súčinnosti so Slovenskou národnou radou a so zborom slovenských národných povereníkov ako výkonným vládnym orgánom Slovenskej národnej rady.“

Slovákovi sa v tomto programe tiež sľubovalo v ústredných štátnych úradoch, inštitúciách a v hospodárskych orgánoch celoštátneho významu zabezpečenie primeraného zastúpenia čo do počtu i čo do významu.

Peter Weiss, veľvyslanec SR v ČR 29.11.2018, (výňatok zo zurnal.pravda.sk)

Celý text: <https://zurnal.pravda.sk/esej/clanok/493272-co-zabranelo-narodom-slovakov-a-cekoch-zivotu-rovny-s-rovnym/>

Varšava chce miliardy, Berlín sa čuduje

Varšava je stále presvedčená, že má nárok získať reparácie za okupáciu štátu nacistickým Nemeckom. Berlín však opakuje, že sa už nedá hovoriť o nijakom odškodnení.

Plak na vyplatenie reparácií sa objavil už dávnejšie, vracia sa znovu, odkedy je pri moci euroskeptická strana Jaroslawa Kaczyńskiego. „Hovoríme o veľkej sume za vojnové zločiny, zničené mestá, stratu demografického potenciálu našej krajiny,“ povedal začiatkom roka jeho stranícky kolega Arkadiusz Mularczyk pre stanicu Polsat News. Odškodnenie vyčíslil až na 850 miliárd USD. O určitom chaoze v poľskej predstave pritom napovedá to, že iní politici spomínajú sumu v rozpätí 450–500 miliárd USD. Pred dvomi rokmi ministri vnútra a zahraničných vecí vyhlásili, že je to až bilión, čiže tisíc miliárd USD.

Keď býva zle, začnú sa vyťahovať reparácie

Na jeseň tohto roku vstúpil na scénu reparácií opäť prezident Andrzej Duda. Napriek tomu, že túto otázku otvoril už v septembri 2017 a od Nemecka si vypočul, aby na ňu zabudol, pretože bola už dávno dvojstranne vyriešená. „Škody spôsobené počas 2. sv. vojny neboli nikdy kompenzované,“ uviedol pre denník Bild.

„Prieskum verejnej mienky v auguste 2017 ukázal, že 51 percent Poliakov odmieta požiadavku na reparácie a súhlasí s ňou 24 percent,“ upozornila vtedy agentúra AFP (zvyšní opýtaní nemali jasný názor). Takmer rok a pol odvtedy Deutsche Welle poukazuje na aktuálne ankety, podľa ktorých závisí odpoveď od podoby otázky. V jednom prípade prevažujú zástancovia reparácií, ale v druhom dokonca viac ako dve tretiny Poliakov to považujú za uzavreté.

Neoblomné Nemecko: Všetko je uzavreté

Kritici „reparačnej chamtivosti“ sa pozastávajú nad tým, že poľskí lídri nepochopiteľne, až nebezpečne, rýpu do Berlína. Nemecko totiž prispieva do rozpočtu EÚ obrovskými peniazmi a, naopak, Poľsko každý rok dostáva z európskych zdrojov 6–7 miliárd eur, čo znamená, že poberá najviac peňazí spomedzi členských krajín únie.

Reakcie Nemecka na výzvy Poľska sú opakovane rovnaké. Berlín sa zakaždým snaží pripomenúť Varšave, že problém sa bilaterálne vyriešil už v roku 1953 – dohodou medzi Poľskom a vtedajším východným Nemeckom.

Pravda.sk, 4. 12. 2018 (výňatok)

Holandské železnice zaplatia odškodné za deportácie Židov

Počas 2. sv. vojny zarobili holandské železnice milióny guldenov tým, že prevážali Židov do koncentračného tábora Westerbork na severovýchode okupovaného Holandska.

Holandská štátna železničná spoločnosť Nederlandse Spoorwegen sa už dávnejšie za svoj podiel na holokauste ospravedlnila. Teraz však urobila ďalší krok – rozhodla sa, že vyplatí odškodné tým, ktorí boli počas vojny jej vlakmi deportovaní do tábora Westerbork alebo ich pozostalým.

„Nemci platili a železnice zabezpečovali dostupnosť vlakov a to, že pôjdu načas,“ povedal Dirk

Mulder z múzea vo Westerborku. Podľa odhadov hrubý zisk železníc v prepočte na dnešnú menu bol asi 2,5 milióna eur.

Podľa agentúry AFP sa do tranzitného tábora Westerbork dostalo počas 2. sv. vojny približne 107-tisíc zo 140-tisíc holandských Židov. Nacisti ich potom deportovali ďalej na východ do iných vyhladzovacích a koncentračných táborov – do Auschwitzu, Sobiboru, Bergen-Belsenu alebo Terezína. Medzi tými, čo boli deportovaní do tábora vo Westerborku, bola aj Anna Franková.

Podľa pravda.sk, 28. 11. 2018 (hrátené)

Zomrel džentlmen z Bieleho domu

Jeho život visel na vlásku, ale našťastie sa mu zoči-voči nepriateľským vojakom podarilo zachrániť si život. V septembri 1944 sa lietadlo, ktoré pilotoval George Bush, ocitlo pod silnou palbou Japoncov. Skôr ako sa katapultoval, stihol ešte zhodiť bomby.

Potom v záchrannnej veste vo vodách oceánu vedel, že sú tri možnosti, ako sa môže skončiť jeho dráma. Dve fatálne a jediná nádejne. Ak ho nenájdu, zomrie na hladinu. Od hladu, od smädu.

Ak ho vypátrajú Japonci, tiež ho čaká koniec. Šialený. Umučili by ho na smrť a potom, ako mali vo zvyku, by mu možno vypárali pečeň a zjedli ju ako kanibali.

Ak ho objavia námorníci USA, zostane nažive. Po štyroch hodinách vo vode mal nakoniec šťastie, že k nemu priplávala americká ponorka, ktorá pátrala po zostrelých členoch leteckých misií. O 44 rokov neskôr sa tento muž usmieval podobne, ako keď unikal smrti počas 2. sv. vojny. Na jeseň 1988 sa radoval z víťazstva vo voľbách šéfa Bieleho domu.

George Bush, v poradí 41. prezident USA, zomrel z piatka (z 30. 11. na 1. 12. 2018) na sobotu. Mal 94 rokov.

Podľa pravda.sk, 2. 12. 2018

Rarítka

Uralčan bez vyznamenia od roku 1943

Obyvateľ Čeljabinskej oblasti Ivan Končenkov, ktorý bol v roku 1943 navrhnutý na titul Hrdina ZSSR so Zlatou hviezdou, sa jej dodnes nedočkal kvôli dokumentom, ktoré sa stratili cez vojnu, uviedol na facebooku poslanec Štátnej Dumy RF Anatolij Litovčenko.

Povedal, že v meste Kopejsk ho navštívil 92-ročný veterán Ivan Ivanovič Končenkov a zveril sa mu s týmto zúfalstvom. Najvyššie štátne vyznamenanie mu bolo priznané v marci 1943. Písomné potvrdenie má, ale hviezdu nedostal. Ostatné „papiere“ sa kdesi stratili, napísal poslanec.

K tomuto textu pripojil aj foto písomného potvrdenia, kde sa podrobne popisuje hrdinstvo vtedy 17-ročného červenoarmeja Ivana Končenkova. „...vojak prejavil chabrosť, odvahu a vysoké bojové kvality“ v boji pri dedinke Trosna Kurskej oblasti: pomohol zastaviť ústup vojakov svojej rot, odrazil protiúder fašistov a udržal čiaru na ďalší útok. Pri tom bol ťažko ranený do nôh, no z boja neodšiel.

Litovčenko tvrdí, že Končenkov sa už neraz obracal na ministerstvo obrany, no odpoveďou mu vždy boli len úctivé odmietnutia. „Teraz idem ja odskúšať silu dokumentu štátnej Dumy – opäť sme pripravili žiadosť na ministerstvo obrany a do vojenského archívu. „Budeme si to vysvetľovať,“ poznamenal poslanec.

Podľa ria.ru, 30. 11. 2018

Naša anketa

(Dokončenie zo str. 1)

Teraz sa to opakuje. Tí, čo nás vtedy zradili, sú najväčší priatelia prezidenta Kisku, ministra Lajčáka a väčšiny opozičných politikov. A najväčším nepriateľom sú naši osloboditelia. Aspoň tak to politici papagajújú na pokyn kamarátov zo Západu.

Súčasný príklad. Výkvet fašizmu a agresie na Ukrajine. Na vine je Rusko a Putin. Také je stanovisko aj nášho ministerstva zahraničných vecí.

Nebudem spomínať všetky mediálne obvinenia bez dôkazov. Je ich veľa. Minister mal už dávno odstúpiť. Pokiaľ on zostane ministrom, Slovensko v OSN boj s glorifikáciou fašizmu nepodporí! Dúfam, že ľuďom sa otvoria oči a pri budúcich voľbách zradcov a kolaborantov pošlú tam, kam patria – do minulosti.

Josef Surman, podpredseda ZO SZPB Sever-1, Martin: – K nárastu neofašizmu a nacizmu v súčasnom období nahráva zlyhanie liberálnej demokracie a nedôvera voči politickým elitám. Dochádza k cieľavedomému prekrucovaniu histórie a výsledkov 2. svetovej vojny, silnejú snahy o glorifikáciu fašistických pohľadárov. Je neprípustné, aby sme po 73 rokoch prekrúcali dejiny a dávali priestor glorifikácii predstaviteľov fašistického režimu, oživovali ich uniformy, pozdravy a heslá.

Udalosti posledných rokov v susednej Ukrajine sú zjavným príkladom toho, ako radikálny nacionalizmus prerástol do otvoreného nacizmu.

Zástupcovia vyššej moci Európskej únie tolerujú neonacistické nálady a odmietajú venovať pozornosť falzifikácii histórie a pretváraniu nacistických zločincov v Európe na hrdinov.

Slavomír Fijalka, člen HDK pri ObIV SZPB, Nitra: – Náš štát sa musí vymedziť voči fašizmu a nacizmu, najmä prostredníctvom svojich najvyšších štátnych činiteľov. Nestačia však iba plamenné príhovory na rôznych mítingoch, boj proti šíreniu fašizmu a neonacizmu treba dokázať skutkami.

Božena Repková, podpredseda ZO SZPB, Martin-Stred: – Na to, aby sa výraznejšie štát vymedzil voči glorifikácii nacizmu a fašizmu je potrebné, aby konal a to bez ohľadu na to, či je Výročie SNP a Deň hrdinov Karpatsko-duklianskej operácie. Tí, ktorí presadzujú fašizmus a nacizmus nečakajú, či je dáke výročie. Oni konajú.

Názory respondentov sa nemusia zhodovať s názorom redakcie a vydavateľa.

Danko uspel, plénum odobrilo definíciu antisemitizmu

Poslanci NR SR majú povinnosť vyriešiť problém s definíciou holokaustu a antisemitizmu. Presvedčený je o tom predseda NR SR Andrej Danko (SNS), ktorý v parlamente presadil uznesenie k pracovnej definícii antisemitizmu. Jeho text 28. novembra 112 hlasmi odobrili poslanci.

Danko povedal, že absencia pojmov, akými sú antisemitizmus a holokaust, spôsobovala prokuratúre a orgánom činným v trestnom konaní problémy pri riešení závažnej trestnej činnosti. Pripomenul, že ide aj o jeho osobný záväzok, ktorý dal predsedovi Knessetu štátu Izrael Yulimu-Yoelovi Edelseinovi. „Slovensko je historickým dlžníkom Izraela. Slovensko musí byť príkladom v legislatívnych postupoch pri prijímaní danej normy,“ uviedol. Parlament napokon uznesením odporučil vláde, aby vykonala analýzu právneho poriadku a v prípade potreby pripravila legislatívne návrhy príslušných právnych predpisov tak, aby v činnosti a pri rozhodovaní orgánov verejnej moci Slovenskej republiky bola rešpektovaná táto uvedená definícia.

Pravda.sk, 28. 11. 2018 (výňatok)

Nové vedenie ÚVV SR

Dňa 10. novembra 2018 sa v L. Mikuláši konal snem Únie vojnových veteránov SR, ktorý si zvolil nové vedenie:

Prezident: plk. v. v. Ing. Daniel Kostra
Viceprezidenti: pplk. v. v. Ing. Peter Džurdženik
 plk. v. v. Ing. Pavol Marko
Ekonomický riaditeľ: pplk. v. v. Ing. Mgr. Branislav Krajč

Kontakty na nových členov prezídia ÚVV SR nájdete na webovej stránke www.uvv-sr.sk

Návrh definície Antislavizmu... Kto je proti?

Dňa 27. 11. bol v NR SR predložený návrh definície Antislavizmu. Mal by konečne zabrániť neustálym dehonestáciám a urážkam slovanských národov a Slovanstva ako celku.

V prvom dni 38. schôdze parlamentu sa riešil aj návrh predsedu parlamentu Danku na uznesenie o definícii „antisemitizmu“.

Ako protiváhu predložili poslanci za Kotleba – LSNS, Uhrík, Schlosár – návrh na definíciu Antislavizmu. Tento vypracovali poslanci v spolupráci s občianskym združením Slavica.

Antislavizmom sú mienené útoky voči svetu Slovanstva, urážky a ponižovanie.

Z návrhu:

Národná rada Slovenskej republiky vyslovuje súhlas s pracovnou definíciou antislavizmu v takomto znení:

„Slovensko je prirodzenou súčasťou sveta Slovanov. Slovenská republika je domovom Slovákov a Sloveniek, ktorí viedli boj o svoju nezávislosť viac ako tisícročie. Je preto prirodzené, že chcú žiť v prostredí, v ktorom nebudú terčom nenávisti zo strany iných. Antislavizmus, ako nenávisť namierená proti Slovanom, sa prejavuje vo svete už niekoľko storočí. Počas tejto doby mal antislavizmus aj fyzické prejavy vo forme genocídy a vyvraždenia miliónov Slovanov. Nepriateľstvo a predpojatosť voči Slovanom ako rase pretrváva aj v 21. storočí. Najzúrivejšiu nenávisť môžeme pozorovať hlavne k východným Slovanom (najmä k Rusom) a južným Slovanom (najmä k Srbom).

V súčasnosti sa antislavizmus prejavuje hlavne v hovorenom, písanom a vo vizuálnom prejave, používa zlomyselné stereotypy o Slovanoch a pripisuje im negatívne charakterové črty. Súčasťou antislavizmu je aj cielené zosmiešňovanie a degradovanie významných osobností slovenského národa.

Antislavizmus treba vnímať ako útok na náš jazyk, kultúru, literatúru, dejiny, inštitúcie a vieru, teda na všetko to, čo robí národ národom. Rétorické a fyzické prejavy antislavizmu sú namierené proti príslušníkom slovanských alebo neslovanských národov a/alebo ich majetku, proti inštitúciám slovanskej komunity a náboženským ustanovizniám.

Terčom takýchto prejavov môžu byť tiež slovanské krajiny, chápané ako slovanské spoločenstvo. Avšak kritiku slovanských krajín, podobnú tej, aká býva vznesená proti akejkoľvek inej krajine, nemožno považovať za antislavistickú. Antislavizmus často obviňuje Slovanov z konšpirácie poškodzujúcej ľudstvo a často sa používa na obviňovanie Slovanov z „toho, prečo veci nefungujú“.

Súčasný príklady antislavizmu vo verejnom živote, médiách, školách, na pracoviskách a v náboženskej sfére, berúc do úvahy celkový kontext, môžu zahŕňať, ale nie sú obmedzené na:

1. ospravedlňovanie a popieranie genocídy Slovanov,
2. vytváranie klamlivých, dehumanizujúcich, demonizujúcich alebo stereotypných tvrdení o Slovanoch,
3. obviňovanie Slovanov ako ľudu zo zodpovednosti za skutočné alebo vymyslené krivdy spáchané jednou slovanskou osobou alebo skupinou, alebo aj za činy spáchané neslovanmi,
4. obviňovanie Slovanov, slovanských štátov alebo slovanských národov z organizovaného podieľania sa na holokauste,
5. obviňovanie príslušníkov slovanských národov z toho, že sú lojálnejší k svojim krajinám alebo k údajným prioritám Slovanov na celom svete než k záujmom cudzích krajín,

6. odopieranie práva slovanských národov na sebaurčenie a nezávislosť,

7. uplatňovanie dvojitých štandardov voči Slovanom a slovanským krajinám vyžadovaním správania, ktoré sa neočakáva alebo nevyžaduje od žiadneho iného demokratického štátu,

8. používanie symbolov alebo obrazov spájaných s klasickým antislavizmom na negatívne charakterizovanie Slovanov alebo slovanských národov,

9. prirovnávanie súčasnej politiky slovanských krajín k politike nacistov,

10. považovanie Slovanov za kolektívne zodpovedných za konanie slovanských krajín,

11. zosmiešňovanie a degradovanie slovanskej symboliky a tradícií, vrátane rodiny ako tradičnej formy života Slovanov,

12. obviňovanie stúpcov slovanskej vzájomnosti z panslavizmu a ich kriminalizovanie.

Antislavistické činy sú trestné činy vtedy, keď ich tak definuje zákon (napr. distribúcia antislavistických materiálov v niektorých krajinách).

Trestné činy sú antislavistické vtedy, keď cieľ útoku – či už ľudia, alebo majetok (ako napríklad budovy, školy, miesta na bohoslužbu a cintoríny) – je vybraný preto, že je alebo je vnímaný ako slovanský alebo spojený so Slovanmi.

Antislavistická diskriminácia je odopieranie Slovanom možností alebo služieb dostupných iným osobám.“

NR SR odporúča vláde Slovenskej republiky, aby:

- vykonala analýzu právneho poriadku SR a v prípade potreby pripravila legislatívne návrhy príslušných právnych predpisov tak, aby v činnosti a pri rozhodovaní orgánov verejnej moci SR bola rešpektovaná uvedená definícia,
- aktívne prispievala k zisteniu bezpečnosti občanov slovanských krajín a slovanských náboženských, vzdelávacích a kultúrnych priestorov prostredníctvom dôkladnej a štruktúrovanej konzultácie a dialógu so slovanskými organizáciami občianskej spoločnosti a príslušnými verejnými inštitúciami bojujúcimi proti všetkým formám diskriminácie,
- sa podieľala na úsilí NR SR pri kultivovaní diskusie vo verejnom priestore, ktoré za každých okolností bude odsudzovať antislovanské a nenávisťné vyjadrenia i prejavy a bude prinášať racionálne protiargumenty.

HSP, 28. 11. 2018 (výňatok)

Čo píšú iní

(Pokračovanie zo str. 2)

■ Roosevelta a Churchilla vozili v Teheráne na autách Kremľa

Prezident USA Franklin Roosevelt a predseda vlády V. Británie Winston Churchill sa počas Teheránskej konferencie 1943 prepravovali po iránskom hlavnom meste na autách z kremľskej garáže osobitného určenia, povedal doktor historických vied Sergej Devjatov.

„Napríklad pre britskú delegáciu boli vyčlenené tri obrnené autá a dve obyčajné,“ povedal Devjatov v rozhovore, ktorý bol venovaný 75. výročiu začiatku Teheránskej konferencie.

Ďalej vysvetlil, že to bolo praktické rozhodnutie, nakoľko priväzať si do Iránu svoje autá cez pol zemeľu, lietadlami a loďami, nebolo účelné.

Z Moskvy do Teheránu boli podľa neho prevezené autá troch dovozových značiek: „Packard“, „Lincoln“ a „Cadillac“ a jedna sovietska: „ZiS-101“. Stalin vtedy jazdil na obrnenej limuzíne „Packard“.

Na Teheránskej konferencii boli rozpracované a prijaté konkrétne plány konečného zničenia hitlerovského Nemecka a jeho spojencov a taktiež o povojnovom usporiadaní sveta.

Podľa ria.ru, 28. 11. 2018

■ Čo sa skrýva za problémom s definíciou holokaustu a antisemitizmu?

Na internete som natrafil na článok, ktorý nepredstavuje žiadnu konšpiračnú teóriu, ale vychádza z reálne existujúceho a oficiálneho dokumentu OSN. Článok má názov: „Popieranie holokaustu – celkom zákonné!“ V mojom prípade som sa k tomuto článku zo dňa 19. 2. 2013 dostal na stránke www.zvedavec.org.

Ak si tento článok prečíta občan SR a je pri prirodzených zmysloch, musí si položiť otázku:

Prečo naši politici, naša vládna moc, naši predstavitelia „štandardných!“ politických strán, naše médiá hlavného prúdu, prečo naši ústavní činitelia a ich prisluhovači nám v súvislosti s rozvinutím politiky boja proti antisemitizmu, vedome či nevedome zatajili a zatajujú dokument OSN, ktorý jednoznačne ukazuje, že boj proti antisemitizmu je nezákonný?

A netýka sa iba otázky boja proti antisemitizmu, ale rovnako aj boja proti extrémizmu a rasizmu.

Dokument Výboru OSN pre ľudské práva je v archíve OSN vedený pod značkou CCPR/C/GC/34 s dátumom 12. septembra 2011.

Je dôležité pochopiť úlohu Výboru OSN pre ľudské práva. Tento výbor je organizáciou, ktorá sa zaoberá dozorom nad Medzinárodnou dohodou o občianskych a politických právach v členských krajinách tejto dohody. Bol ustanovený v roku 1977 v súlade s príslušnými ustanoveniami Dohody. **Dôležitou funkciou výboru je výklad téz Medzinárodnej dohody o občianskych a politických právach, ktoré sú vydávané vo forme Všeobecných pripomienok. Tieto pripomienky slúžia ako smernice na uplatnenie ustanovení Dohody.**

Od 11. do 29. júla 2011 prebiehalo v Ženeve zasadanie Výboru OSN pre ľudské práva, na ktorom bolo prijaté záväzné rozhodnutie:

„Zákony, ktoré prenasledujú vyjadrovanie názorov vo vzťahu k historickým faktom, sú nezlučiteľné s povinnosťami, ktoré ukladá Konvencia krajinám, ktoré ich podpísali, ohľadne slobody slova a slobody prejavu. Konvencia nedovoľuje žiadny všeobecný zákaz vyjadrovania mylných názorov alebo nesprávne interpretácie minulých udalostí...“ (odst. 49, CCPR/C/GC/34).

V súvislosti s prípadom popierania holokaustu **Faurisson versus Francúzsko** v rozhodnutí Výboru pre ľudské práva je napísané: „Chránené sú názory na akékoľvek otázky, vrátane politických, vedeckých, historických, morálnych alebo náboženských otázok. Kriminalizácia toho, že človek má vlastný názor, je nezlučiteľná s bodom 1. Prenasledovanie, zastrašovanie alebo stigmatizácia človeka, vrátane jeho uväznenia, držania vo väzbe, súdneho pojednávania alebo pripravenie o slobodu za názory, ktoré môže zastávať, je porušením bodu 1 paragrafu 19.“

Čo je teda jasné? Že prenasledovanie za popieranie holokaustu je pre krajiny, ktoré podpísali Konvenciu o ľudských právach, neprípustné!!!

Blog HSP 25. 11. 2018 (výňatok)

Celý článok: <https://blog.hlavnespravy.sk/8787/co-sa-skriva-za-problemom-s-definicou-holokaustu-a-antisemitizmu-cast-i-2/>

(Pokračovanie na str. 9)

Návrh programového zamerania SZPB po 17. zjazde SZPB

(na prerokovanie na výročných členských schôdzach a oblastných konferenciách SZPB)

Slovenský zväz protifašistických bojovníkov (ďalej len SZPB alebo Zväz) je občianske združenie, ktorého poslaním je presadzovať v spoločnosti pravdivý demokratický a humánný odkaz boja za národné oslobodenie, osobitne boja proti fašizmu v rokoch 2. svetovej vojny, ktorý vyvrcholil Slovenským národným povstaním (ďalej len SNP). Úlohou Zväzu je rozvíjať tento odkaz verejnými aktivitami a vyjadreniami proti rôznym formám extrémizmu, neonacizmu, neofašizmu a proti šíreniu nenávisti medzi ľuďmi.

Postavenie Zväzu je upravené zákonom č. 487/2013 Z.z. o protifašistickom odboji, postavení a pôsobnosti SZPB, ako výraz úcty Slovenskej republiky (ďalej len SR) voči tým, ktorí s nasadením života vystupovali v protifašistickom odboji, ako aj voči Zväzu, ktorý sa považuje za nositeľa ich odkazu.

SZPB je rešpektovanou organizáciou, ktorá má podpísané dohody o spolupráci so siedmimi medzinárodnými a šiestimi štátnymi a neštátnymi organizáciami a združeniami. Má medzinárodnú spoluprácu s podobnými organizáciami protifašistických bojovníkov, má oficiálnu prihraničnú spoluprácu s protifašistickými organizáciami v Česku, Poľsku, Maďarsku a na Ukrajine, je členom Medzinárodnej asociácie veteránov FIR a Medzinárodného výboru vyhnancov a utečencov, obetí fašizmu a nacizmu v rokoch 1920–1945.

SZPB je masovou organizáciou, ktorá vyvíja aktivity v dosahu 35 oblastných a vyše 600 základných organizácií po celom Slovensku. Napriek tomu, že priamych účastníkov protifašistického odboja je stále menej, Zväzu sa darí prijímať do svojich radov nových členov, ktorí súhlasia s jeho poslaním lebo ho považujú za dôležitý aj v dnešných časoch.

Na to, aby SZPB bol modernou organizáciou, ktorá dokáže osloviť mladých ľudí a spoločnosť 21. storočia, schválil na svojom najvyššom rokovaní toto programové zameranie.

Aktivity na presadzovanie historického odkazu protifašistického odboja

SZPB preniesie vo svojej ďalšej činnosti generačný odkaz od priamych účastníkov protifašistického odboja, ktorí si pamätajú hrôzy vojny, na strednú a staršiu generáciu presvedčených antifašistov, ktorí vojnu nezažili, až ku mladým ľuďom, ktorí si vojnu predstavujú ako počítačovú hru, kde hrdina má viacero životov. V skutočnosti je historický odkaz protifašistického odboja o hrdinstve tých, ktorí s nasadením života bojovali proti fašizmu a nacizmu, najmä v 1. čs. armáde na Slovensku, v partizánskom hnutí či zahraničnom odboji a o hrdinstve tých, ktorí položili svoje životy za vytúženú slobodu a víťazstvo nad fašizmom a nacizmom.

Tento odkaz a silná antifašistická tradícia sú jedným zo základov modernej slovenskej štátnosti, ako o tom hovorí zákon o vyhlásení 29. augusta, dňa vypuknutia SNP, za štátny sviatok „Výročie SNP“. Antifašistická tradícia je aj základom modernej Európy, ktorá v Európskej únii združuje európske štáty vyznávajúce spoločné hodnoty. Od roku 2004 medzi ne patrí aj SR.

SZPB pri plnení svojho poslania využíva tradičné a hľadá nové aktivity, zamerané najmä na mladú generáciu. Medzi tradičné patria pietne a spomienkové akcie, najmä pri príležitosti osláv Výročia SNP, osláv Dňa víťazstva nad fašizmom, osláv oslobodenia obcí od nemeckého nacizmu a maďarského fašizmu v jednotlivých regiónoch Slovenska. Takisto sem patrí aj spolupráca s orgánmi štátnej správy a územnej samosprávy pri budovaní nových, ochrane a údržbe existujúcich pamätníkov, pomníkov, pamätných tabúl a vojnových hrobov padlých hrdinov boja za národné oslobodenie. Je to aj publikovanie spomienok priamych účastníkov, populárnou formou sprístupňovanie historických poznatkov o boji za národné oslobodenie a reagovanie

na spochybňovanie historickej pravdy o význame protifašistického odboja.

Nové aktivity sú zamerané najmä na mladú generáciu, s ktorou Zväz komunikuje inými kanálmi. Okrem oslovovania mladých ľudí a študentov prostredníctvom seminárov a besied v školách, je to aj komunikácia cez sociálne siete prostredníctvom videí a krátkych posolstiev, cez vedomostné, literárne a výtvarné súťaže zamerané na históriu boja za národné oslobodenie, ako aj prostredníctvom ďalších foriem, ktoré sa osvedčili v jednotlivých regiónoch Slovenska. Patria medzi ne exkurzie do koncentračných táborov, návštevy celoštátne slávných i regionálne významných bojísk oslobodzovania Slovenska spod nacizmu a fašizmu, určené najmä žiakom 2. stupňa ZŠ, osemročných gymnázií a stredoškôlkom.

SZPB tu vychádza z pragmatickej skúsenosti predovšetkým poznať svoje vlastné protifašistické dejiny, lebo len na takomto základe sa dajú pochopiť aj protifašistické dejiny Európy a sveta.

Posilňovanie demokracie a humanizmu, odmietanie extrémizmu

SZPB pri svojom pôsobení vychádza zo základných hodnôt demokracie a humanizmu a odmietania hodnôt extrémizmu a nenávisti. Presadzuje hodnoty slobody, demokracie, sociálnej spravodlivosti a rovnosti medzi ľuďmi. Tak, ako sú zakotvené vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv, v Listine základných práv a slobôd obsiahnutej v Ústave SR. Práva a slobody Zväz vníma nielen ako rovnosť šancí, ale aj ako rovnosť príležitostí na ich reálne využitie.

Pre členov SZPB je silnou hodnotou univerzálny antifašizmus, vychádzajúci z tradícií boja za slobodu a národné oslobodenie, ako základ modernej Európy a základ modernej slovenskej štátnosti. Rovnako je to vlastenectvo, hrdosť na svoju vlasť a presadzovanie pravdivého vnímania a komunikovania dejín protifašistického odboja. Je to aj historické poznanie, že problémy a konflikty medzi ľuďmi, medzi národmi nemožno riešiť násilím a vojnou, ale demokratickou diskusiou a hľadaním spoločnej zhody, ako aj spoločných riešení s tými, ktorí o takúto demokratickú diskusiu majú záujem. Ak je ohrozená demokracia a sloboda, treba ju aktívne brániť spoločne so všetkými demokraticky zmýšľajúcimi silami, aby nevznikla nová totalita.

Hodnotou je otvorenosť a transparentnosť v konaní členov a funkcionárov Zväzu, je to aj šírenie pravdy prostredníctvom objektívnych historických faktov o protifašistickom odboji, ktoré dokážu vyvrátiť prekrúcanie a spochybňovanie dejín.

SZPB odmieta všetky prejavy neofašizmu a neonacizmu, odmieta spochybňovanie holokaustu, programovo systematickú likvidáciu Slovanov, ako aj prekrúcanie dejín, ktoré sa osobitne týka obdobia 2. svetovej vojny. Odmieťa šírenie nenávisti v spoločnosti k akejkoľvek menšinovej skupine, pretože vie, kde takéto snahy viedli počas obdobia fašizmu a nacizmu v Európe.

Verejné aktivity a vyjadrenia k aktuálnym otázkam

SZPB je a chce byť organizáciou, ktorá aktívne pôsobí na vedomie, morálny stav a hodnotovú orientáciu spoločnosti, najmä mladých ľudí. Vnáša do nej historický odkaz vlastných hrdinov boja za národné oslobodenie, ich program (Vianočnú dohodu), ale aj svoje verejné aktivity a konkrétne vyjadrenia k aktuálnym otázkam.

Zväz si je vedomý toho, že svet okolo nás sa mení a že sa menia aj pohľady ľudí na svet. Objavuje sa aj množstvo nepravdivých a zavádzajúcich informácií, ktoré si nie každý vie kriticky vyhodnotiť. SZPB bude preto posilňovať šírenie informácií prostredníctvom

vlastných mediálnych nosičov, osobitne dvojtýždenníka Bojovník, Ročeníek odbojárov, webovej stránky SZPB a zväzovej stránky facebooku. SZPB sa zamýšľa aj nad vydávaním nového tlačového média, určeného predovšetkým pre celoslovenskú občiansku verejnosť a pri dostatku zdrojov aj nad výrobou propagačných tlačovín pre školy a samosprávy o 2. sv. vojne a 2. odboji. SZPB zastáva názor, že člen, ktorý nemá oficiálne informácie o SZPB, nemôže byť plnohodnotným členom.

Cieľavedome budeme pokračovať v budovaní „Klubu priateľených médií SZPB“.

Rozvoj domácej a zahraničnej spolupráce

SZPB rozvíja domácu i zahraničnú spoluprácu. Spolupracuje so štátnymi orgánmi, s organizáciami regionálnej samosprávy, s predstaviteľmi obcí a miest, spolupracuje s politickými stranami i občianskymi združeniami, ktoré majú jasnú antifašistickú orientáciu. Spolupracuje so zastupiteľskými úradmi cudzích štátov na Slovensku i s medzinárodnými organizáciami so sídlom na Slovensku. Spolupracuje s vedeckými, kultúrnymi a vzdelávacími inštitúciami, so SAV, Vojenským historickým ústavom, Múzeom SNP a ďalšími. Spoluprácu rozvíja na základe uzatvorených zmlúv o spolupráci, či memoránd, ktoré raz za rok hodnotí z hľadiska ich plnenia.

Zväz rozvíja aj zahraničnú spoluprácu. Osobitne ju bude posilňovať s veteránskymi organizáciami štátov, ktoré sa priamo podieľali na oslobodení Slovenska spod nemeckého nacizmu a maďarského fašizmu.

Novou formou spolupráce môže byť vyriešenie témy kolektívneho členstva v SZPB (osobitne pre Kluby vojenskej histórie, ktoré sa zaoberajú 2. odbojom) v Stanovách SZPB.

Starostlivosť o priamych účastníkov protifašistického odboja

SZPB zameriava svoju činnosť na garantovanie a rozširovanie ochrany sociálnych a zdravotných práv a iných zvýhodnení pre priamych účastníkov protifašistického odboja.

Príprava funkcionárskeho aktívu

SZPB prácu funkcionárov orientuje tak, aby Zväz bol neustále pripravený relevantne oslovovať spoločnosť 21. storočia. Cieľavedome na to zvyšuje teoreticko-organizátorskú kvalitu riadiacej práce funkcionárov SZPB, osobitne na úrovni oblastných a základných riadiacich orgánov. SZPB už začal a bude pokračovať v profesionálnych školeniach súčasných i perspektívnych funkcionárov.

Tvorba zdrojov

SZPB bude rozvíjať svoju vlastnú materiálnu a finančnú základňu. Začne vytvárať aj „Klub podporovateľov a sponzorov SZPB“.

Na vyjasnenie zostala jedna téma

Akú perspektívu dáme našim **Historickým odbojovým skupinám?** (Formálne ich máme päť, no neformálne existujú dve. Aké k tomu zaujmeme stanovisko? A kde ho vyjadríme? Len v správe alebo aj tu v Programovom zameraní?)

Prerokované v: P ÚR SZPB 22. 11. 2018 v Liptovskom Mikuláši a Ústrednej rade SZPB 6. 12. 2018 v Bratislave.

Spracovala komisia: P. Sečkář, V. Mikunda, M. Ftáčnik.
Druhé čítanie bude v apríli 2019

„My sme sa nerozdelili, to len štát sa rozdelil“

(Dokončenie zo str. 1)

české ocenenia predsedovi SZPB, tak okrem iného spomenul rozdelenie Československa..., na čo predseda P. Sečkář reagoval s úsmevom rýdzo protifašistickej: „My sme sa nerozdelili, to len štát sa rozdelil.“

* * *

Spôsob tohtoročných osláv Výročia SNP vykopal vo vedomí členov SZPB na celom Slovensku veľkú negatívnu brázu, preto bola táto téma jednoznačne kritizovaná pri bode hodnotenia činnosti oblastných výborov za 3. štvrtrok 2018. Rovnako negatívne boli reakcie na protokolárne záležitosti osláv Dňa hrdinov Karpatsko-duklianskej operácie na Dukle (hoci to nespadá do 3. štvrtroku 2018).

Predseda Pavol Sečkář oboznámil členov ústrednej rady s tým, čo v tomto smere podnikol a prezradil aj niektoré podrobnosti z rozhovoru s predsedom vlády SR Petrom Pellegrinim, vrátane o jeho prísľuboch. Do oblastných organizácií tým vyslal prosbu o upokojenie situácie a o vyčkanie, či sa pri nasledujúcich oslavách čosi zmení.

Ak by sme mali porovnať charakter názorov o atmosfére týchto dvoch osláv, tak Dukla je negatívne personifikovaná s „protokolom“, avšak Výročie SNP s osobou hlavného organizátora. Tlak na nápravu je v regiónoch naozaj silný. Osobitne pri ústredných oslavách Výročia SNP sa hovorí o cieľavedomom znechucovaní návštevníkov, aby do B. Bystrice už v takých počtoch nechodili.

Z prerokovania finančných otázok bola do oblastných výborov vyslaná prosba o zvýšenie administratívnej finančnej disciplíny „dole“, osobitne opakujúca sa tradičná požiadavka na zvýšenie plynulosti chodu faktúr, ale aj na niektoré odborné „zádrhly“. Za celozväzovo príkladné odborné kvality boli vyzdvihnuté oblastné tajomníčky Miriam Balážová z Martina a Anna Zabáková z Nitry.

K téme vystúpil aj predseda ÚRK Juraj Odor, ktorý požiadal oblastných funkcionárov, aby si opätovne pozreli, o čom sú závery revíznej komisie, aby spoznali, ako sa plnia.

Rokovanie precizovalo aj plán hlavných podujatí Ústrednej rady SZPB na rok 2019 a množstvo sprievodných podujatí. Podpredseda ÚR SZPB Juraj Drotár v tejto súvislosti vyzdvihol nutnosť silnejšieho vzájomného prepojenia susedných oblastných organizácií. „Ja som tiež zvedavý, ako sa to robí v susednom oblastnom výbore... Preto keď pozývate na svoje sprievodné akcie veľvyslanectvá,

vedenia samospráv..., tak skúste na ne pozvať aj kamarátov z iných oblastných výborov.“ Okamžite na to zareagoval oblastný predseda Ján Hulínek z Nového Mesta nad Váhom, ktorý vyhlásil, že v tomto je vzorom ich a trenčianska organizácia.

Predseda SZPB tiež požiadal oblastné výbory, aby pri návrhoch na vyznamenávanie na budúci rok špecifikovali nielen komu, čo a za čo sa navrhuje, ale aj pri akom výročí by sa mu to malo odovzdať. Vráťane toho, komu má byť vyznamenanie odovzdané priamo na XVII. zjazde SZPB.

Oznámil tiež, že pri 75. výročí SNP bude v B. Bystrici slávnostné dvojdnové zasadnutie (už novej) ÚR SZPB.

V diskusiách k XVII. zjazdu SZPB sa predseda venoval návrhom zjazdových materiálov. Konkrétne požiadal o pripomienky do správy, do uznesenia, do Stanov SZPB i do programového zamerania. K čomu sa okamžite rozbehla pomerne silná diskusia.

V rôznom bola ústredná rada informovaná oblastným predsedom Jánom Dianiškom z Košíc o veľmi úspešnom seminári o brigádnom generálovi Ľudovítovi Kukorellim (má z toho vraj vyjsť aj „nejaký zborníček“); bratislavský oblastný predseda Martin Krno informoval o nadchádzajúcej (12. 12.) konferencii pri príležitosti 75. výročia prijatia Vianočnej dohody; odborník na zavádzanie elektronickej evidencie zväzu Ján Machovič z L. Mikuláša informoval, že k 4. 12. sme mali v evidencii 18262 členov. Predseda SZPB pri tom uviedol, že z toho tiež vyplýva, že členská základňa klesla len pri štyroch oblastných výboroch dovedna o 316 členov, hoci celkovo sa SZPB posilnil o vyše 700. P. Sečkář pri tom skritizoval dve tretiny oblastných výborov za nedodanie informácií o predaji členských známok.

Ďalej hovoril o delegovaní členov ÚR SZPB na oblastné konferencie. Uviedol, že on zatiaľ ide na deväť, oblastný

tajomník Viliam Longauer na 13, podpredseda dovedna na asi 15... čo však neznamená, že ide o konečný počet. Pozvaním z oblastných výborov sa to môže zmeniť.

Oblastný predseda Ján Hamar z Levíc nadniesol otázku návrhu zákona, ktorý je v NR SR, o expanzných zbraniach, čo nám vraj pri jeho prijatí zlikviduje spolupracujúce kluby vojenskej histórie. Iným pohľadom ho doplnil J. Drotár, ktorý spresnil, že tu nejde o slovenskú, ale o úijnú iniciatívu...

Člen predsedníctva ÚR SZPB z Rimavskej Soboty Pavel Brndiar upozornil, že na budúci rok si pripomenieme aj 75. výročie smrti Jána Ušiaka a 105. výročie jeho narodenia. Rimavskosobotská oblastná organizácia chce k tomu usporiadať seminár a požiadal o pomoc pri jeho zorganizovaní.

Oblastný predseda z Galanty Jozef Janský skritizoval akciu RTVS o „Najväčšom Slovákov“, ktorá je podľa neho „niečím strašným“. „Aby sa stále hovorilo o Tisovi, ako o Naj Slovákov, to je podcenenie všetkého... Neustále sa opakuje, že Tiso je dobrý. Ja žijem v dedine, tam mi hovoria, že Tiso bol najlepší prezident odkedy bolo Československo...“. No a zaklincoval to tvrdením, že „Rezník a Ťapák sú ľudáci“.

Po skončení ústrednej rady sa operatívne zišlo jej predsedníctvo, ktoré sformulovalo svoje pripomienky k zmluve o spolupráci s ministerstvom obrany SR.

Vladimír Mikunda

Uznesenie Ústrednej rady SZPB

zo dňa 6. decembra 2018

I. SCHVAĽUJE:

1. Správu o plnení uznesení ÚR a P ÚR SZPB a správu o činnosti P ÚR SZPB s pripomienkami.
2. Návrh predbežného rozpočtu ÚR SZPB na rok 2019.
3. Návrh Plánu rokovaní Predsedníctva a Ústrednej rady SZPB na rok 2019 a Kalendár hlavných podujatí na rok 2019 s doplnením.

II. POTVRDZUJE:

1. Za člena Ústrednej rady SZPB Annu Melicherovú.

III. BERIE NA VEDOMIE:

1. Hodnotenie činnosti OblV SZPB za 3. štvrtrok 2018.
2. Správu o plnení rozpočtu SZPB za 1. – 10. mesiac 2018.
3. Správu o práci ÚRK SZPB.
4. Delegovanie členov Predsedníctva ÚR SZPB na oblastné konferencie SZPB.
5. a) informáciu o konaní seminára k brigádnemu generálovi in memoriam Ľ. Kukorellimu v Košiciach 24. 11. 2018.
b) informáciu o príprave konferencie k Vianočnej dohode v Bratislave 12. 12. 2018.
6. Návrh Programového zamerania SZPB po XVII. zjazde SZPB a návrh Stanov SZPB na diskusiu predložené P ÚR SZPB.

IV. UKLADÁ:

A. tajomníkovi ÚR SZPB:

1. Dopracovať Plán hlavných podujatí na rok 2019 o pripomienky.

B. vedúcej ekonomického oddelenia:

1. Dopracovať návrh predbežného rozpočtu ÚR SZPB na rok 2019 o pripomienky a predložiť projekt na príspevok na MV SR. T: 30. 1. 2019

C. členom ÚR SZPB:

1. Predložiť návrhy do správy o činnosti a uznesenia XVII. zjazdu SZPB. T: do 10. 4. 2019

V Bratislave,
6. decembra 2018

Ing. Pavol Sečkář, PhD.
predseda SZPB

„Prišiel nám dopyt z Trenčína, v ktorom sa uvádza: pán farár... meno nenapísal, ale už vieme, kto to je, nám povedal, že Tiso musel vyznamenávať nemeckých nacistov, ktorý kántrili povstalcov... pretože mu bolo pohrozené, že ak to neurobí, tak Nemci zbombardujú B. Bystricu a Zvolen,“ informoval predseda SZPB.

Historik Marek Syrný z Múzea SNP na to odpísal: „K tomu už bolo viacero napísaných dohadov, lebo relevantný zdroj k tomu, či to tak bolo alebo nie, nenájdete. Tieto tvrdenia o nemeckom nátlaku na vyznamenávanie výmenou za nevykonanie represí voči Bystrici a Zvolenu sú iba z tvrdení niektorých ľudáckych politikov (a od nich preberali Vnuk a spol.) po vojne, resp. je to súčasť propagačného obhajovania toho, prečo Tiso vyznamenával. Písomne, samozrejme, nič takého Nemci nepožadovali, ani nedávali oficiálne nijaké ultimátum.“

Logicky však na tomto neskoršom tvrdení nesedia dve hlavné veci:

1. Prečo by Tiso, ako prezident štátu plne závislom na Nemecku, ktorý nikdy nespochyboval svoju lojalitu voči nemu a počas celého obdobia povstania trval na tom, že povstalecké masy sú iba zvedené ovečky slovenského národa, ktoré sadli na lep Čechom a Židobolševikom vo vedení SNP, a ktorý neustále d'akoval dovedy Nemcom za to, že pomáhajú oslobodiť Slovensko od tohto „povstaleckého zla“, prečo by mal mať problémy s vyznamenávaním nemeckých a svojich vojakov (bojové jednotky HG), ktoré sa podieľali na potlačení tohto „zla“? Keby to nerobil a nerobil dobrovoľne a z presvedčenia, popieral by aj neskoršie verejné a inertné prejavy a konanie.

2. Prečo by Nemci bombardovali mestá, ktoré práve dobyli a z ktorých všetko povstalecké už utieklo a ostali iba ľudia, ktorí sa nemuseli obávať nemeckej a ľudáckej odplaty? Čo by dosiahli Nemci touto nezmyselnou pomstou, ktorou by si úplne voči sebe poštváli aj tých ľudáckych politikov a obyvateľstvo, ktoré ešte verilo v zmysluplnosť boja po boku Nemecka?“

Súčasťou rokovania bolo odovzdanie niektorým členom vyznamenania MO SR. Preberajú si ho zľava Michal Kopko z Popradu, Ján Bulko zo Žiaru nad Hronom a Jozef Havel z Nitry.

Tak čo? Patrí Kremnica do zoznamu vypálených obcí?

V druhom doplnenom vydaní knihy „Fašistické represálie na Slovensku“ z roku 1990 sa medzi obeťami uvádzajú fakty o 186 obciach, my za „oficiálne“ vypálené priznávame len 107, pričom o ostatných dvoch sme začali hovoriť až toho roku.

Medzi „priznanými“ 107 obcami sa však nenachádza mesto Kremnica, hoci kniha uvádza, že „fašisti mesto vyrabovali, 109 obytných domov vypálili úplne a 32 čiastočne“, čo mi osobne potvrdil aj predseda ZO SZPB v Kremnici Ivan Kraml, ktorý mi poskytol aj kópiu zápisnice z 18. 4. 1945 „z vykopávky mŕtvol osôb zavraždených Nemcami v Kremnici a jej okolí po zlikvidovaní Slovenského národného povstania“. Podpísalo ju 19 členov tejto „zaistovacej komisie“.

Predseda Kraml uvádza, že záznam v knihe treba doplniť, pretože okrem 109 fašistami kompletne a 32 čiastočne vypálených domov, mala Kremnica za celú dobu vojny v kategórii poškodených až 285 domov. „Pritom front tu prešiel za pol dňa (z 2. na 3. 4. 1945)“, uvádza a aj tým vyvracia možnosť, žeby Kremnicu spálil len frontový požiar.

Záznam komisie hovorí aj o odhalení dvoch spoločných hrobov so 44 a 11-timi osobami, ktoré boli pred zastrelením mučené. V zázname sa o tom hovorí takto: „Kosti ich boli polámané, oči vybité, lícne kosti, ba aj lebky rozštípené! Ich telá boli pokryté modrými fľakmi od úderov a rán. Jedna mŕtvoľa, úplne obnažená, bola nájdená v takom stave, že telo bolo pod krkom prebodnuté za kľúčovú kosť, cez dieru bola prevlečená guma, ktorá bola na oboch stranách zopätá sponkou.

Beštiálnemu trýzneniu na smrť odsúdených osôb nasvedčuje aj to, že istej žene bol jazyk zaživa odrezaný, po ňom vytrhnutý z úst nejakým predmetom, a u tej istej ženskej osoby celý krk bol

tíčka, vidíte tam niekde nejaké krátery, nejaké stopy po strelách,“ pýta sa ma Ivan Kraml. Musím súhlasiť, že nič také na dobových fotografiách niet. A dodáva: „Veď to vyzerá, akoby námestie bolo vyzametané.“

Dobový zápis komisie prináša ďalší dôkaz represálií, pretože tie sa netýkajú len budov, ale hlavne ľudí. „Všetky tieto mŕtvoľy po zavraždení dotýčných osôb (boli) zakopané na spomenutých miestach agentmi z kremnického Gestapa, poťažmo SD. Toto Gestapo po zlikvidovaní povstania v Kremnici sem sa pristahovalo z Prievidze, tu obsadilo dvojposchodovú budovu okresného detského domova i s prízemnými miestnosťami a pivnicami.

Do Kremnice dovlečení povstanci a často aj ich nevinní rodinní príslušníci boli v pivničných miestnostiach tejto budovy, ale aj v iných miestnostiach v Kremnici,

členovia HG v Kremnici, ktorí poskytovali gestapákom potrebné informácie, ľudí vyvrádzali a predvádzali na Gestapo atď.“

„Obyvateľstvo Kremnice a jej okolia nikdy v histórii neprežilo také hrozby a katastrofy, aké muselo prežiť od 6. 10. 1944 do 3. 4. 1945. Do Kremnice a obcí kremnického okresu (bolo) hromadne nadržované a ubytované nemecké vojsko, ktoré tu neustále drancovalo, gazdovské dvory plienilo, sklady a obchody rabovalo atď. Na vyšší rozkaz brannej moci väčšie podniky v Kremnici, ako napríklad Štátna mincovňa, banské

podniky, elektrárne a pod., odkiaľ na nákladných autách sa odvážal všetok tam nájdený materiál, stroje, ich súčiastky a kde to mohli alebo už nemali čas to urobiť, tam výbušnými a zápalnými látkami stroje a zariadenie podnikov zničili. Napríklad od veľkej železiarskej firmy Frank nasilu odviezli 15 vagónov železného tovaru, smaltovaného riadu bez toho, aby firme boli i tú najmenšiu náhradu ako protihodnotu postihli. Úplne bola vydrancovaná aj tunajšia pokračovacia škola hluchonemých, kde zo všetkých dielni (krajčírka, stolárska, obuvnícka) materiál a hotové výrobky i so strojmi boli Nemcami na neznáme miesto odvezené.“

„Najhroznejší obraz mesta poskytol vlastne odchod Nemcov z Kremnice. Zvlášť na tento cieľ do Kremnice dovezení lamači (míneri) podmínovali mnohé väčšie budovy, ktoré na daný povel boli vyhodené do vzduchu. Medzi nimi sa nachodí starodávna mestská brána slobodného banského mesta Kremnica, ktorá stála pod osobitnou ochranou pamiatkového úradu a ktorá ani zďaleka nemala i najmenší ráz vojnového podniku. Obyvateľstvo mesta Kremnica nikdy nezabudne na tohotoročné dva veľkonočné dni, ktoré muselo prežívať stále v pivniciach a za ten čas podniky a budovy boli zapáľované a vypáľované zápalnými mínami, fosforovými platňami a zápalnými fosforovými strelami. Aby toto dielo skazy bolo úplne dokonané a obecnosť napriek ostrelovaniu mesta nemohlo pristúpiť k haseniu svojich domov, bol prítok vody do mestského vodovodu zastavený, ba v jednej časti mesta aj vodovodné potrubie bolo zničené.“

„Tiež je hodno poznamenať, že spomenutému nemeckému fašistickému podpaľáčstvu padla za obeť aj jedna z najväčších píl

Slovenska a to pila v Hornom Turčeku, ktorá patrila vlastníckym právom mestu Kremnica. Z tejto píly Nemci odmontovali všetky dôležité súčiastky, motory, gátre atď. a samotnú budovu píly s jej vedľajšími stavbami, ako aj veľké skladiská nahromadeného materiálu, zapálili...“

Už ste sa niekedy pokúšali dostať do zoznamu vypálených obcí Slovenska?

– Áno, osobne som o tom hovoril s predsedom SZPB P. Sečkárom, s riaditeľom Múzea SNP

Ako si vážime svoje dejiny?

Kremnica má Park padlých hrdinov, v ktorom je pochovaných niekoľko desiatok fašistických obetí. Lenže, čoskoro sa vrah na jeho území môžu vybudovať tenisové kurty. No a toto sa už nemusí ani komentovať.

S. Mičevom. Povedali mi, že keď nájdu podklady, že je to niekde znamenajúce, tak že dajú podnet na toto priznanie.

V Múzeu SNP som bol aj osobne, tieto doklady majú k dispozícii, priniesol som im ich.

Mám tomu rozumieť, že ste sa o to už pokúšali a...

– ...vraj to nie je pravda. Dal som to aj (oblastnému predsedovi SZPB v Žiari nad Hronom, Jaroslavovi) Bulkovi, ten to vrah zanesol ústrednej rade SZPB a výsledok je stále, že Kremnica nie je vypálená.

Ale predseda Bulko to predsa podporuje. To viem osobne.

– Ale na ústrednej rade...

Neviem, ale niečo sa mi tu nezdá. Myslím si, že nie je možné, aby sa v vedení SZPB táto záležitosť ocitla bokom. A preto sa opät pýtam, už ste si podali aj oficiálnu žiadosť?

– Nie, nedal som ju oficiálne. Však reku keď to poviem...

Ani vaši predchodcovia si takúto žiadosť nepodali?

– Nevieť o tom.

A mesto Kremnica podporuje oficiálne priznanie tejto objektívnej dejinnej pravdy?

Dva z väčších vypálených kremnických domov.

– Musím povedať, že primátor nám bol naklonený (rozhovor sa konal v deň volieb). Budeme sa usilovať, aby to takto pokračovalo aj ďalej a aj v záležitosti zaradenia do zoznamu vypálených obcí.

Povedzte, že sa nám spoločne podarí úspešne zaviesť tento ušľachtilý počin a Kremnica sa zaradi do zoznamu vypálených miest. Čo to bude znamenať pre vás i vašu základnú organizáciu?

– Toto je viac-menej môj osobný záväzok. Na smrteľnej posteli som bol s najmladším vojakom SNP

Jozefom Donovalom, ktorý chcel spracovať nejaké svoje pamäte, zohnal som mu na to aj istého novinára, ktorý sa však odsťahoval...

Skrátka požiadal ma, aby som to dotiahol do konca.

Čiže keď sa nám to spolu podarí...

– ...tak splníme aj jeho poslednú prosbu.

Namiesto záveru

Hneď po tomto rozhovore som sa spojil s predsedom oblastného výboru SZPB z Trebišova M. Urbanom a zo Žiliny s J. Drotárom, ako sa im podarilo zabezpečiť, že sa „ich“ obce Egreš a Kunerád dostali do zoznamu vypálených. Obaja mi potvrdili, že s takouto žiadosťou vyšli starostka Egrešu Gabriela Timková a starostka Kunerádu Monika Kavecká. Pochopiteľne, že ich podporili aj oba oblastné výbory SZPB. A ak s takouto žiadosťou vyjde teraz aj primátor Kremnice, tak jej podpora oblastným výborom SZPB v Žiari nad Hronom je vopred vyjadrená.

Hoci, priznajte si, že ak takáto žiadosť musí vychádzať len z obcí a nie z poznatkov historikov..., tak Hamlet by povedal: „čosi zhnité je v štáte Dánskom“.

Vladimír Mikunda
foto autor a archív soslremnica.sk

Viete, že...?

...cez vojnu prichádzala na Slovensko na tzv. ozdravné pobyty aj nemecká mládež, Hitlerjugend z miest, ktoré boli zbombardované spojencami?

Bojovník už písal o takejto skupine v Liptove (v rozhovore s dnes už nebohým hercom a povstaleckým vojakom a partizánom Elom Romančíkom), no Ivan Kraml hovorí, že nemecká mládež bola aj v Kremnici a dodáva k tomu pravdivý postreh. „Počas SNP povstalecké orgány vyzvali vedúcich týchto nemeckých detí, aby opustili Slovensko. Slovenské deti však pri Nemcoch takúto šancu nemali. Tí zažili Kľak, Ostrý Grúň...“

vytrhnutý buď kliešťami alebo iným podobným predmetom.“ Zo všetkých týchto obetí sa však podarilo identifikovať iba päť. Preto dnes všetci ležia v jednom spoločnom hrobe.

To, že Kremnica bola systematicky a cielene vypáľovaná už pred prechodom frontu, dokazujú aj dobové fotografie. Vidno na nich vypálené domy, avšak na ich stenách nevidieť žiadne stopy po strelách. Tieto domy teda nezhoreli v boji!

„Tu je fotografia nášho námest-

hroznými spôsobmi mučení, strašnými inkvizíčnými spôsobmi vyšetřování, prinútení k svedeckým výpovediam v takom zmysle, ako to bolo vhodné a vyhovujúce želaniam vyšetřujúcich agentov Gestapa. V mnohých prípadoch boli vyšetřování týraní tak, že im boli okolo krku omotané motúzy a tie boli stále sťahované a vyšetřovanci boli takto hrdúsení 6–8 krát denne a uvádzaní do bezvedomia.

Pri týchto gestapáckych barbarických činoch boli agentom Gestapa účinne nápomocní niektorí

Bojová cesta Jána Hajka z Hronských Kláčian

Na základe povolávacieho rozkazu bol zaradený do jednotky, ktorá sa stala súčasťou Rýchlej divízie a smerovala na Kaukaz. Na jeseň v roku 1943 ho červenoarmejci zajali pri Artimovke.

Na vlastnú žiadosť bol pridelený k formujúcim sa čs. jednotkám. Vyhovelo sa mu a tak bol presunutý do obce Usmaň a neskôr do Jefremova, kde bol vycvičený na radistu a výsadkára 2. čs. paradasantnej brigády v ZSSR.

Keďže na prístupových cestách k hraniciam Československa prebiehali krvavé boje, stal sa pešiakom na podporu sovietskej tankovej jednotky, s ktorou sa zúčastnil bojov pri Sanoku, Krosne a neskôršie i priamo na Dukle.

Po opätovnom sformovaní sa jeho jednotky vrátil sa do Kros-

na, odkiaľ bol letecky presunutý na letisko Tri duby. Odvtedy sa zúčastnil povstaleckých bojov pri Dobrej Nive, Zvolene, Hájnikoch, a koncom októbra bol v obrane bezprostredných prístupov k Banskej Bystrici. Po prechode do hôr bol pri prechode na Donovaly zo Starých Hôr nemeckými vojakmi zajatý o odtransportovaný do zajateckého tábora Aileen pri Lipsku.

Koncom apríla 1945 bol vojskami americkej armády tento zajatecký tábor oslobodený. Cesta J. Hajka domov bola strastiplná a prešiel ju v prevažnej miere peši, okrem menších

úsekov na sovietskych autách. Po návrate domov sa znova prihlásil k svojej jednotke a koncom roka 1945 bol demobilizovaný.

Po vojne sa stal členom čs. obce legionárskej a neskôr formujúceho sa Zväzu protifašistických bojovníkov a potom SZPB. Bol zakladajúcim členom a dlhoročným tajomníkom ZO SZPB v Hronských Kláčianoch,

Za svoju bojovú dráhu bol vyznamenaný medailami: Zaslúžilý bojovník proti fašizmu, Za zásluhy bojov proti fašizmu, Za účasť bojov v SNP, Za Pobedu, Verní odkazu SNP a viacerými pri výročiach SNP.

Ján Hamar

Vlavo Ján Hajko s predsedom OblV SZPB Levice Jánom Hamarom.

Zažil pochod smrti

Počas rozhovoru v Zariadení sociálnych služieb – Seniorville Jablonové J. Škorca navštívil Marián Dobrovič, jeden z jeho bývalých podriadených, ktorý o ňom povedal: „Čestnejšieho, skromného a spravodlivého nadriadeného, rovnako náročného na seba, ako na podriadených, som nepoznal.“

Člen 19. ZO SZPB v bratislavskej Petržalke, čestný predseda bratislavského oblastného výboru a bývalý člen Ústrednej rady SZPB plk. v. v. Ján Škorca nemal ešte ani 21 rokov, keď sa vo Veľkých Uherciach 3. septembra 1944 dobrovoľne prihlásil do povstaleckej armády.

Počas SNP bol zaradený do strážnej roty, ktorej úlohou bolo strážiť vysieláč a vodovod, čo zásoboval Banskú Bystricu a blízke obce. Po 28. októbri, keď sa nemecké nacistické jednotky približovali od Zvolena k Banskej Bystrici, vybral sa aj s niekoľkými rodákmi do Podlavíc, kde mal byť delostrelecký pluk z Topoľčian. Ten však tri dni predtým odišiel. Pobrali sa preto do Banskej Bystrice, kde ešte Nemci neboli. Pokračovali v ceste smerom na Staré Hory, kde ich zastihla noc.

Chvíľu tam pobudli a potom sa dali smerom na Prašivú. „Z našej dediny sme

sa tam dali dohromady asi desiat. Mali sme kompas i mapu a že ideme domov. Nastal však problém! Ako prejsť cez cestu na Donovaly? Celá bola obsadená Nemcami? Hneď, ako nás zbadali, začali po nás páliť. Nakoniec nás všetkých zajali,“ spomína na krutú skutočnosť spred 74 rokov J. Škorca. Potom ich Nemci previezli do Banskej Bystrice. Pri vypočúvaní sa zaujímali najmä o to, ako sa tam dostali.

Jána Škorca poslali do koncentračného tábora Stutthof

Po vypočúvaní ich najprv odviezli do Kremnice, na druhý deň do Štubnian-ských Teplíc a na tretí do Diviakov, kde ich „naládovali“ do dobytých železničných vagónov. „Smerovali sme do Danzigu, kde som mal tú smolu, že ma nezaradili do zajateckého, ale do nemeckého koncentračného tábora Stutthof na severe

Poľska. Ten mal niekoľko vysunutých táborov a asi s päťsto našincami sme sa dostali do Graudenzu (poľské mesto Grudziad v Kujavsko-pomoranskom vojvodstve). Tu úplne skončilo dodržiavanie ľudskej dôstojnosti. Človek bol vydaný napospas nemeckým nacistom. Pre nich sme sa stali len číslom. Život človeka pre nich nič neznamenal. Potrebovali ho len využiť pre najťažšie manuálne práce. S chorými a tými čo nevládali pracovať, nemali zľutovanie,“ s chvejúcim hlasom približuje cieľovú stanicu strastiplnej cesty J. Škorca.

Správali sa k nim ako k dobytku

„Ubytovaní“ boli v drevenom „baraku“ obitom stvrdeným papierom, lôžka boli dvojposchodové a namiesto matracu mali prepletený drôt. V celom priestore s dvoma malými kachľami sa tiesnilo približne 250 zajatcov.

V neznesiteľných podmienkach pracovali na stavbe továrne na prerábanie benzínových motorov na drevený plyn. „Bola to tvrdá otrocká robota, mal som ruky od tehál a kamenia také zodraté, že mi z nich tiekla krv. Do práce sme museli nastúpiť každé ráno o pol piatej a naspäť sme sa vracali až po zotmení. Takto to pokračovalo až do Vianoc 1944. Potom som zažil pochod smrti. Dva a pol mesiaca nás hnali pred frontom.“

Bez zľutovania

„Ako sme vyšli z Graudenzu na pochod, jeden starký už po kilometri nevládal. Z oboch strán ho chytili synovia a bezvládneho vliekli medzi sebou. Keď to zbadal nemecký nacist, treskol starkého po hlave pažbou, až synom vyletel z rúk. Potom ho odkopol do priekopy. Synom nedovolil, aby mu pomohli,“ spomína J. Škorca a pridáva ďalšie príhody z pochodu smrti.

„Cestou sme stretli menšie nákladné auto, naložené mrkvou. Niektorým sa z neho podarilo mrkvu uchmatnúť. Nemci to spozorovali a tých, ktorí mali v ruke mrkvu, zmlátili tak, že to neprežili.“ Spomenul aj situáciu, ktorá výstižne charakterizuje ako boli všetci vyhladovaní. „Keď sme v priekope uvideli zdochnutého koňa, dovolili nám si z neho odrezať. Ten, kto mal nožik, bol šťastný. Tiež som bol jedným z nich.“

Nezabúda na hrôzu...

„...ako nemeckí nacisti na smrť dobyli 18-ročného mladíka z Horehronia. „Ešte ani uniformu nemal. Keďže bol chatrne oblečený a obutý, len v nejakých plátenkách, omrzli mu nohy a neskôr i ruky. Nohy mal obalené akousi vrecovinou a z prstov rúk mu len kostičky trčali. Na jednej zastávke, aj keď nám dávali len akúsi žbrndu namiesto stravy, niektorí nevydržali a natlačili sa okolo kotla. No a tento chlapec tam spadol. Nemci ho vyvliekli a priamo pred nami ho dobili pažbami.“

J. Škorca mal to šťastie, že po ôsmich neľudských mesiacoch strávených v nemeckom koncentračnom tábore sa dožil oslobodenia. Zbedačených, vysilených a na smrť pripravených zajatcov, z osídli nemeckých fašistov oslobodila anglická armáda.

„Domov som prišiel 26. júna 1945. Mal som sotva 30 kilogramov. Bol som taký vysilený, že keď som chcel prejsť cez železničnú koľaj, musel som si každú nohu pomáhať dvíhať rukami,“ takmer sa pri tejto spomienke rozplakal. Začal sa preňho úplne nový život v oslobodenej vlasti.

Povojnový život zasvätil práci v Zbore národnej bezpečnosti

Rok po návrate z koncentráku sa dával dohromady. Jeho celoživotným povoláním sa stala služba v bezpečnostných zložkách. Do dôchodku odišiel z významného postu vtedajšieho Hlavného veliteľstva verejnej bezpečnosti, v hodnosti plukovník.

Najvrúcnejšie želanie J. Škorca

„Aby sa nikdy viac nevrátila doba nemeckej nacisticko-fašistickej zvrátenosti, aby naša a ani budúce generácie nezažili utrpenie, ktoré som nielen ja zažíval, ale aj všetci tí, ktorých odvliekli do koncentračných táborov, táborov smrti, odkiaľ by sa nikto živý nevrátil, nebyť porážky nacistického Nemecka a jeho pomáhačov.“

Keďže na vlastnej koži zažil hrôzy vojny, považuje za veľmi dôležité „nepoľavovať“ v zápase s tými, ktorí sa pokúšajú oživiť ideológiu nacizmu a fašizmu vo svete, ale aj na Slovensku, a snažia sa prekrucovať pravdu o rozhodujúcej úlohe Sovietskeho zväzu a jeho Červenej armády na porážke Nemecka v 2. sv. vojne.“

Vladimír Dobrovič

(Pokračovanie zo str. 4)

■ Obvinenie bývalého dozorca z Mauthausenu

Prokuratúra v Berlíne vznesla obvinenia voči 95-ročnému mužovi, ktorý počas druhej svetovej vojny slúžil ako dozorca v koncentračnom tábore Mauthausen. Bývalého príslušníka jednotiek SS obvinili z toho, že sa podieľal na zavraždení vyše 36-tisíc ľudí, ktorí v tábore zahynuli počas jeho pôsobenia, informovala agentúra AP.

Hans H. pracoval ako dozorca v Mauthausene od polovice roku 1944 do jari 1945. Za toto obdobie zavraždili v tomto nacistickom táborovom komplexe v Hornom Rakúsku najmenej 36 223 ľudí, väčšinu z toho v plynových komorách. Zvyšní väzni boli usmrtení injekciou, zastrelení alebo zahynuli na následky hladu a mrazu.

„Tým, že slúžil ako dozorca, nepomáhal alebo prinajmenšom uľahčoval zabíjanie mnohých tisícov väzňov,“ uviedol v piatok 23. 11. berlínsky prokurátor Martin Steltner.

Pravda.sk, 23. 11. 2018 (výňatok)

■ RF a BLR pokračujú v boji proti velebeniu nacizmu

Minister zahraničia RF Sergej Lavrov vyhlásil, že Moskva a Minsk pokračujú v cieľavedomom úsilí smerujúcom na odvrátenie glorifikácie nacizmu a rusofóbie, povedal na spoločnom zasadnutí kolégia MZV RF a Bieloruska.

Podčiarkol, že Rusko a Bielorusko považujú za veľmi významné zachovávanie pamiatky o spoločných dejinách, preto treba brať do úvahy „nebezpečné tendencie, spojené s falzifikáciou Veľkej vlasteneckej i 2. sv. vojny“. Lavrov poznamenal, že medzi cudzími štátmi „sa nekončia pokusy velebiť nacistov,“ a taktiež prehodnocovať rozhodnutia Norimberského tribunálu.

Podľa kp.ru, 21. 11. 2018

■ Polícia v Poľsku prinútila Ukrajinca zložiť si z auta symbol UPA

Polícia poľského mesta Przemysl prinútila Ukrajinca odstrániť si z auta nálepku s trojzubcom.

Prostredníctvom facebooku to rozšíril sám účastník incidentu, obyvateľ Lvova Ivan Kulčickij. V Przemysle vraj jeho auto zablokoval miestny obyvateľ, ktorému sa nálepka s trojzubcom nepáčila. A zavolať políciu. Poľskí policajti sa vraj dlho nevedeli rozhodnúť, ako konať. „Na jednej strane bolo zjavné porušenie pravidiel cestnej premávky ich občanom a na druhej porušenie nového poľského zákona o totalitarizme, ktorý zakazuje určité ukrajinské symboly,“ napísal.

Kulčickij dodal, že polícia ho požiadala, aby si odstránil nálepku, pričom ho upozornila, že kvôli nej by mu niekto mohol auto poškodiť aj niekde na parkovisku.

Podľa ria.ru, 24. 11. 2018

Stále sme nejakou dependenciou...

Ján Krutý bol do príchodu Piotra A. Velička (25. 8. 1944) príslušníkom 1. čs. partizánskej brigády M. R. Štefánika pod velením Viliama Žingora. Potom bol príslušníkom 2. čs. partizánskej brigády M. R. Štefánika, v oddiele „Repta“ (veliteľ Ján Repta), ktorý sa koncom augusta 1944 presunul na západné Slovensko.

Ján Krutý, ktorý je rodák z Brezovej pod Bradlom, sa pochopiteľne v tomto cca 12–17-člennom oddiele ocitol tiež. Pôsobil v ňom ako rozviedčik.

Za svoje bojové zásluhy má 26 vyznamenaní, vrátane ruských a rumunského parlamentu.

Na otázku, ako sa vtedajší mladí ľudia pripravovali na boj, vrátane pocitov, mi povedal: „Raz sa ma redaktorka istých novín opýtala, že či som mal strach. Povedal som jej, že jeden jedinýkrát som mal strach, keď sme vyhodili do vzduchu most pri Sekulách. Vtedy

vý odboj! Partizánsky odboj je o pôsobení v tyle nepriateľa.

Stalo sa, žeby ste nemali dostatok zbraní alebo munície?

– Našťastie nie, pretože Brezová bola už predtým zásobená z Trnavskej a Novomestskej posádky. Mali sme toho dosť aj na vyzbrojenie tých, ktorých sme naverbovali.

Nakoniec aj pri ozbrojených stretoch s Nemcami alebo gardistami sme si prišli na svoje. Raz sme zajali vyše 60 gardis-

Tak sme si na nich počkali a zajali ich. Nás bolo asi osemdesiat. Čiže nebol to celý náš oddiel, ktorý mal aj 280 mužov.

Gardistov sme zajali, odviekli ich do tábora, donaha vyzliekli a oznámili sme im, že ich prepustíme, ak ich gardistickí nadriadení zase prepustia dvoch, či troch ľudí, ktorí pomáhali odboju.

My sme ich na druhý deň pustili, no oni svoj prísľub aj tak nedodržali.

Bola nejaká akcia, ktorá sa vám nevydarila?

– Asi to bol boj s Nemcami U Rehušov pri Senici, kde sme mali aj ranených. Chceli nás prepadnúť, no my sme im dali riadny výprask.

Ako pamiatku na tento boj mám dodnes brašnu, hodinky ich veliteľa hauptsturmführera (major) Gerhardta Weissa.

Ďalší výprask sme dali Nemcom na ceste na Piešťany kde mali 13 mŕtvych a spústu ranených. Nám padol jeden – Janko Bystrický, ktorý bol z Lanžhota. Chybou tohto boja bolo, že sme sa neskoro dozvedeli, že na nás idú. Nakoniec to vypáľilo tak, že oni išli na nás, no napadli sme ich my.

Dokedy ste partizánčili?

– Do 6. 4. 1945 keď sme sa spojili s ukrajinským frontom a spolu s ním sme oslobodzovali Brezovú pod Bradlom. Chvíľu sme ešte pokračovali ďalej a niektorí, napr. Miloš Halaša, došiel až do Prahy.

Ján Krutý po vojne absolvoval Vojenskú akadémiu v Hraniciach na Morave, no za socializmu bol vyhodnený z armády. V období predsedovania SZPB genpor. J. Husákom bol dve obdobia členom Ústrednej rady SZPB, dnes je členom ZO SZPB Čajkov v levicej oblastnej organizácii SZPB.

V roku 1993 bol spoluautorom dokumentu – prognózy SZPB do roku 2000, no na otázku, či sa naplnila, hovorí, že nie. A s prestávkami v hlase vysvetlil, že „nie sme samostatnou organizáciou. Stále sme akousi dependenciou (vedľajškom – pozn. red.) nejakej politickej strany. Bez ohľadu na to, či je to modrá, fialová, červená... Ja som zástancom byť mimo politických strán. Toto sme s Jánom Husákom presadzovali.“

Vladimír Mikunda

Ján Krutý s Máriou Culkovou, ktorá sa stará o oblastnú kroniku SZPB v Martine.

som mal strach, pretože osemsto metrov odtiaľ práve vtedy vypravili osobný vlak do Bratislavy. Bál som sa, že nabehne na ten vyhodnený most. Našťastie nebol riadne rozbehnutý. Inak som pred akciami strach nemával. Ten mi prišiel až po tom, po akcii, keď si to človek začínal v duchu opäť premietat' a zvažovať čoby, keby...“

Čiže, vy ste robili normálnu diverznú činnosť?

– No však partizánsky odboj nie je zákopo-

tot, tak sme hneď mali vyše 60 pušiek. A aj oblečenia, veď sme ich aj vyzliekli.

Ako bojoval slovenský gardista so slovenským partizánom?

– Poviem vám to na tomto príklade. Keď sme dostali hlášku o týchto gardistoch, zistili sme, že sa rozťahujú na Brezovej v reštaurácii a že vykrikujú ako prišli na Brezovú robiť poriadky so Židmi... a že odtiaľ pôjdu smerom na Piešťany a do Nového Mesta nad Váhom.

Rodičia sa s partizánčením zmierili až keď sa vrátil

Jozef Sokol s priateľkou Alžbetou Berzeovou.

Jozef Sokol pochádza z Medzibrodu, dnes žije s priateľkou Alžbetou Berzeovou v Harmanci, ale členom SZPB je v základnej organizácii B. Bystrica Stred. K partizánčeniu sa ako 19-ročný dostal tak, že najskôr pomáhal z Medzibrodu vynášať zbrane na Hadel.

„Tam sme sa zoznámili Jegorovcami, pri ktorých som zostal (Alexej Semjonovič, okolo ktorého vznikla 1. Stalinova partizánska brigáda, ktorej počet za SNP dosiahol 3 000 členov – pozn. red.) až do spojenia s Červenou armádou. Prešiel som s nimi do Poľska a na Slovensko som sa vrátil až v apríli 1945 (aj s mjr. Cyrilom Kuchtom a pplk. Leopoldom Šramom).

Cez Povstanie a vojnu ste boli prieskumníkom a diverzantom. Dostali ste sa aj do priamych bojov?

– Ako prieskumníkovi sa mi to stávalo len výnimočne. Napríklad v Pohronskom Bukovci, ešte v časoch Povstania.

Partizánčiť' ste začali v 19-tich, čo vám však na to hovorili rodičia?

– Spočiatku to odsudzovali a ani tomu príliš neverili. Medzibrod bola veľmi katolícka obec a tak aj to malo vplyv. A kedy sa s tým zmierili? Až keď som sa vrátil z Poľska.

Ako ste spokojný s tým, ako sa súčasná generácia stavia k SNP?

– Som veľmi sklamaný. Nerád sa k tomu aj vyjadrujem, lebo mnohí Povstanie podceňujú. Niektorí si z toho robia dokonca posmech. K tomu je veľa takých, ktorí neboli nikde a robia nám hanbu. Vyprávajú nezmysly, vytŕčajú sa pred kamerou... som z toho znechutený.

– vmi –

(Pokračovanie na str. 11)

Ďalší padlí neznámi vojaci majú mená

Zisťovaniu mien neznámych padlých vojakov sa intenzívne venujem už niekoľko rokov. Podarilo sa mi zistiť identitu už niekoľkých neznámych. Boli to nielen partizáni a slovenskí vojaci, ale aj českí, sovietski a nemeckí vojaci.

Najviac sa však venujem identifikácii padlých vojakov Červenej armády, kde som bol doteraz aj najúspešnejší. Mojou prioritou je dať meno čo najväčšiemu počtu neznámych vojakov, ktorí padli v rokoch 1944–1945 pod Vysokými Tatrami. V niektorých prípadoch mám iba meno padlého, ale žiadne ďalšie údaje. Pri bádani úzko spolupracujem s vojenskými archívmi v Bratislave, Trnave a Prahe, štátnymi archívmi na Slovensku, obecnými, mestskými a matričnými úradmi, Centrálnym archívom MO RF a viacerými archívmi a inštitúciami v Nemecku.

V roku 2018 sa mi počas bádania v archívnych dokumentoch podarilo zistiť mená dvoch vojakov Červenej armády a dvoch nemeckých vojakov.

Vedel som, že v obci Veľká Lomnica v roku 1945 pochovali neznámeho sovietskeho vojaka. Po piatich rokoch pátrania sa mi podarilo zistiť jeho meno a bližšie údaje o ňom. Pri kostole vo Veľkej Lomnici bol pochovaný seržant 239. rezervného streleckého pluku

18. armády 22-ročný Pavel Jeremovič Ševčuk. Pochádzal z Vinickej oblasti na Ukrajine a 28. februára 1945 zomrel na následky výbuchu míny.

V neďalekom Kežmarku bol na historickom cintoríne, okrem iných, pochovaný aj jeden neznámy vojak Červenej armády. Odteraz však už neznámy nie je. Keďže sú ruské archívy nevyčerpatelným zdrojom materiálov, mne sa podarilo nájsť dokument, na ktorom boli údaje o tomto vojakovi. Jeho meno je Nikolaj Michajlovič Votjakov.

Tento 19-ročný vojak pochádzal z obce Mansarki v Čuvašskej republike a bol príslušníkom cestného oddelenia 4. ukrajinského frontu. Zomrel na následky zranenia 12. apríla 1945 v Kežmarku. Po exhumácii na jar v roku 1946 boli Ševčuk a Votjakov spolu s ostatnými padlými vojakmi Červenej armády prevezení a pochovaní na verejnom cintoríne v Košiciach.

Počas SNP na prelome augusta a septembra 1944 padlo v okresoch Kežmarok a Poprad niekoľko desiatok povstalcov. Straty však boli

Ilustračné foto

aj na druhej strane – v radoch nemeckého Wehrmachtu a v jednotkách SS. V našich archívnych dokumentoch sa pri stratách nemeckých vojakov uvádzali rôzne počty a iba zriedkakedy sa objavili mená. Existuje však jeden dokument, ktorý zaznamenáva, že na cintoríne v Spišskej Sobote boli pochovaní štyria padlí nemeckí vojaci – príslušníci SS.

V Poprade na starom cintoríne sa nachádzal spoločný hrob 112 nemeckých vojakov. Chýbali však ich mená. Mne sa zatiaľ podarilo zistiť meno

jedného z nich. Je ním Wendelin Geringer, 29-ročný SS-Rottenführer (čatár). Padol 4. septembra 1944 v boji pri Poprade, počas útoku na povstalecké pozície pri Batizovciach. Po exhumácii je pochovaný na nemeckom vojenskom cintoríne v Hunkovciach.

Vo výmere Okresného národného výboru v Kežmarku zo dňa 31. decembra 1945 je nariadené zapísanie Jozefa Fuchsa do smrtnej matriky. Podľa tohto dokumentu mal Jozef Fuchs (29-ročný poddůstojník) padnúť v bojoch o Kežmarok dňa 31. augusta

1944. Žiadne ďalšie údaje nie sú známe.

Počas môjho bádania som zistil, že 31-ročný Unteroffizier (rotný) Jozef Fuchs padol v boji medzi Kežmarkom a Huncovcami 31. augusta 1944. So svojimi dvoma padlými spolubojovníkmi bol pochovaný v spoločnom hrobe na mestskom cintoríne v Kežmarku. V roku 1994 bol exhumovaný a s ostatnými padlými nemeckými vojakmi v okrese Kežmarok prevezený na nemecký vojenský cintorín Hunkovce.

Marcel Maniak

Z úspechov popradskej HDK v roku 2018

Koncom januára vyšla publikácia predsedu komisie Marcela Maniaka „Partizánska obec Liptovská Teplička“.

Pri 73. výročí oslobodenia miest a obcí Poprad a Kežmarok členovia HDK spracovali tematické články a tie publikovali v týždenníku **Podtatranské noviny** č. 4 „Na každom kroku smrť“, v č. 20 „Na povstanie nezabúdajú“ v č. 23 článok „Michal Strenk“. V týždenníku **Noviny Poprad** č. 3 článok „Návraty...“ a v č. 17 článok „Oslobodenie Slovenska“. V mesačníku **Štrbské noviny** č. 1 bol publikovaný článok „Oslobodenie obce: Padlí vojaci Červenej armády – Štrba 1945“ a v mesačníku mesta Spišská Nová Ves **Ičko** č. 2 článok „Oslobodenie – draha vykúpená sloboda“. V dvojtýždenníku **Bojovník** č. 2 článok „Vojaci bez mena“, v č. 4 článok „Nová publikácia o Liptovskej Tepličke“ a v č. 11 článok „Na povstanie nezabúdajú“.

Predseda HDK vypracoval zoznam a informácie o padlých v 1. svetovej vojne z obce Malý Slavkov. Vypracoval aj zoznam padlých červenoarmejcov, ktorí padli pri oslobodzovaní Spišskej Novej Vsi. **Takýto zoznam**

Marcel Maniak

bol zostavený prvýkrát od skončenia 2. svetovej vojny. Následne bol predložený Mestu Spišská Nová Ves, veľvyslanectvu RF na Slovensku a publikovaný v denníku Korzár, mesačníku Ičko a na webových stránkach mesta Spišská Nová Ves. Príspevok odvysielala aj RTVS 30. januára.

Obciam Toporec (okres Kežmarok) a Spišský Štvrtok (okres Poprad) boli predložené mená padlých vojakov Červenej armády, ktorí padli počas oslobodzovania v roku 1945 v ich katastri. **Ich mená sa tak obce dozvedeli až dnes.**

HDK (konkrétne M. Maniak a Emil Turčan) sa podieľala aj na príprave a organizovaní vedomostnej súťaže pre žiakov **Medzníky 2. svetovej vojny 2018.**

Predseda HDK sa podieľal na zostavení zborníka **Vznik Československa – Priebeh a vplyv na rozvoj Popradu a jeho okolia**, ktorý je venovaný 100. výročiu vzniku ČSR. Vypracoval príspevok s názvom „Idea Československa v boji za slobodu“. Opisuje Poprad a jeho okolie počas SNP, oslobodenie mesta, pôsobenie 1. čs. armádneho zboru v ZSSR a čs. vlády v meste po oslobodení.

Na žiadosť starostu Liptovskej Tepličky HDK vypracovala návrh informačného panela, ktorý informuje o priebehu SNP v obci a jej okolí. Odhalený bol 7. mája pri pamätníku SNP pred vstupom do obce Liptovská Teplička. Je to už tretí takýto panel v okrese Poprad.

Na Mesto Poprad sme sa obrátili so žiadosťou o opravu mien na náhrobníkoch padlých, ktorí sú pochovaní na cintorínoch vo Veľkej a Spišskej Sobote.

V auguste predseda HDK publikoval v týždenníku **Podtatranské noviny** č. 35 článok pod názvom „*Tatry oslobodzoval aj poručík Achmadulin z Baškirska*“.

Podiel na zostavení Vlastivedného zborníka Spiš č. 9, kam M. Maniak prispel článkom „*Boje o Spišskú Novú Ves v januári 1945*“.

Tematické články pri príležitosti 100. výročia skončenia 1. svetovej vojny. **TASR** vydala dňa 4. novembra článok „*Väčšina pamätníkov v obciach na Spiši pripomína obeť oboch svetových vojen*“ a v týždenníku **Podtatranské noviny** č. 45 bol publikovaný článok s názvom „*Pred sto rokmi sa skončila 1. svetová vojna.*“

Od začiatku roka 2018 predseda HDK M. Maniak pracuje na zostavení publikácie s názvom „Nikdy viac! Príbeh vypálených obcí.“ Bude to jedinečná publikácia, ktorá bude venovaná vypáleným obciam a osadám počas 2. svetovej vojny na Slovensku. Vydanie tejto publikácie je naplánované k 75. výročiu SNP.

– MM –

(Dokončenie zo str. 9)

■ Karel Gott: August 1968 bol ďalším Mnichovom podpísaným medzi ZSSR a USA

Práve včera totiž v rozhlase povedal Martine Kociánovej, že udalosti z augusta roku 1968 boli dohodnuté medzi dvomi mocnosťami, teda medzi ZSSR a USA a Karlovi Gottovi vadí, že sa dnes v súvislosti s Augustom 1968 hovorí a poukazuje len na jednu veľmoc (Rusko), a pritom okupácia z roku 1968 prebiehala so súhlasom USA.

Rok 1968 sa tak stal opäť akýmsi druhým Mnichovom a dohodou, kedy sa opäť medzi svetovými mocnosťami rozhodlo o Československu o nás a bez nás.

Je veľmi cenné, že práve Karel Gott má odvahu odhaliť tieto súvislosti vo verejnoprávnom rozhlase, pretože aj samotná normalizácia má veľa čudných súvislostí, o ktorých sa nehovorí, napríklad čudný a tichý odchod ďalších vyše 200 000 ľudí z Československa po roku 1970, kedy sa voľný pohyb cez hranice uzavrel, ale ľudia a elity naďalej odchádzali na západ vo veľmi čudne vysokom množstve a objemoch. Československo sa doslova kapacitne a kádrom vyprázdňovalo, ale režim proti tomu nijako nezakročil.

O roku 1968 sa nám nehovorí pravda. Ani o roku 1969. Ale pravda sa nám nehovorí ani o normalizácii. Preto je treba oceniť Karla Gotta a jeho odvahu hovoriť o týchto veciach verejne. Viem si predstaviť, že aj jeho názory začnú byť niekomu v jednej chvíli nepohodlné a aj na Karla Gotta dopadne cenzúra a umlčovanie.

Podľa aeronet.cz, 31. 10. 2018, výňatok

■ Nemecko zmiernilo zákaz používania nacistických symbolov v PC hrách

Počítačové hry, obsahujúce symboly z nacistickej éry, ako napríklad svastika, by sa v budúcnosti mohli predávať aj v Nemecku, hoci doposiaľ boli v tejto krajine zakázané.

Oznámil to nemecký úrad pre reguláciu odvetvia zábavného softvéru (USK), ktorý schvaľuje, či sa akákoľvek počítačová hra dostane na nemecký trh, priblížila agentúra Reuters.

Používanie symbolov z obdobia nacizmu odporuje nemeckej ústave. Klauzula v tamojšom trestnom zákonníku však umožňuje, aby sa takéto symboly používali „spoločensky primeraným“ spôsobom. To sa už deje vo filmovom priemysle a rovnako sa teraz podľa vyhlásenia USK bude uplatňovať aj pri počítačových hrách.

„Spoločensky primerané v tomto kontexte znamená, že symboly protiústavných organizácií môžu byť použité... ak slúžia umeleckému či vedeckému zámeru alebo pomáhajú zobrazovať aktuálne či historické udalosti,“ povedala riaditeľka USK Elisabeth Seckerová.

Dodala, že za spoločensky primerané budú považované napríklad všetky počítačové hry, ktoré sa zjavne stavajú na odpor voči protiústavným organizáciám či ich ideológiám.

Podľa pravda.sk, 10. 8. 2018

100 rokov od „Veľkej vojny“

Vojnové operácie „Veľkej vojny“ sa nevyhli ani nášmu kraju. Pamiatkou na ňu je aj vyše 200 prvovojnových cintorínov na území severovýchodného Slovenska. Najväčším z nich je cintorín pri obci Veľkrop v okrese Stropkov, ktorý s ústredným monumentom bol 28. septembra 2018 odhalený a vysvätený. Týmto dňom bol zároveň vyhlásený za národnú kultúrnu pamiatku.

V nedeľu 11. 11. 2018 sa na cintoríne vo Veľkrope zišlo vyše 60 občanov obce, členov SZPB zo Stropkova, Svidníka, Vyšnej Oľšavy, Giraltoviec, Staškoviec, Medzilaboriec a členovia Klubu Arbat Slovensko-ruskej spoločnosti, členovia KČP a gymnazisti z Gymnázia P. Horova z Michaloviec. Touto pietnou spomienkou si všetci uctili obeť 1. sv. vojny a osobitne tu pochovaných (zatiaľ známych) 8 662 vojakov rakúsko-uhorskej, ruskej a nemeckej armády.

Presne o 11. hodine a 11. minúte sa začal pietny akt. Položením vencov z červených makov účastníci vyjadrili úctu a pietu padlým vojakom. Starosta Marián Prokopič prítomných oboznámil s vývojom a priebehom obnovy a výstavby cintorína. Vyzdvihol podiel KVH Beskydy i maďarských historikov a študentov, bez ktorých by sa také rozsiahle (a pekné) dielo určite nepodarilo.

Člen ÚR SZPB a predseda Klubu Arbat zo Stropkova Ján Uhrík pripomenul nezmyselnosť nielen tohto, ale všetkých vojnových konfliktov. Sú vyvolávané snahou o ovládnutie sveta, o hromadenie bohatstva bohatými, ktorým majú vybojovať ich moc, slávu a bohatstvo milióny nič nemajúcich, ktorým zoberú nielen ich chudobný majetok, ale aj zdravie a bez známok ľútosť tiež život.

Duchovný Pravoslávnej cirkvi Pavol Bobák, ktorý ochotne

zastúpil miestnych kňazov, odslúžil pobožnosť – panychídu za padlých a tu pochovaných vojakov. Už na cintoríne, za krásneho, aj keď vetristého počasia, sa rozbehli zaujímavé debaty o samotnom cintoríne, o padlých vojakoch aj o nezmyselných vojnových konfliktoch, ktoré hrozia a prebiehajú aj dnes. Rozhovory pokračovali aj na obecnom úrade pri šálke čaju a minerálky.

V súvislosti s pietnou spomienkou treba vyzdvihnúť tri momenty:

Aj keď nebola hromadne organizovaná, zišlo sa tu aj bez informácie na facebooku pomerne veľa ľudí.

Milým prekvapením bola účasť študentov z Gymnázia P. Horova z Michaloviec, ktorí predpokladali, že budú na cintoríne sami. Našťastie, nestalo sa. Vďaka vám, páni profesori.

Veľké poďakovanie patrí prot. Mgr. P. Bobákovi, ktorý bez zaváhania prišiel, keď neodkladné nedeľné povinnosti nedovolili účasť domácim kňazom a pobožnosťou umocnil dôstojnosť a pietny význam cintorína i tohto dňa. – JN – (Pre Bojovník bez nároku na honorár)

Gong pripomenul každého mŕtveho

V Bernolákove pri zrekonštruovanom pamätníku, venovanom vojakom z vtedajšieho Čeklísa, ktorí padli počas 1. svetovej vojny, sa 20. novembra pri príležitosti stého výročia od ukončenia 1. sv. vojny stretli občania na pietnej spomienke.

Na úvod zaznela stará rakúska hymna. V rokoch trvania vojny bolo Rakúsko-Uhorsko vtedajšou vlasťou Slovákov, za ktorú išli bojovať. Po doznení hymny starosta obce a zástupca KVH položili vence k pomníku, kde čestnú stráž držali členovia Klubu vojenskej histórie v dobových uniformách.

Slávnosť otvoril starosta Richard Červienka. Následne Imrich Purdek z VHÚ priblížil stručné dejinné fakty 1. sv. vojny. Po ňom sa k prítomným prihovril podpredseda ÚR SZPB Norbert Lacko a poslanec Jaroslav Vokoun ich oboznámil s údajmi o padlých Čeklísanoch. Následne farár Branislav Čaniga vysvätil pomník a starosta prečítal štyridsaťtri mien Čeklísanov, padlých v takzvanej Veľkej vojne. Ich posvätenie potvrdila pri každom jednom žiacka miestnej ZŠ úderom na gong.

Na záver zaznela slovenská hymna a poďakovanie starostu prítomným za uctenie si pamiatky zosnulých vojakov. Peter Quarda

Obec Štrba spomína

Pri príležitosti 100. výročia od ukončenia 1. sv. vojny a Medzinárodného dňa veteránov si členovia ZO SZPB a občania obce Štrba uctili pamiatku 52 občanov padlých v 1. sv. vojne.

Predseda oblastného výboru SZPB Michal Kopko v prihovore pripomenul, že je potrebné, aby aj táto tradícia bola spomienkou na padlých, tak, ako si pripomíname 2. sv. vojnu a SNP.

Po pietnom akte bola v kultúrnom dome inštalovaná výstava partizánskeho rozviedčika D. Vrbičana. Pred kultúrnym programom súboru Vranovčan so scénickým pásmom „ZBOHOM“, ktoré bolo venované padlým v 1. sv. vojne, vystúpil so svojou prezentáciou historik Liptova Peter Vítek.

Na záver starosta obce Michal Sýkora poďakoval všetkým hosťom, občanom obce, ale hlavne účinkujúcim Súboru Vranovčan za veľmi krásne a dojímavé stvárnenie udalostí začiatku, priebehu a skončenia vojny. – MK –

Sprava starosta obce Štrba Michal Sýkora, predseda OblV SZPB Poprad pplk. Michal Kopko, predseda ZO SZPB Štrba Pavol Očenáš a podpredseda OblV SZPB Poprad pplk. Milan Janeček.

Spomienky, vyjadrené slovom i piesňou

ZO SZPB spolu s obecným úradom v Pohorelej pripravili pri pamätníku padlých v oboch svetových vojnách spomienkové stretnutie na ukončenie 1. sv. vojny a vzniku ČSR. Spomienku sme si načasovali na 11. november, 11. hodinu a 11. minútu.

Položením kytice červených makov sme si pripomenuli pamiatku všetkých padlých Pohorelcov, ale aj padlých na bojiskách celého sveta, ktorú zvýraznil prihovor podpredsedu ZO SZPB Jána Šuleja a ešte aj krásne bojové piesne z tohto obdobia v podaní Pohorelských chlopov a aktuálne básne v podaní našich žiakov.

Potom, po zaznení československej hymny a položení venca, pokračovali oslavy stého výročia vzniku ČSR. Vtedy sa nám prihovorela opätovne zvolená starostka obce Jana Tkáčiková.

Záver patril besede o týchto pohnutých časoch. Ján Lakanda

„Škola bude vždy stáť na vašej strane“

Na tom, že SZPB sa v ostatnom štvrtroku početne posilnil o približne tristo členov, majú predovšetkým zásluhu také základné organizácie, aká je v Bernolákove. Ved' len na novembrovom výročnom rokovaní predsedníčka Ružena Šmihlová so starostom Richardom Červienkom, podpredsedom ÚR SZPB Norbertom Lackom a oblastným podpredsedom Dušanom Viliámom odovzdala členské preukazy 12-tim prítomným z 19-tich prijatých členov, čím organizácia dosiahla 114 platiacich si členské známky a celkovo 119 členov.

Pritom pred dvomi rokmi mala len 55 členov. Trend na úspech je už nasadený, nakoľko výbor má doručených ďalších asi pätnásť prihlášok. Početný stav organizácie tak čoskoro dosiahne takmer 140 členov. Výzera to tak, že ZO SZPB v Bernolákove sa tým čoskoro zaradí na Slovensku medzi najväčšie.

Správa o činnosti, ktorú predniesla tajomníčka Marta Brunovská, presne odhalila, prečo je v Bernolákove taký záujem o členstvo v SZPB. Základná organizácia totiž „žije“ v plnom význame toho slova. Žije v obci a žije s obcou. V diskusií to naznačili starosta obce i riaditeľka základnej školy Barbora Rigoová,

ktorá je tiež členkou SZPB. Ďalším potvrdením toho je, že hosťami výročného rokovania boli aj predstavitelia ostatných organizácií v obci – spolok záhradkárov, združenie invalidov, únia žien...

Organizácia sa drží princípu spojenia príjemného s užitočným a odpočet jej činnosti to potvrdilo. Správa len za rok 2018 analyzovala šesť poznávacích zájazdov, z toho jeden špeciálne pre deviatok ZŠ a tri v spolupráci SZPB – obecný úrad a ZŠ. A k tomu 16 iných podujatí, pričom 17-tým môže byť vianočná besiedka pre žiakov ZŠ, ktorá deňom približuje vyššieho územného celku. To, že niektoré naše oblasti chcú ísť bernolákovskí profitažisti do Telgártu.

V podstate aj správa o hospodáriť preukázala istú výnimočnosť tohto kolektívu. Ved' ak väčšina našich ZO SZPB ráta pri svojich aktivitách náklady v stovkách euro, bernolákovská v tisícoch. Ak presne, tak tohto roku mala počiatočný stav 1 090 euro, výdaj 3 409 euro a príjem 3 373 euro. Odkiaľ pochádzajú tieto zdroje, to je Know-how výboru, rokovanie však spomenulo, že napr. jedno podujatie bolo vďaka starostovi financované z príspevku vyššieho územného celku. To, že niektoré naše oblasti chcú ísť bernolákovskí profitažisti do Telgártu.

ich vie získať aj základná organizácia, hoci vďaka kontaktom starostu, niečo také asi Bojovník uvádza po prvýkrát. Širšia diskusia sa rozvinula pri téme nesúladu Stanov SZPB s pojmiami pri členských schôdzkach. Výhrada je k názvu „Hodnotiacia schôdza“, ktorú naše stanov nepoznáajú. Tento problém zrejme pomôha vyriešiť aj náš dvojtýždenník, ktorý síce uvádza slovo „hodnotiacia“ s malým „h“, no napriek tomu to členskú základňu mylí. Preto začneme písať len o členských a výročných schôdzkach, tak, ako ich uvádzajú stanov.

Trošku neistoty zaznelo pri delegovaní svojich zástupcov na oblastnú konferenciu, o tom, čo tam majú riešiť, a o návrhu na obsadenie funkcie predsedu oblastného výboru SZPB. Osobitne pri funkcii predsedu zaznel názor, že od nás ešte nie, možno nabuduce... na čo zareagoval tak N. Lacko, ako aj D. Viliám, ktorí vyslovili, že „ako chcete presadiť záujem svojej základnej organizácie vo vyššom orgáne, ak to neurobíte cez „svojich“ ľudí...“

Záverom tohto úspešného rokovaní úspešnej základnej organizácie môžu byť dve vyjadrenia. Prvé

od starostu R. Červienku: „Naozaj, klobúk dole, pani predsedníčka, robíš to veľmi dobre aj s celým výborom a zaslúžite si potlesk (ten hneď aj zaznel). Všetci ste aktívni, preto nech sa vám aj v ďalších rokoch darí minimálne tak, ako doteraz.“ Druhé vyslovila riaditeľka ZŠ B. Rigoová: „Naša organizácia je najaktívnejšou, ktorá so školou pracuje (cca 700 detí). Besedy, návštevy pamätných miest... to všetko je veľmi dôležité, aby naše deti spoznali pravdu a našu históriu. Škola bude vždy stáť na vašej strane.“

Vladimír Mikunda

Spomienka na slávných Čapajevovcov

Na sobotu 24. 11. 2018 pripadlo 74. výročie preradenia nemeckého obklúbenia a spojenia sa partizánskej brigády Čapajev s postupujúcou Červenou armádou. Niekoľko členov bratislavských organizácií SZPB, na čele s poslednou príslušníčkou tohto partizánskeho zväzku Annou Bergerovou, si túto udalosť pripomenulo pri buste dnes už brigádneho generála in memoriam Ludovíta Kukorelliu v parku na Záhradníckej ulici.

„Naše partizánske územie na Ondavskej vrchovine vtedy predstavovalo 24 obcí. No a tí, ktorí nás nazývali „banditi“, ho chceli od nás „vyčistiť“. Takže na našom prechode cez front sme mali nemeckých hrdlorezov pred nami i za nami,“ priblížila tie časy bývalá partizánska spojka a zdravotníčka A. Bergerová.

Ďalej spomenula, že „Nemci si vyčistenie predstavovali tak, že najskôr územie vydrancujú, potom ho vypália a ľudia vystrelajú. Svedectvom, že to tak naozaj mysleli, je Tokajik.“

„Naša Čapajevská brigáda mala

trhne front a prebije sa k Červenej armáde. Vydaný bol rozkaz o prerazení frontu.

Presun k nemu a jeho prerazenie približne 1 500 partizánmi (podarilo sa to len asi polovice – pozn. red.) sa začal 20. a skončil 24. novembra 1944. Spomínam si, že počasie bolo strašné. Nikto si pri tom nesmel v tom mraze, nie

že ohník, ale ani cigaretu zapáliť, aby nás prenasledovatelia nezbadali. Ešte aj kone mali obviazané kopytá, aby nerobili hluk...“ spomínala si na tie časy bývalá partizánka Anna Bergerová. A tak, ako vždy, keď sa spomienkami vracia do svojej bojovej mladosti, vždy uvedie niečo nové, nami doposiaľ nepočuté. Tak to bolo i tentoraz, no Bojovník to uverejní v jednom z budúcich čísel.

V. Mikunda

Cesta za novými vedomosťami

OBIV SZPB Ružomberok každým rokom organizuje pre členov Zväzu a ich rodinných príslušníkov tematický zájazd. Tohto roku 18. novembra členovia SZPB z dolného Liptova a Oravy navštívili Pohronský Ruskov a Želiezovce.

V Pohronskom Ruskove sme navštívili Historické múzeum zbraní a pozreli sme si jeho výnimočnú zbierku zbraní, vojenskej techniky, uniforiem, dokumentov a predmetov používaných v 2. sv. vojne. Čiže rozšírili sme si vedomosti o ďalšie poznatky z tohto obdobia. Mnohých účastníkov hlboko zaujala autenticnosť a obrovské množstvo vystavených exponátov, ktoré aj samé vypovedali o hrôzach vojny.

V Želiezovciach pri Pamätníku obeťami

2. svetovej vojny nás privítal tunajší predseda ZO SZPB Jozef Výboch a spoločne sme položili kyticu kvetov a poklonili sa pamiat-

ke obeťami 2. sv. vojny. Ďalej nám bol predseda Výboch skvelým sprievodcom.

Stefan Novák, tajomník ZO SZPB Dolný Kubín

Pred Pamätníkom obeťami 2. svetovej vojny v Želiezovciach.

Strelci o Pohár hrdinov Karpatsko-duklianskej operácie

3. ročník rovnomennej súťaže sa konal 20. októbra 2018 na strelnici v Želiezovciach za účasti 42 strelcov zo západného Slovenska. Jeho organizátormi boli ŠSK MAGNUM a ZO SZPB v Želiezovciach.

V otváracom prejave členka výboru ZO SZPB Mária Varkolyová uviedla, že zo strany vtedajšieho sovietskeho velenia išlo vtedy o veľkú ústretovosť a porozumenie pre naše požiadavky o urýchlenu pomoc povstaleckému, bojujúcemu Slovensku. Sovietske velenie za necelý týždeň pripravilo vojenskú operáciu v ťažko dostupnom teréne Karpát, s ktorou predtým nepočítalo... Hrdinovia Dukly si zaslúžia, aby sme si ich každoročne pripomínali a zostali verní ich bojovnému odkazu.“

Najúspešnejšími strelcami v jednotlivých kategóriách v strelnici v malokalibrovej pištole boli Mária Maturkaničová zo Želiezoviec, Jozef Hubert zo Želiezoviec a Richard Nosian zo Šurian. Z veľkokalibrovej pištole boli víťazi Adriana Nosianová zo Šurian, Jozef Hubert zo Želiezoviec a Vladimír Belák z Nitry.

Ceny víťazom odovzdali predsedovia oboch usporiadateľských organizácií – Jozef Haler (je aj členom ZO SZPB) a Jozef Výboch.

- JV -

Pohľad na rokovanie do Hanušoviec n/T

Výročné rokovanie a stretnutie s primátorom si ZO SZPB Hanušovce nad Topľou usporiadala 14. októbra v Sôšovskom kaštieli. Rokovania sa zúčastnili aj dlhoročný predseda ZO SZPB Vyšná Oľšava Peter Kasarda, oblastná predsedníčka z Vranova n/T Darina Packová a oblastný tajomník Pavol Čuma.

Hostia sa vo svojom prihovore poďakovali za aktívnu činnosť tunajšej organizácii, jej predsedníčke Helene Lipčákovej a za dobrú spoluprácu aj riaditeľke Mestského kultúrneho strediska v Hanušovciach nad Topľou Lubicí Tomkovej. Zároveň za podporu organizácie vyslovili všetci poďakovanie primátorovi Štefanovi Strakovi.

Predsedačka H. Lipčáková v správe zhodnotila činnosť organizácie za uplynulé roky. Medzi dôležitými podujatiami vyzdvihla aj rýdzo tunajšie – strelecký turnaj o Pohár Kukuréliho žiakov a obnovenie beh majora Kukuréliho dospelých (Teraz už podujatie môžeme venovať brigádneho generálovi Kukorelliho).

Hlavným cieľom práce našej organizácie v Hanušovciach n/T je práca so žiakmi a mládežou, zameraná na históriu 2. sv. vojny a SNP, čo sa premieta do podujatí so žiakmi tunajšej ZŠ aj so žiakmi ZŠ odvodu na besedách, výstavách, kvízoch, v spolupráci s učiteľmi, riaditeľmi ZŠ a riaditeľkou MsKS. V tomto roku sa s takýmto cieľom po prvýkrát uskutočnilo aj okresné

Behu mjr. Kukorelliho dospelých sa okrem našich zúčastňujú aj bežci z Prešova a Michaloviec.

ko súťaže „Medzniky 2. sv. vojny“.

ZO SZPB priamo na výročnej schôdzi prijala ďalších 8 členov, čím sa jej počet zvýšil na 44. Zároveň sa zvýšil aj počet predplatiteľov dvojtýždenníka Bojovník a ročník odbojárův.

V ďalších bodoch výročnej schôdzi bol prijatý plán na rok 2019, ktorý je síce bohatý na tradičné aktivity, ale prioritou v ňom majú oslavy 75. výročia SNP a 75. výročia Dňa hrdinov Karpatsko-duklianskej operácie.

Na záver oficiálnej časti sa H. Lipčáková poďakovala Š. Strakovi za jeho ústretovosť a podporu našim aktivitám. Primátor na to reagoval tým, že sa stal našim členom.

Naše rokovanie ľudovými piesňami spríjemnil Ján Šarišský a slávnostný obed s voľnou besedou.

- ML -

Cinobaňa hodnotila, pokračovať bude jej mládež

Výbor ZO SZPB v Cinobani hovoril o personálnych zmenách už v príprave na výročné rokovanie. Svojich nasledovníkov K tomu viedli a tí prejavili o pokračovanie neformálny záujem. Oficiálne sa obmena síl udiala 8. novembra 2018.

Mladý výbor chce v omladzovaní pokračovať tak, že bude prijímaním mladých ľudí omladzovať celú členskú základňu. Ak by čosi nešlo podľa predstáv, pomoc z radov starého výboru im nebude chýbať. Tak znie totiž ich dohoda.

Doterajším členom výboru preto patrí za túto zdarnú obmenu generácií ozajstné poďakovanie. Konkrétne Márii Švikruhovej, Jozefovi Činčurovi, Darine Bellovej, Anne Hanovej, Viere Gombalovej a Daniele Žovinkovej. Spoločne niesli štafetu bývalých funkcionárov, ktorí boli ešte skutočnými bojovými hrdinami, povstalcami, väzňami v kon-

centračných táborech, skrátka ľuďmi, ktorí sa obetovali za nás. Novému výboru ZO SZPB v Cinobani v zložení – Branislav Boroš, Jozef Činčura, Veronika Borošová, Zuzana Gondeková, Dušan Piličan a Daniela Žovinková želáme všetko dobré.

Úspechy bývalého vedenia a členskej základne boli v tom, že mali úspešnú spoluprácu so ZŠsMŠ, s obcou Cinobaňa, so ZO SZPB v Hronskej Dúbrave a obcami Točnica, Lovinobaňa, Mládovo, s veľvyslanectvom RF, KPÚ a Múzeom SNP v Banjskej Bystrici, so spoločenskými a politickými organizáciami, Oblastným výborom SZPB v Lu-

čenci, ako aj s ústredím SZPB v Bratislave.

Sme hrdí na diela, ktoré vznikli aj našim pričinением. Je to pamätník v časti Cinobaňa-Hrnčiariky, obnova pamätnej tabule v Katarínskej Hute a nová

tabuľa na pomníku hrdinom v SNP v strede obce, ale sú to aj 13-ti noví členovia od predchádzajúcej VČS.

Tešme sa spolu, že naši nasledovníci toho dosiahnu ešte viac.

Mária Švikruhová

Na Sekaninách sa oslavuje i buduje

Sekaniny, v katastri obce Lehota pod Vtáčnikom, sú občanom na Hornej Nitre známe tým, že už desiatky rokov organizujú oslavy SNP.

K programu patrí i návšteva blízkeho veliteľského bunkra Hornonitrianskej partizánskej brigády, o ktorý sa príkladne stará ZO SZPB v obci. Celoročne upravuje jeho interiér a okolie, obohacuje jeho expozíciu o nové dokumenty a exponáty, čo sa prejavuje i v návštevnosti, ktorá každoročne stúpa. Len v tomto roku navštívilo bunker vyše 500 ľudí. A to nielen zo Slovenska, ale i zo zahraničia.

Atraktivnosť bunkra sa zvýšila tým, že sme v jeho blízkosti vybudovali s finančnou pomocou obce nový pomník padlým ôsmim partizánom. Rovnako sme sa rozhodli zrekonštruovať aj poľnú nemocnicu pri bunkri.

Objekt neodolal času, bol zdevastovaný. Tento rok sme obnovili prístupový chodník a vybudovali spadnuté obvodové múry. Naši členovia a sympatizanti si tu odpracovali vyše 300 brigádničkových hodín. Výbor verí, že na budúci rok sa podarí zastrešiť poľnú nemocnicu a sprístupniť ju návštevníkom osláv 75. výročia SNP.

Michal Beniška

Vrátia sa pozostatky Ľ. Kukorelliho do Chrámu sv. Alžbety?

Nemá ani okrúhle, či aspoň tzv. päťkové jubileum narodenia či smrti (6. 10. 1924–24. 11. 1944), a napriek tomu mu 24. 11. 2018 východné Slovensko prejavilo patričnú úctu. Brigádny generál in memoriam Ľudovít Kukorelli, posmrtné v roku 1945 vyznamenaný Čs. vojnovým krížom 1939, Radom SNP I. stupňa, čs. vojenskou medailou Za chrabrosť a v roku 1964 Radom Červenej hviezdy, je významná osobnosť našich dejín. Ako to však na Slovensku býva zvykom, raz uznávanou, inokedy bagatelizovanou, zatlačovanou do úzadia, ba aj zatracovanou.

Výsledkom spolupráce SZPB a Matice slovenskej sa v Košiciach zišli stovky ľudí, aby si uctili pamiatku tohto chrabrého vojaka, ktorého tragická smrť dodnes, teda s odstupom vyše 70 rokov, nedáva spávať mnohým historikom. Nie náhodou sa zišli vo východoslovenskej metropole, pretože tá je a zrejme bude navždy spojená s Kukorelliho menom. Narodil sa síce na Orave, pričom jeho starý otec prišiel z Talianska ako odborník pomáhať budovať Košicko-Bohumínsku železničnú magistrálu. Keď mal Ľudovít desať rokov rodina sa presťahovala do obce Kuzmice (okr. Trebišov) a neskôr začal navštevovať 1. čs. štátne reálne gymnázium na Kováčskej ulici v Košiciach, kde v roku 1933 zmaturoval. V tomto meste sa začala aj jeho vojenská kariéra, spočiatku v 32. pešom pluku a neskôr v Škole na výchovu dôstojníkov pechoty v zálohe. V Košiciach sa uskutočnili aj dva z jeho štyroch (!) pohrebov a jeho pozostatky spočívajú na Verejnom cintoríne.

Kto ho vlastne zastrelil?

Spomienkové akcie na počesť 74. výročia úmrtia Ľ. Kukorelliho sa začali v piatok 23. 11. v Tabačke premietaním pre stredoškôľakov filmu Vrátim sa živý, o etape života tohto hrdinu Povstania v rokoch 1939–1944, plnej nádeji, ale najmä tragických udalostí. Vo filme z roku 1975 Kukorelliho stvárnil herec Milan Kňažko. Samozrejme, i keď sa scenár držal mnohých skutočných faktov zo života Ľ. Kukorelliho, normalizačné obdobie zanechalo na jeho deji svoje stopy.

V sobotu 24. 11. sme sa stretli najskôr pri jeho hrobe a potom pri Pamätníku Ľ. Kukorelliho v Mestskom parku. S príhovorami tam vystúpili predseda KSK Rastislav Trnka, kultúrna atašé Veľvyslanectva RF v Bratislave Jelena Jepišina a predseda SZPB Pavol Sečkář. Niektorí členovia MS z okresu Vranov nad Topľou prišli na cintorín i do Mestského parku v dobových uniformách vojakov a dôstojníkov vojnovy Slovenskej republiky a Červenej armády.

Spomienka na Ľ. Kukorelliho vyvrcholila historickým seminárom, ktorého sa zúčastnili takmer všetci renomovaní odborníci na jeho život. Oficiálne ho otvorili Pavol Sečkář a predseda MS Marián Gešper, ktorí sa zamerali najmä na obdobie v roku 1944, kedy sa Kukorelli vrátil na východné Slovensko a stal sa náčelníkom štábu spočiatku iba partizánskeho oddielu Čapajev, neskôr zväzku, jedného z najväčších partizánskych zoskupení v Európe, ktoré pôsobilo na okupovanom území.

Celú jeho životnú cestu priblížila Helena Pažurová, ktorá v časoch pôsobenia v Múzeu SNP v B. Bystrici celé roky zasvätila štúdiu biografie tejto významnej osobnosti. Všetky poznatky zverejnila v knihe Ľudovít Kukorelli s podtitulom Životný príbeh vojaka a partizána. Od „A“ po „Z“ ich priblížila aj účastníkom seminára.

Prítomní vysoko ocenili aj vystúpenie podpredsedu ÚR SZPB a predsedu HDK SZPB Juraja Drotára, ktorý poukázal na udalosti po Mníchove 1938, na rozbitie Československa a na postoje mladých slovenských

dôstojníkov, ktorí sa z už neexistujúcej Československej armády stali príslušníkmi novovzniknutej Slovenskej armády. Mnohí z nich negatívny vzťah ku klérofašistickému slovenskému štátu neskôr prejavili podobne ako Ľ. Kukorelli. J. Drotár hovoril aj o zrode celého odbojového a partizánskeho hnutia na Slovensku i o príprave SNP.

Životným osudom Ľ. Kukorelliho sa zaoberá aj Milan Böhmer z Vranova nad Topľou, ktorý zbiera a spracúva fakty, svedectvá a spomienky na tohto Hrdinu SNP počas jeho pôsobenia medzi partizánmi – Čapajevovcami. Hovoril o nich aj na tomto seminári.

V novembri 1944 sa Čapajevovci rozhodli prebiť cez frontovú líniu na už oslobodené územie, čo sa im napriek veľkým stratám podarilo. Žiaľ, medzi obeťami bol aj náčelník štábu. O úmrtí Ľ. Kukorelliho pri Habure (okr. Medzilaborce) 24. 11. 1944 sa dlhé roky uvádzalo „nevyjasnená smrť“ pretože nastala po výstrele do hlavy z pištole, ktorú nepoužívali ani nemeckí, ani sovietski vojaci. Hovorilo sa o „zabití zo žiarlivosti“, ale i keď priame dôkazy neexistujú ani dnes, indície naznačujú, že Ľ. Kukorelliho priamo zastrelil dôstojník Červenej armády N. V.

Kokin, alebo niekto ním určený. (S týmto však kategoricky nesúhlasí bývalá členka tejto partizánskej brigády Anna Bergerová, ktorá osobne poznala vzťah Kukorelliho a Kokina. Tvrdí, že prisudzovanie vraždy Kokinovi má poslúžiť len na ďalšie oživovanie protiruskej propagandy – pozn. Bojovník. V ďalších číslach prinesieme viac z názoru A. Bergerovej na túto tému.)

Kukorelli s Kokinom, ktorý prišiel na Slovensko až koncom augusta 1944 a veliteľom zväzku Čapajev sa stal až 15. novembra, mal neustále problémy a nezrovnalosti, ktoré vyvrcholili po zastrelení piatich sovietskych partizánov, ktorí sa dostali k Čapajevovcom po útekoch z nemeckého zajatia. Všetci boli obvinení zo špiónáže v prospech hitlerovcov. Kukorelli sa s tým vraj nemohol zmieriť, bol za to, aby obvinených previezli na oslobodené územie a ak vznikli nejaké nejasnosti v súvislosti s ich príchodom na Slovensko, mali sa nimi zaoberať legálne sovietske vojenské orgány. Preto Kokinovi pripomínal, že o všetkom bude informovať Štáb partizánskeho hnutia pri 1. ukrajinskom fronte.

Počas tzv. Chruščevovho oteplenia na prelome 50-tých a 60-tých rokov minulého storočia Generálna prokuratúra ZSSR konštatovala, že obvinenie všetkých piatich zastrelených sovietskych partizánov bolo bezdôvodné a v roku 1965 boli plne rehabilitovaní. Pretože Kokin bol priamo zodpovedný za ich obvinenie i následnú smrť, bol vylúčený z komunistickej strany, odobrali mu vojenské vyznamenania a degradovali ho. Trestne stíhaný však nikdy nebol. Čo k tomu dodať?

Životné osudy Ľ. Kukorelliho veľmi dobre pozná aj predseda MS Marián Gešper: „Ľudovít Kukorelli bol vynikajúci človek, intelektuál, prvotriedny dôstojník, ale predovšetkým svojim zmýšľaním aj správaním bol demokrat. Vychovali ho v kres-

ťanskom, konkrétne katolíckom duchu a preto sa so svojou milou, študentkou medicíny Annou Onderovou, rodáčkou zo Sobraniec, oženil koncom októbra 1944 pred gréckokatolíckym kňazom v Ruskej Porube. Manželka ho pochovala v Habure. Po siedmich mesiacoch však zistila, že Kukorelliho hrob z povrchu zeme zmizol a jeho pozostatky sa našli na inom mieste a pod iným menom. Potom ostatky náčelníka štábu partizánskej brigády Čapajev preniesli do Košíc, kde sa v Katedrále sv. Alžbety uskutočnil dôstojný pohreb za účasti košického biskupa Jozefa Čárskeho. Neskôr, niekedy v 70-tych rokoch však Kukorelliho previezli na košický Mestský cintorín, na ktorom má dodnes – vzhľadom na svoje hrdinstvo a celú odbojovú činnosť – skutočne priskromný hrob. Preto chceme, aby bol navrátený tam, kam patrí – do košického Dómu. V tejto súvislosti chceme osloviť predstaviteľov Košickej arcidiecézy.“

Kukorelliho hrob v rámci svojich možností aspoň ako tak dali do poriadku členovia Oblastného výboru SZPB v Košiciach z iniciatívy jeho predsedu Jána Dianišku. Pokiaľ sa definitívne nerozhodne o tom, či truhla s jeho pozostatkami skončí v Dóme sv. Alžbety alebo nie, chcú do starostlivosti o jeho hrob zapojiť Magistrát mesta Košice i Mestskú časť Košice-Juh, na území ktorej sa Mestský cintorín nachádza.

Život v ilegalite, ešte predtým vynesenie rozsudku vojenského súdu o nepodmienečnom treste a odňatie hodnosti, aktívna odbojová a partizánska činnosť, stále na 100 % nevyjasnená smrť, po nej obdobia vyzdvihovania i zaznávania, by v mnohých prípadoch boli živnou pôdou na vytváranie mnohých mýtov a legiend. Našťastie, v prípade Ľ. Kukorelliho sa tak nestalo. V jeho prípade naozaj platí len to – čo bolo.

Vladimír Mezenec, snímky Ladislav Skrak

Hrdina Imrich Jacko-Lysák

Návrh na menovanie za generála už bol spracovaný, no prezident A. Kiska ho zmietol zo stola. Vojský historik Jozef Bystrický však tvrdí, že ak si ho niekto zo zahraničného odboja naozaj zaslúži, tak je to práve...
kpt. in memoriam Imrich Jacko-Lysák (1912–1943)

Dňa 30. 12. 1943 v hrdinskom boji proti fašizmu bol gulkou fašistického ostreľovača pri útoku zabitý slovenský protifašistický bojovník, veliteľ protitankovej roty 2. polného práporu 1. čs. brigády v ZSSR kapitán in memoriam Imrich Jacko-Lysák.

Udialo sa to na rovinatom území Ukrajiny, asi 100 kilometrov od Kyjeva, pri oslobodzovacom boji obce Ruda pri Bielej Cerkvi vo výške 30 stupňových mrazoch.

Osudovému boju predchádzal dnes už pomerne presne zaznamenaný, hoci niekedy aj dezinterpretovaný sled historických udalostí a hlavne známy čin z 15. 5. 1943. Bol to prechod k žitomirskému partizánskému zväzku generála A. N. Saburova pri meste Jeľsk a to spoločne s kapitánom Jánom Nálepkom, poručikom Michalom Petrom a pobočníkom Petrom Benkovičom. Historici tvrdia, že to bol „nepochybne kľúčový míľnik v dejinách slovenského partizánstva v ZSSR, ako aj slovenskej armády“.

Obeta vlastného života a odkaz

Prechod príslušníkov slovenskej armády k sovietskym partizánom počas 2. sv. vojny bol aj v prípade Imricha Jacko-Lysáka nespochybniteľne motivovaný bojom proti nemeckému fašizmu.

Nie proti vlastnému ľudu, ani proti vlastnej krajine, ako to počuť niekedy z úst samozvaných dejepiscov. Jeho rozhodnutie jednoznačne motivovali zverstvá nemeckých nacistických okupantov, ktorým sa chcel postaviť. Napríklad také, ako, keď fašista hodil niekoľkomesačné bieloruské dieťa do jutového vreca, s ktorým potom búchal o strom.

Pri rozhodovaní sa o prechode na druhú stranu nehľadel Imrich Jacko-Lysák ani na svoje pohodlie, na výhľad na bezpečný návrat domov, na svoj plánovaný sobáš, ale volil radšej nehostinné a nebezpečné lesy a močiare. Bolo to ťažko pochopiteľné (a až neuveriteľné) aj pre vtedajších najvyšších ruských partizánskych veliteľov.

Riziko tohto kroku dokázali aj nasledovné mesiace a roky vojny. **Veď si len uvedomme, že z tých dôstojníkov, ktorí prešli na stranu sovietskych partizánov v roku 1943, sa konca vojny nedožil ani jeden.**

Išlo o mimoriadne komplikované vojnové udalosti a vzťahy, pričom Imrich Jacko-Lysák sa v nich brilantne zorientoval a konal predovšetkým podľa „...svedomia s presvedčením...“.

Uvedomujeme si ako to kontrastuje s niektorými aktuálnymi nebezpečnými tendenciami, vrátane pokusov o prekrúcanie dejín?

Rozbíjanie jednoty v boji proti fašizmu nebolo ojedinelé ani počas vojny. Tak, ako dnes, dialo sa to kvôli obhajobe vlastných egoistických politických a iných záujmov. Koľko odvahy to vyžaduje dnes a koľko odvahy si to vyžiadalo počas vojny? Imrich Jacko-Lysák sa k tomu vyjadril osobne v rámci vojenského zhromaždenia v závere roka 1943:

„...nemá zmysel hovoriť o týchto otázkach a klásť v takomto veľkom boji prekážky ľuďom, ktorí prišli s cieľom bojovať proti fašizmu a za oslobodenie našej vlasti. Práve takéto škatuľkovanie ľudí rozbilo jednotu národov Československa a stálo to veľa krvi, kým sme sa znova našli po boku národov Sovietskeho zväzu a zjednotili sa v spoločnom boji proti hlavnému nepriateľovi ľuďstva – fašizmu.“

Korene – rodný kraj a rodina

Z akého prostredia vzišiel, v akých podmienkach vyrastal Imrich Jacko-Lysák?

Jeho rodnou obcou je Brezovica v okrese Sabinov prešovského kraja. Narodil sa dva roky pred vypuknutím 1. svetovej vojny – 3. júna 1912 ako druhorodený syn. Jeho otec bol maloroľníkom, ktorý musel odísť na front ako 25-ročný v auguste 1914. Všetka ťarcha chodu gazdovstva ostala vtedy na pleciah Imrovej matky – Karolíny, rodenej Vaľušovej. Hlavne sa však musela postarať o obživu pre svoje tri malé deti – 6-ročného Andreja, 2-ročného Imra a 2-týždňového Štefana. V opatere mala aj mamu, ktorá mala v tom čase asi 70 rokov.

Bol to tvrdý údel pre vtedy 24-ročnú ženu, ktorá nedostávala ani podporu, pretože mali, hoci neveľa, pôdy. A neskôr zase preto, lebo Imrov otec nevstúpil do československých légii.

Dostal sa do zajatia v Rusku, v Sibíri v Tobolskej gubernii. Vrátil sa domov po nekonečných šiestich rokoch 28. 8. 1920. Syn Imrich mal vtedy 8 rokov.

Podľa zaznamenaných spomienok na Imricha, toho charakterizovali ako dobrého a poslušného chlapca a dobre sa učiaceho. Pomáhal doma, chodil s kravami na pole. Dával pozor na mladšieho brata Štefana, ktorého brával so sebou, keď nemal pri kom zostať.

V roku 1924, keď mal 12 rokov, skončil obecnú školu s vyznamenaním. Vtedajší riaditeľ školy si zavolať rodičov a odporúčal im dať chlapca študovať. Rodičia súhlasili. Prijalo ho gymnázium v Prešove, kde sa tiež veľmi dobre učil. Prvé tri ročníky skončil s vyznamenaním.

Lenže v tom roku veľmi ťažko ochorela 38-ročná Imrichova matka, jej silný organizmus dokázal vzdorovať smrti ďalších šesť rokov.

Imrich pokračoval v štúdiu na gymnázium v Nitre, tu skončil za jeden rok štvrtý a piaty ročník.

Nasledoval prestup na štúdiá do Košíc, kde podpísal vyhlásenie, že bude študovať za kňaza. Výdaje na školu a internát mu poskytol seminár pri Bohosloveckej fakulte v Košiciach.

Jacko-Lysák vždy rád a veľa čítal. Popri svojom štúdiu pomáhal aj svojim slabším spolužiakom, aby si tým privyrobil v čoraz ťaživejšej finančnej situácii. Učil sa usilovne, vrátane jazykov, latinčiny, francúzštiny a nemčiny.

Imrich Jacko-Lysák vo svojich študentských časoch (okolo roku 1930)

Čo o ňom hovorili spolubojovníci a pamätníci?

Ťažké detstvo a mladosť sformovali Imricha Jacko-Lysáka na zásadového, čestného, ale aj mimoriadne skromného a obetavého človeka. Neskôr na rozhodného nadporučíka slovenskej armády, poručíka 1. čs. brigády v ZSSR, nositeľa mnohých vyznamenaní.

Vlastnosti a charakter tohto slovenského hrdinu azda najlepšie vyjadria autentické nekomentované výroky tých, ktorí patrili do najbližšieho okruhu Imricha Jacko-Lysáka a boli priamymi svedkami a účastníkmi aj tých najťažších udalostí.

Generál Alexander Nikolajevič Saburov (1. 8. 1908–15. 4. 1974), jeden z organizátorov a veliteľov partizánskeho hnutia v Bielorusku a na Ukrajine, Hrdina Sovietskeho zväzu:

„Imricha som si vážil najmä pre jeho múdrosť a serióznosť. Len málo z našich ľudí, okrem mňa, vedelo o tom, že prešiel na našu stranu 15. mája, hoci 30. júna (1943) sa mal doma ženit a mohol sa v tichu vyhnúť vopred známym strádaniam a obetiam. Preto sme ho všetci mali radi a vážili sme si ho.“

Len neradi sme ho púšťali k Svobodovej armáde, kde chcel, podľa neho ešte účinnejšie, bojovať za slobodu nového Československa.“

A ešte jedna veľmi zaujímavá charak-

teristika od generála Saburova na dvoch slovenských dôstojníkov, ktorých dôverne poznal: „Nálepka bol motor, Lysák bol hlava a duch oddielu.“

I. A. Art'uchov, partizánsky veliteľ: „Veľmi odvážny, múdry a až neskutočne skromný.“

Podplukovník Martin Palkovič (9. 11. 1896–26. 10. 1958), veliteľ pluku Zaisťovacej divízie: „Spolahlivý, svedomitý, pracovitý, iniciatívny, dobrého vojenského vystupovania, má zmysel pre zodpovednosť a povinnosť.“

Plukovník Štefan Čáni (12. 2. 1900–20. 5. 1968), veliteľ pluku Zaisťovacej divízie: „Vyvinutý zmysel pre povinnosť a zodpovednosť. Iniciatívny a starostlivý. K predstaveným úctivý, k podriadeným prísny, ale kamarátsky. Povahy tichej a kľudnej, hlbavý, logicky uvažuje. Svojou rozvahou a kľudom dobre vplýva na podriadených.“

Plk. Ing. Karol Fraňo (27. 4. 1917–2012?), počas vojny druhý pobočník veliteľa pluku ZD, neskôr jeden z organizátorov SNP: „Prvý raz som sa s ním stretol v Žiline, keď sa lúčil so svojou snúbenkou, ktorá bola učiteľka...“

...Tak som ho pridivil, na jeho požiadanie, ku KPUV a tejto bol potom veliteľom. A tak bol aj v Kopatkeviči...“

Plk. Ing. Michal Rjabik (1920(?)–2016), bývalý bieloruský a československý partizán: „Mám zato, že po príchode štábu 101. pešieho pluku zaisťovacej divízie do mesta Jeľsk, bol to nadporučík Jacko-Lysák, spravodajský dôstojník 101. pešieho pluku, ktorý nadviazal spoluprácu so spravodajským orgánom generála Saburova a potom pripravil bezpečný prechod troch slovenských dôstojníkov k partizánskému zväzku generála Saburova.“

Pavel Hrivík (1919–2012), bývalý letec 11. letky ZD a partizán: O smrti Jacko-Lysáka: „Ja som sa to dozvedel, ale až hodne neskoro. Lebo tam sme boli roztrúsení po určitom rajóne... Bol to zdatný človek, dobrý bojovník... Bol aj vyznamenaný za zásluhy v boji o Rudu... in memoriam bol aj povýšený, aj vyznamenanie dostal... bol jeden zo statočných ľudí, jeden z najstatočnejších ľudí.“

Slob. Michal Masaryk (1919–?), bývalý veliteľ roty určitý čas bol nadporučík Lysák... Vedel som, že má spojenie s partizánmi a bol som svedkom v obci Karteniči, keď mu doniesli listy od partizánov... Nadporučík Lysák všetky nariadené „bojové“ akcie uskutočňoval tak, aby nedošlo k žiadnemu boju medzi našou jednotkou a partizánmi. Ďalej zásoboval okolité partizánske oddiely hlavne soľou a inými potravinami. Sám som sa osobne zúčastnil jednej takejto akcie...“

Šalgovič Viliam (12. 12. 1919–6. 2. 1990), spolubojovník, desiatnik, komunistický politik, predseda SNR: „Čo to ustavične vypisuješ? Všetkým nám grambatia prsty od zimy a vody a ty vždy čosi čarbeš... Ten „štúdiozo“... nepije, nefajčí, úplná biela vrana medzi nami...“

(Pokračovanie na str. 16)

(Dokončenie zo str. 15)

Hrdina Imrich Jacko-Lysák

Plk. Štefan Chovanec (16. 3. 1916–26. 7. 1997), spolubojovník: Medzi „odhodlaných antifašistických bojovníkov“ zaradil v počítačovej fáze jedine J. Nálepku, I. J. Lysáka a M. Petra.

Štefan Oravec, spolubojovník: „Práve je tomu 53 rokov, keď sme sa s'ahovali pri –42 °C zimného počasia z Kapceviči do Jelska. Šľachetný, dobrý a milý človek pán npor. Imrich Lysák nám podpísal cestovný rozkaz do Minska a tak nás zachránil. Kým žijem, nikdy nezabudneme – Na večnú pamäť“.

Františka Jesenská, rod. Skočovská, učiteľka, snúbenica Imricha Jacko-Lysáka: „...na Imka nikdy nezabudnem... Veľmi rada by som niekedy navštívila dedinku Ruda a miesto posledného odpočinku môjho nezabudnuteľného Imka...“

Františka Maslišová, bývalá žiačka Imricha Jacko-Lysáka: „Ako učiteľ veľa vyžadoval, vedel dobre a zrozumiteľne vysvetliť učivo. Ak sa stretol s lajdáctvom, bol prísny, pričom zásadou bolo, že v danom prípade na prvýkrát sa odpúšťalo. Druhýkrát už prišiel trest, vo forme, napríklad, opakovaného prepisovania učiva. Zvlášť ho charakterizovala zásadovosť a spravodlivosť. To vyplývalo z jeho predchádzajúceho štúdia za duchovného a preto mal trpezlivejší prístup k deťom. Zvlášť prísne ale brojil proti alkoholu a fajčeniu, to keď, napríklad, chlapeci skúšali cigarety urobené z vrbového lístia.“

Ocenenie hrdinov

Naša spoločnosť pamiatku členov ilegálnej protifašistickej skupiny 101. pluku Zaisťovacej divízie ocenila aj povyšovaním vo vojenských hodnostiach.

Do generálskej hodnosti boli in memoriam menovaní kpt. Ján Nálepka (7. 5. 2004), poručík Michal Petro (29. 8. 2016), ešte predtým Martin Korbela (generálporučík, 7. 10. 1969), Viliam Šalgovič (generálmajor, 1. 5. 1971).

Kedy sa dočká menovania kpt. in memoriam Imrich Jacko-Lysák však stále nevieme.

Imrichov vplyv na bratov

V roku 1944 sa jeho mladší brat Štefan rozhodol odísť k partizánom. Odšiel s tým samopalom, ktorý doviezol Imrich počas svojho posledného pobytu doma – v marci 1943.

Štefan Lysák pôsobil v partizánskej brigáde Gottwald, ktorej velil ruský kpt. Vjačeslav A. Kvitinskij. Od 4. 8. 1944 do 2. 2. 1945 bol veliteľom jej 5. čaty 2. diverzného oddielu. Za príkladné plnenie bojových a iných povinností dostal od veliteľa brigády pochvalné uznanie a bol tiež vyznamenaný Československým vojnovým krížom 1939.

Jeho ďalší mladší brat Michal bol vojakom slovenskej armády. Pri známych udalostiach, spojených s rozpadom východoslovenskej divízie, bol počas SNP odvlečený do koncentračného tábora Sachsenhausen, z ktorého sa po oslobodení vrátil domov.

Odkaz a pamiatka Imrichovi Jacko-Lysákovi

Imrich Jacko-Lysák zanechal nezmazateľný odkaz pre boj proti fašizmu.

mu. Prezentácia toho odkazu zodpovedá tiež jeho charakteristike a ako povedal aj partizánsky veliteľ Artuchov, bol veľmi odvážny, múdry a až neskutočne skromný.

Imrich Jacko-Lysák bol v centre príprav, vzniku a bojov 1. čs. partizánskeho oddielu. A ako povedal generál Saburov, Jacko-Lysák bol hlavou a dušou 1. čs. partizánskeho oddielu (zloženého zo samých Slovákov).

Na zachovanie pamiatky slúžia pamätníky, múzeá, literárne, dokumentárne a tiež filmové diela. Pri výstavbe sídliska Dúbravka v Bratislave v roku 1974 bola pomenovaná po Jackovi-Lysákovi neveliká ulica. Od 70. výročia smrti (30. 12. 2013) sa každý rok konali spoločenskoturistické podujatia – zimné nočné výstupy, ako spomienka na pamätný zimný pochod v extrémnych mrazoch, uprostred noci, po ktorom nasledoval boj o obec Ruda, v ktorom nadporučík Imrich Jacko-Lysák padol hrdinskou smrťou.

Pri príležitosti 68. výročia SNP minister obrany SR povýšil 29. 8. 2012 Imricha Jacko-Lysáka do vojenskej hodnosti kapitán in memoriam.

Spoločný hrob a pamätník Imricha Jacko-Lysáka v obci Ruda na Ukrajine.

Pamätná tabuľa na rodnom dome Imricha Jacko-Lysáka v obci Brezovica.

Jednou z hlavných charakteristík I. Jacko-Lysáka bola odvaha, otvorenosť a zodpovednosť. A to v bojových operáciách a tiež mimo nich. Podľa existujúcich evidencií zachránil životy mnohých spolubojovníkov svojím správnym bleskovým rozhodnutím. A tiež aj racionálnym úsudkom pre odmietnutie konania, ktoré bolo vopred odsúdené na bojový neúspech.

Imrich Jacko-Lysák vynikal otvorenosťou, priamosťou a odvážnosťou v boji, ale aj mimo neho. Trvalým odkazom hrdinského kpt. in memoriam Imricha Jacko-Lysáka musí navždy ostať nezmieriteľný spoločný boj proti fašizmu v prospech vlastného národa a krajiny.

K 50. výročiu vpádu sovietskych vojsk do ČSSR Prezidenta Svobodu mal vydierať sovietsky agent

Československého prezidenta Ludvíka Svobodu mal v auguste 1968 vydierať agent sovietskej rozviedky Piotr Kambulov. Slovenský denník Pravda pred rokmi napísal, že Kambulov mal počas 2. sv. vojny zachrániť Svobodovi život a poznal kompromitujúce fakty z jeho minulosti, čo vrah prinútilo Svobodu riadiť sa pokynmi z Moskvy.

Na základe odtajnených archívnych materiálov o vpáde vojsk Varšavskej zmluvy do Československa to tvrdil ruský historik a publicista Leonid Šinkarev. Kremeľ mal vraj vopred zasvätiť Svobodu do svojich tajných plánov.

„Keď bude najhoršie, môžeme rátať s pomocou súdruhu Svobodu,“ uvádza sa v zápise z jedného zasadnutia sovietskeho politického vedenia (čo však nie je žiadny dôkaz, žeby armádny generál Svoboda súhlasil s inváziou – pozn. Bojovník). Pri invázii

vydal prezident ako najvyšší veliteľ armády rozkaz zachovať pokoj a nevychádzať z kasární. Svedkovia sa rozchádzajú v tom, ako naozaj Svoboda reagoval na vstup vojsk. Zdeněk Mlynář tvrdil, že prezident bol z toho nešťastný a, naopak, Vasil Biľak mal tvrdiť, že Svoboda sa usmieval a údajne povedal: „Tak, už sú tu.“

P. Kambulov bol cez vojnu príslušníkom sovietskej tajnej služby NKVD a stal sa Svobodovým styčným dôstojníkom. Pri Kyjeve mu vraj zachránil život, keď pri výbuchu bomby ho prikryl vlastným telom a pritom bol zranený.

Dňa 20. 8. 1968 prišiel Kambulov na Pražský hrad so sovietskym veľvyslancom Stepanom Červonenkom. Spoločne oznámili prezidentovi, že vojská prekročili československé hranice. „Moja prítomnosť mala zabrániť tomu, aby Svoboda zakolísal,“ tvrdil neskôr Kambulov. *Podľa novinky.cz, 27. 7. 2009*

Nechala si Európa poradiť od Bismarcka?

Zacitujme si ho a zauvažujme nad jeho slovami, ktoré sú nadčasové a neustále aktuálne. Nenávisť voči Rusku sa stále darí kultivovať a obrovskou pomocou toho dnes je nevedomosť a duchovná prázdnota nastupujúcich generácií:

„Ak bude niekto chcieť poraziť Rusku, musí od neho najskôr odtrhnúť Ukrajinu a ešte proti nemu pošvať ostatné slovanské národy, pretože len Slovania sú rasou, ktorá je schopná zničiť sama seba. S ich pomocou bude možné Rusku poraziť. Po jeho porážke zostanú tieto slovanské národy bez ochrany a bude teda jednoduché ich zlikvidovať.“

Predpoved' F. M. Dostojevského

„Rusko nebude mať a nikdy nemalo takých nenávidiacich, závistlívých ohováračov, a dokonca zjavných nepriateľov, ako všetky tieto slovanské kmene. Len čo ich Rusko oslobodí a Európa ich uzná oslobodenými, oni začnú svoj nový život práve tým, že požiadajú Európu, napríklad Angličanov či Nemcov, o záruky a o ochranu ich slobody i napriek tomu, že medzi európskymi mocnosťami bude aj Rusko. Urobia to práve v obrane pred Ruskom.“

Začnú tým, že oznámia a presvedčia sami seba, že Rusku nedlžia ani najmenšiu vďačnosť, práve naopak, že sa zachránili od vládyčtivosti Ruska uzavretím mieru zásahom Európy. A že ak by Európa nezasiahla, tak by ich Rusko okamžite pohltilo „rozšírením hraníc a založením veľkej Všeslovenskej ríše na zotročenie Slovanov chamtivým, mazaným a barským veľkoruským kmeňom“.

Možno celé storočie, alebo aj viac, sa budú neustále triasť o svoju slobodu a báť sa ambícií Ruska, budú sa podlizovať európskym krajinám, budú ohovárať Rusko, splietať proti nemu klebety a intrigy.

Nehovorím o jednotlivcoch, budú aj takí, ktorí pochopia, čo vždy znamenalo, znamená a bude pre nich Rusko znamenať. Ale títo ľudia, a to najmä na začiatku, budú v žalostnej menšine, budú podrobení výsmechu, nenávisti a dokonca politickej perzekúcii.

Obzvlášť potešene budú oslobodení Slovanovia rozprávať a vytrubovať do sveta, že oni sú vzdelané kmene schopné najvyššej európskej kultúry, zatiaľ čo Rusko je barbarická krajina, ponurý severný kolos dokonca nečistej slovenskej krvi, prenasledovateľ nenávidenej európskej civilizácie.

Hneď od začiatku sa u nich objavia ústavy, parlamenty, zodpovedné ministerstvá, rečníci a reči. Bude ich to uspokojovať a tešiť. Budú vo vytržení čítať o sebe v parížskych a lon-

dýnskych novinách telegramy oznamujúce celému svetu, že po dlhý parlamentnej búrke nakoniec padlo ministerstvo a založilo sa nové z liberálnej väčšiny, a že niekto z nich nakoniec súhlasil, že prijme miesto predsedu vlády.

Rusko by sa malo na to naozaj pripraviť, lebo všetci títo oslobodení Slovanovia sa budú nadšene hrnúť do Európy a až do straty svojej identity sa nakazia európskymi politickými a sociálnymi formami. A týmto spôsobom budú musieť prežiť celú dobu európanstva predtým, ako uchopia čokoľvek vo svojom slovanskom význame a vo svojej osobitej slovanskej misii medzi ľuďmi...

Samozrejme, vo chvíli nejakých vážnych problémov sa všetci obrátia k Rusku o pomoc. Či nás už budú nenávidieť alebo ohovárať, v Európe s ňou flirtovať a ubezpečovať ju o svojej láske, inštinktívne však budú vždy cítiť (samozrejme, v čase tragédie a nie skôr), že Európa je prirodzený nepriateľ, že ním bola a vždy aj zostane a že oni existujú na tomto svete preto, lebo tu stojí obrovský magnet – Rusko, ktorý ich k sebe neodolateľne priťahuje a tým chráni ich existenciu a jednotu.“

Fjodor Michajlovič Dostojevskij „Denník spisovateľa“ rok 1877

Ako sa začala partizánska vojna?

Neskryvajte, že plánujete sa počas 2. sv. vojny u nás venovať ozbrojeným odbojovým skupinám len komunisti. A to už na rozhraní rokov 1941–1942.

Napríklad moskovské vedenie KSC dávalo pokyny ako ich organizovať na partizánsku vojnu cez rozhlas. Partizánske hnutie sa malo organizovať v duchu jánošíkovských tradícií.

2. ilegálne vedenie KSS vypracovalo začiatkom roka 1942 Organizačný štatút Bojových jánošíkovských družín. Základnou jednotkou bola podľa neho družina (skladala sa z veliteľa a štyroch členov), vyššou jednotkou bola skupina, ďalej oddiel a zástava. Vrchné vedenie nad všetkými družinami malo ústredné vedenie KSS.

V marci 1942 založili komunisti na Pirnagovom vrchu v chotári Vinné, okres Michalovce, prvú bojovú jánošíkovskú družinu na východnom Slovensku. Viedol ju Pavol Baroš z Vinného. Skupina

bola vyzbrojená, no pri prepade žandárskej hliadkou 7. 4. 1942 bola rozbitá. Jej príklad však nasledovali v Trebišove, Sečovciach, vo Vranove n/T a na ďalších miestach.

Na západnom Slovensku v pohorí Malé Karpaty vznikla v máji 1942 skupina, ktorá niesla meno revolučného básnika meruôsmich rokov Janka Kráľa. Jej spoluorganizátorom bol profesor-komunista Alexander Markuš. Skupina bola slabo vyzbrojená a vystrojená, čo jej neumožnilo vykonávať ani len diverznú činnosť. Po odhalení v júli 1942 boli jej členovia pozatýkani a uväznení.

Na jar roku 1943 vznikla v Štiavnických horách na strednom Slovensku partizánska skupina Sitno. Na jej čele stál ko-

munistu Ladislav Exnár. Skupina rozširovala protifašistické letáky a pripravovala sa na ozbrojený boj.

Partizánska skupina vznikla v priebehu roka 1943 aj na Hornej Nitre v pohorí Vtáčnik. Jej organizátormi boli bratia Jozef a František Hagarovci, František Mišeje a Albín Grznár. V tomto období sa tiež utvoril celý rad partizánskych skupín na východnom Slovensku (Čapajev), v Turci, Liptove, Kremnických vrchoch, na Horehroní a inde. Ich členmi sa už stávali aj utečenci zo zajateckých táborov a vojakov Slovenskej armády, ktorí odmietli bojovať proti ZSSR.

Takto z pôvodných malých Bojových jánošíkovských skupín vznikali oddiely, brigády a zväzky, ktoré sa v podstatnej miere podieľali na rozvoji protifašistického hnutia a zohrali významnú úlohu i v priebehu samotného SNP.

Spracované podľa „Bojové jánošíkovské družiny“

Mohlo Nemecko skonštruovať atómovú bombu?

Atómová bomba Tretej ríše bola „pochovaná“ už v roku 1943, hoci výskum pokračoval do posledných dní vojny.

Dňa 21. 10. 2018 zomrel vo veku 99 rokov Joachim Rønneberg, ktorý bol účastníkom diverznej operácie, ktorá podľa niektorých historikov zabránila Adolfovi Hitlerovi získať atómovú bombu.

Spisovatelia fantastickej literatúry napísali veľa diel, v ktorých sa predstavuje obraz alternatívnych dejín, kde Tretia ríša stíha vývoj atómovej bomby, čo úplne mení priebeh udalostí.

Mohlo sa niečo podobné udiať v skutočnosti? Naozaj boli hitlerovci na prahu skonštruovania atómovej zbrane?

Absolútna prevaha nad inými

V decembri 1938 nemeckí fyzici Otto Hahn a Fritz Strassman ako prví na svete uskutočnili umelé štípenie jadra atómu uránu.

V apríli 1939 profesor Hamburgskej univerzity Paul Harteck, ktorý bol poradcom Správy výzbroje pozemných síl, sa listom obrátil na nemecké ríšske ministerstvo, v ktorom oznamoval, že s využitím skúseností Hahna a Strassmana sa dá vytvoriť nový druh vysoko efektívnej výbušniny. „Ten štát, ktorý ako prvý dokáže zvládnuť úspechy atómovej fyziky, získa absolútnu prevahu nad druhými,“ hovorilo sa v liste.

Nemeckí fyzici slúbili novú zbraň ku koncu roku 1940

Návrh vyvolal veľký záujem. V septembri 1939 Správa armádnej výzbroje zhromaždila nemeckých fyzikov a posudzovala s nimi otázku praktickej realizácie plánov skonštruovania novej zbrane. Všetky práce na téme, ktorá dostala názov „Uránový projekt“ boli prísne utajené. Účastníci tejto porady

predpokladali, že nevyhnutný výsledok dosiahnu v priebehu 12 mesiacov.

Práce, do ktorých bolo zapojených 22 vedeckých organizácií Nemecka, riadil ríšsky minister zbrojnej výroby Albert Speer.

Dňa 2. 8. 1939 sa fyzik Albert Einstein, ktorý sa vystaňoval do USA, obrátil na amerického prezidenta F. Roosevelta a poukázal na to, že hitlerovské Nemecko má možnosť skonštruovať novú bombu ukrutnej ničivej sily. Einstein vyzýval vládu USA, aby začala rozsiahly atómový výskum. Einsteinovým listom sa v podstate začal americký „atómový projekt“.

Po neúspešnom pokuse v roku 1942 uskutočnili Briti druhý, už úspešný, pokus vo februári 1943 na vyhodenie do vzduchu závodu na výrobu „ťažkej vody“ v nórskom Vemorku. Pochopiteľne, že zničenie fabriky v Nórsku skomplikovalo život účastníkom nemeckého „uránového projektu“. Príčina jeho neúspechu však nespočívala len v tom.

Bez perspektívy?

Ešte v júni 1942 minister zbrojnej výroby Albert Speer zorganizoval v Berlíne rozšírené zasadnutie o „uránovom projekte“, počas ktorého vojaci požadovali od vedcov odpoveď, kedy bude atómová bomba hotová. Fyzici vysvetľovali, že úloha sa ukázala byť komplikovanejšia, ako si mysleli a že za priaznivých okolností sa dá výsledok očakávať do dvoch až piatich rokov.

V marci 1943 Správa výzbroje pozemných síl odovzdala prácu nad projektom ríšskej výskumnej rade. V podstate to znamenalo, že nemecká atómová bomba sa z ob-

lasti praxe opäť vrátila do oblasti teórie.

Predlžujúca sa vojna a osobitne porážka hitlerovcov pri Stalingrade spôsobila vážnu zmenu nálady verchušky Tretej ríše. Hitler trval na financovaní tých vojenských výskumov, ktoré mohli byť realizované v najbližších termínoch. Ich cieľom bola zmena priebehu vojny. Nejasné perspektívy atómovej bomby Hitlera rozčuľovali.

Prečo Nemci, ktorí boli spočiatku lídrami, zrazu utrpeli fiasko?

Po prvé, vedecký potenciál Nemecka bol postihnutý odcestovaním Einsteina a ďalších popredných vedcov, ktorí ušli z krajiny po víťazstve nacistov vo voľbách.

Po druhé, Nemecko, keďže viedlo vojnu, nemohlo vyčleniť na tento projekt toľké zdroje, ako USA.

Po tretie, nie je vylúčené, že časť nemeckých vedcov úplne vedome brzdila práce, resp. práce viedla fálošným smerom, aby zabránila Hitlerovi získať túto strašnú zbraň.

No nech to bolo akokoľvek, reálnu možnosť na vydieranie sveta atómovou bombou Hitler nezískal.

Podľa aif.ru, 22. 10. 2018

Kocka kovového uránu, ktorá je dôkazom nemeckého atómového výskumu cez vojnu.

Snímka JRC

Viete, že...?

...že po skončení 2. sv. vojny sa Poľskom prehnala vlna protizidovských pogromov?

Najväčší sa konal 4. júla 1946 v Kielcoch: podľa rôznych svedectiev tam bolo zabitých do 50 ľudí. „Katolícky predstaviteľ August Hlond v súvislosti s nedávnym židovským pogromom v Kielcoch povedal veľvyslancovi USA, že antisemitizmus v celej krajine čiastočne odráža spoločné presvedčenie, podľa ktorého židia aktívne spolupracujú s bezpečnostnou políciou a pracujú na komunistov.“

V ďalších správach rozviedka hlási nárast počtu židovských utečencov, zachraňujúcich sa v susedných štátoch. „Podľa slov veľvyslancu USA Steinhardta, vláda ČSR robí všetko možné pre Židov, utečených z Poľska. Steinhardt si myslí, že hoci si Československo v súčasnosti neželá prijímať mnohých z týchto Židov nastálo, no pripravené je súhlasiť s „rozumnou“ stálou kvótou, ak iné štáty urobia to isté,“ hovorí sa v informácii z 30. 8. 1946.

...v Európe zapríčinila 2. sv. vojna druhé najväčšie ľudské straty Poľsku?

V boji proti okupantom a ich nacistickej zlovlí padlo a bolo zabitých okolo šiestich miliónov ľudí. Okrem toho bolo na poľskom území zriadených niekoľko koncentračných táborov, ktorými (podľa knihy Fašistické represálie na Slovensku) prešlo takmer 18 miliónov ľudí. Medzi najukrutnejšie „fabriky smrti“ patrili Auschwitz-Birkenau, Treblinka, Majdanek, Chelm a Stutthof.

...v Nemecku a v Rakúsku nacisti zriadili 634 koncentračných, zberných, pracovných a zajateckých táborov?

Podľa knihy Fašistické represálie na Slovensku v koncentračnom tábore v Großrosselne zahynulo 180 tisíc ľudí, v Mauthausene 122 766, v Buchenwalde a Dore 77 000, v Dachau 60 428, vo Flossenbure 73 296...

...u nás sa povojnové menovanie maršala G. Žukova za veliteľa okruhu v Odese vnímalo ako jeho poniženie? Lebo vraj u Stalina upadol do nemilosti. Viete však aj to, že západní diplomati sa na to pozerali úplne inak?

Veľvyslanec Turecka v ZSSR povedal v tých časoch veľvyslancovi Wilsonovi v Ankare, že vymenovanie maršala G. Žukova do Odesy naznačuje, že ak sa to naozaj udeje, môže ísť o možnú sovietskú prípravu na bojovú činnosť.

Podľa veľvyslancu vtedajšia vplyvná skupina medzi sovietskymi lídrami presadzovala priamy útok, pretože diplomatické metódy sú vraj neefektívne. A že prvý úder schytá Turecko. Tak sa hovorilo v hlásení z 1. 8. 1946.

Z Turecka pochádza aj druhá mystifikácia, a to o príprave Sovietskym zväzom vojny o čiernomorské prielivy.

Je pravdou, že ZSSR ešte na Postupimskej konferencii v roku 1945 postavil otázku o prehodnotení medzinárodnej konvencie z Montreux (z roku 1936), ktorá sa týka Bosporu a Dardanel. Moskva plánovala umiestniť na Dardanelách vojenskú základňu, trvala aj na výhodnejšom režime svojej plavby cez prielivy. Voči Ankare boli vznesené aj územné požiadavky.

Všetky však sovietska strana stiahla v roku 1953, hneď po smrti Stalina.

...dňa 28. 11. 1973 uskutočnil sovietsky stíhací pilot kpt. Gennadij Jelisejev v dejinách prvý vzdušný taran v nadzvukovej rýchlosti (1,4M)?

Súboj sa udial z vnútornej strany sovietsko-iránskej hranice v rajóne Muganskej doliny medzi 35-ročným sovietskym kapitánom na MiG-21SM a iránskym RF-4C Phantom (prieskumný variant známeho amerického stíhača, ktorý bol úplne „nabúchaný“ prieskumnou aparatúrou), ktorý pilotoval iránsky vojenský letec Mohammad Chokunija a americký plukovník John Saunders.

Na prípad krachu priezvednej operácie bola pripravená legenda: akoby americký inštruktor cvičil iránskeho pilota lietať na novom type lietadla, pričom náhodne sa dostali do vzdušného priestoru ZSSR.

Sovietsky MiG dostihol špióna už na východe zo vzdušného priestoru ZSSR. Odpálil naň dve rakety vzduch-vzduch. Narušíteľ sa im však vyhol, pretože vypustil celú zásobu „tepelných pasív“. Dodnes sa nevie, prečo Jelisejev nepoužil palubný kanón. Jedna verzia hovorí, že sa zasekol po prvej dávke.

A keďže dostal rozkaz „Zostrelit’ za akúkoľvek cenu“, Jelisejev sa rozhodol pre taran. Chcel ním Phantomovi „zrezať“ chvost. Namiesto toho to však do neho napálil celou silou svojho trupu. Narušíteľ začal nekontrolovateľne pikovať a sovietske lietadlo sa zničilo už vo vzduchu. Jelisejev sa nestihol katapultovať.

O pár dní sa stal Hrdinom ZSSR in memoriam.

Narušíteľia to prežili. Iránskemu letcovi sa však MiG aj tak stal osudným, pretože ho zlikvidoval iracký MiG v roku 1982 počas iránsko-irackej vojny.

A. Mikundová

Vianoce 1943 v Pluku slovenských dobrovoľníkov

Na konci októbra a začiatkom novembra 1943 sa v priestore západne od Melitopolä do zajatia Červenej armády dostala značná časť príslušníkov slovenskej 1. pešej divízie. Po sústreďení 32 dôstojníkov a 1611 poddôstojníkov a vojakov v Timoševke (sev. záp. od Melitopolä) bol z nich 9. novembra 1943 zorganizovaný Pluk slovenských dobrovoľníkov pod velením pplk. Viliama Lichnera. O deväť dní neskoršie (18. novembra) začal jeho presun železničným transportom do zajateckého tábora v Usmani (75 km severne od Voroneže), do ktorého prišli 25. novembra a v ktorom potom prežili Vianoce a prvé dni roka 1944. Prípravy na vianočné sviatky v jednotkách pluku prebiehali popri táborových prácach a poradovom výcviku už od začiatku druhej polovice decembra.

Slováci nachádzajúci sa v usmanskom tábore však neboli jedinými Slovákmi v uniformách, ktorí toto obdobie roka prežívali odlúčením od svojich rodín na východnom fronte. Po boku nemeckého wehrmachtu tu naďalej pôsobila 1. pešia (predtým Rýchla) divízia. Jej hlavné sily (peší pluk 21, pioniersky prápor 41, delostrelecký pluk 11, priezvedný od-

samostatná brigáda v ZSSR. Pred jej zasadením do bojov za oslobodenie Kyjeva mala 3348 osôb, pričom 343 z nich sa hlásilo k slovenskej národnosti. Aj oni spolu s ostatnými príslušníkmi brigády Vianočné sviatky a Nový rok prežívali v ťažkých bojoch pri Fastove, Rude a Bieloj Cerkvi.

24. december 1943 v jednotkách Pluku slovenských dobro-

Viliam Lichner

Viliam Pavlovič

kov a mužstva. Na záver večera mužstvo zaspievalo pieseň „Tichá noc...“ O 22. hodine potom nasledovala večera dôstojníkov pluku za prítomnosti dôstojníkov Červenej armády zo správy tábora, jedného talianskeho dôstojníka a hostí, ktorí prišli z Moskvy (poslanec M. Čulen, publicista E. Friš a A. Grünwald). Nasledujúce dva vianočné dni príslušníci pluku strávili oddychom a účasťou na pripravených kultúrnych programoch.

Do histórie posledných dní roka 1943 prežitých Slovákmi v usmanskom tábore sa popri Vianoc slávených v zázemí frontu, výrazným spôsobom zapísali aj aktivity, ktoré zásadným spôsobom ovplyvnili ich ďalší život. V podvečer 27. decembra sa v tábore uskutočnila schôdzka prípravného výboru pre spracovanie návrhu deklarácie príslušníkov Pluku slovenských dobrovoľníkov v ZSSR. Jeho členmi boli veliteľ pluku pplk. V. Lichner, zástupca veliteľa pluku kpt. Viliam Pavlovič, 1. pobočník veliteľa pluku npor. Ján Kováč veliteľa práporov npor. Karol Chovanec, npor. Teodor Tlstý a npor. Zoltán Loja, veliteľa rôt npor. Juraj Pivoluska, npor. Juraj Cholvát, por. Anton Jakab, npor. Jozef Figura, por. Karol Schwarz, por. Emil Čaplovič, por. Karol Vítek, por. Branislav Rapoš

a por. Ján Mráz, 4 zástupcovia skupiny rotmajstrov a 18 zástupcov vojakov a poddôstojníkov (z každej roty dvaja). Okrem nich sa na rokovaní prípravného výboru zúčastnili hostia z Moskvy (M. Čulen, E. Friš a A. Grünwald), veliteľ tábora pplk. Lukianov a jeho zástupca mjr. Goriačij. Výbor vyhotovil návrh Prevolania k slovenskému národu a k slovenskej armáde. Podľa zápisnice z rokovania prípravného výboru definitívne znenie tohto Prevolania bolo vyhotovené v troch exemplároch. Jeden z nich mal byť podpísaný na pripravovanom slávnostnom zhromaždení zástupcami pluku, a to z každej hodnosti dôstojníkov, rotmajstrov a poddôstojníkov jedným a od každej roty dvomi zástupcami mužstva.

Slávnostné zhromaždenie zástupcov 2175 príslušníkov pluku sa uskutočnilo večer 29. decembra. Zúčastnili sa ho všetci dôstojníci, rotmajstri, poddôstojníci z povolania a z každej z deviatich rôt pluku 50 príslušníkov mužstva. Celkový počet prítomných na zhromaždení tak zahŕňoval takmer 540 mužov. Po oficiálnom začiatku zhromaždenia kpt. Viliam Pavlovič prečítal návrh Prevolania, v úvode ktorého stálo: „Slováci, Slovenky, vojaci slovenskej armády! My, dôstojníci, rotmajstri, poddôstojníci z povolania, hodnostníci a vojaci 1. slov. PD, ktorí sme v deň 25. výročia Martinskej deklarácie prešli na stranu Rusov, pred vstupom do radov čsl. vojska v sov. Rusku obraciame sa na Vás. Sme tu zo všetkých krajov Slovenska, príslušníci všetkých vrstiev národa. Zhodili sme nemecké jarmo, sme slobodní. ...Ľšli sme k Rusom a ideme do našej čsl. jednotky v sov. Rusku s vedomím, že veľká väčšina slovenského národa a slovenského vojska víta a schva-

ľuje náš postup. ...Miesto Slováka nie je po boku Nemcov a Maďarov proti Rusom a spojencom, ale po boku Rusov a spojencov, v nerozbornom zväzku s národom českým...“ Potom nasledovali pasáže, v ktorých príslušníci pluku odmietli účasť na vojne po boku nacistického Nemecka, vyzvali na boj proti nemu ako aj proti režimu na Slovensku: „Do svätého oslobodzovacieho boja voláme všetky zložky národa, všetkých roduverných Slovákov bez ohľadu na stav, náboženstvo a bývalú politickú príslušnosť.“ Po prečítaní celého textu Prevolania došlo k hlasovaniu, v ktorom sa prítomní zástupcovia pluku jednomyselne vyjadrili za jeho schválenie. Na potvrdenie toho sa zástupcovia jednotlivých dôstojníckych, rotmajstrovských a poddôstojníckych hodností, ako aj zástupcovia mužstva rôt pluku (celkom 27 osôb) podpísali na jeho originálny text. Program zhromaždenia pokračoval schválením textov pozdravných telegramov adresovaných prezidentovi Dr. E. Benešovi a maršalovi J. V. Stalinovi, pozdravným príhovorom zástupcu sovietskeho veliteľa tábora mjr. Goriačeho a poslancu M. Čulena. Po ich odznení nasledovala slávnostná akadémia pod vedením por. Jána Kovačoviča. Začala vystúpením spevokolu pluku, ktorý pod taktovkou por. Ladislava Rapoša zaspieval slovenskú ľudovú pieseň Tečie voda tečie. Pokračovala prednesom básne „Výzva“, ktorej autorom a zároveň aj recitátorom bol slob. Smržík, slovenskou ľudovou piesňou Takú som si frajarečku zamiloval, zaspievanou spevokolom pluku a básňou Martina Rázusa Hoj zem drahá, ktorú recitoval slob. Baconi. Na záver kultúrneho programu účastníci zhromaždenia zaspievali československú štátnu hymnu.

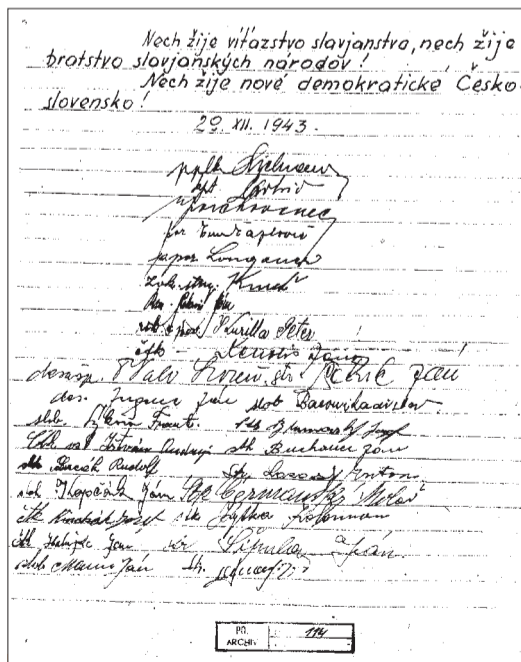
Rok 1943 príslušníci Pluku slovenských dobrovoľníkov zakončili silvestrovským programom a spoločnou večerou. Na Nový rok bol pre mužstvo pripravený kultúrny program, ktorý na Silvestra zhliadli dôstojníci pluku. Ešte predtým, 30. decembra 1943, J. V. Stalin podpísal rozhodnutie Štátneho výboru obrany ZSSR o ďalšej výstavbe československých vojenských jednotiek na území ZSSR, na základe ktorého sa príslušníci pluku 3. januára 1944 dozvedeli o pripravách ich presunu do Jefremova. V tomto meste sa už 9. januára stali základom personálnej výstavby 2. československej samostatnej paradesantnej brigády v ZSSR, v rámci ktorej neskôr zasiahli do bojov v Karpatsko-duklianskej operácii, v Slovenskom národnom povstaní a mnohí z nich aj v partizánskej vojne na Slovensku po potlačení povstania. Jozef Bystrický, VNH Bratislava

Titulná strana Prevolania.

diel 5, rota kanónov proti útočnej vozbe 21 a batéria horských kanónov 21) boli zasadené v nemeckej obrane pri dolnom toku rieky Bug južne od Nikolajeva. Spolu s veliteľstvom divízie sa v nich v polovici decembra nachádzalo 5628 mužov. Ostatné súčasti divízie (peší pluk 20, 13. delostrelecká protiletadlová batéria a pracovná rota 45) boli súčasťou nemeckých vojsk brániacich sa na Kryme. V týchto jednotkách divízie bolo na konci decembra 1943 celkom 1590 mužov. Na druhej strane frontu, v zostave vojsk Červenej armády, od začiatku novembra 1943 bojovala 1. československá

voľníkov prebiehal v znamení priprav štedrovečnej večere, spoločnej pre dôstojníkov i mužstvo. Popri tom počas dopoludnia zástupca veliteľa pluku kpt. Viliam Pavlovič spolu s poslancom Marekom Čulenom, s 2. pobočníkom veliteľa pluku desiatnikom aspirantom Viliamom Tarianim a zástupcom sovietskeho veliteľa tábora navštívili chorých vojakov ležiacich v nemocnici v Usmani. Pred štedrovečnou večerou, pozostávajúcou z hovädzej polievky, knedlí, dusenej kapusty a mäsa, kpt. Pavlovič predniesol slávnostný príhovor, po ktorom nasledovala spoločná modlitba dôstojní-

Posledná strana Prevolania s podpismi zástupcov príslušníkov pluku.

V Amazónii objavili tajomstvo predĺženia života

Vedci v Spojených štátoch a vo Venezuele študovali dva izolované kmene žijúce v Amazonskom pralesi a zistili, že osobitná diéta im pomáha udržiavať normálny tlak po celý život. U Indiánov je pozorovaná menšia pravdepodobnosť, že zomrú na základe zlyhania obličiek a kardiovaskulárnych ochorení. Článok vedci publikovali v časopise JAMA Cardiology.

Veľa odborníkov sa domnieva, že krvný tlak by mal vždy rásť s vekom. Mnoho štúdií však preukázalo, že pre nekontaktné národy, vrátane kmeňov lovcov a zberačov Južnej Ameriky, taká väzba neplatí.

Doteraz však vedci nemali dostatok údajov o krvnom tlaku domorodcov v detstve a po celý ich život. Navyše tento ukazovateľ nebol porovnávateľný so spoločnosťami s rôznym stupňom vplyvu civilizácie.

V novej štúdií odborníci analyzovali vzťah medzi ukazovateľom veku a krvného tla-

ku v kmeňoch Janomamo a Ekuana, ktorí žijú v časti Amazonského pralesa vo Venezuele, do ktorej sa nemožno dostať po zemi. Je známe, že Janomamo, ktorí zostávajú takmer neovplyvnení civilizáciou, takmer nekonzumujú soľ a ich krvný tlak je jeden z najnižších na svete.

Kmene Ekuana žijú spoločne s Janomamom, ale zažívajú určitý vplyv západného spôsobu života kvôli misionárskym činnostiam a tesnej blízkosti pristávacích dráh pre ľahké lietadlá.

Štúdie sa zúčastnilo 72 zástupcov prvého kmeňa a 83 z druhého. Vek subjektov sa pohyboval od jedného roka do 60 rokov. Ukázalo sa, že ukazovatele krvného tlaku u Janomamo sa nemenia s vekom, zatiaľ čo u Ekuana sa mierne zvyšuje.

Podľa vedcov by výsledky štúdie mali pomáhať pri vývoji metód prevencie hypertenzie u obyvateľov západných krajín vrátane detí.

HSP, 21. 11. 2018, Sputnik

Rada aj pre naše dcéry a vnučky 5 typov žien, ktoré odpudzujú mužov

Ženám sa vždy žiadalo hrať pred mužmi nejaké postavy a ak bolo treba, rýchlo ich zmenili na iné. Niektoré typy sú už zastarané a muži na ne neberú.

Osudová žena. Charakteristickou črtou tejto madam je záhadnosť, herectvo, náruživosť a nepredvídateľnosť. Takéto ženy sú aj mystické a neprístupné. Myslia si, že muži ich musia dlho dobývať, obetujúc sa vo všetkom.

Lenže čoraz menej predstaviteľov silného pohlavia sa chce stať korisťou osudových žien. Muži si myslia, že obraz osudovej ženy im v súčasnosti pripomína skôr konkurz ľudovej umeleckej tvorivosti.

Úbohá kvapôčka. Tento obraz morálne zastaral v momente, ako ženy dosiahli rovnoprávnosť. Muža nevnímajú ako hlavného dobytka a hlavu rodiny, ale „len“ ako rovnoprávného člena spoločnosti. S rovnoprávnosťou zmizol aj obraz „úbohej kvapôčky“ – nevinného dievčatka s tenkými rúčkami, krotkým pohľadom a očami plnými clivoty.

Pokiaľ v minulosti muži túžili vziať takéto devy na ruky, zohriať ich a hneď si ich vziať za ženu, terajší si ich držia na dištanc. Považujú ich za neprispôsobené na život. Aj keď medzi silným pohlavím ostalo ešte zopár chlapíkov, ktorých stále priťahujú tieto „siroty“.

Obraz „úbohej kvapôčky“ si najčastejšie nasadzujú ženy – hysteričky, ktoré sa nijako nevzdajú móresov odrasteného dieťaťa.

Zlé dievča. Pre mnohé skvelé ženy to bol ideálny obraz, ktorý im umožňoval robiť všetko, čo sa im zachcelo. Mohli fajčiť, piť, viesť neporiadny život, toto sa považovalo za normu. „Zlé dievčatá“ okašľali všetky hranice slušného správania, pretože práve tým sa stávali príťažlivé.

Lenže v 21. storočí sa všetko prudko zmenilo. Podobné správanie už muži nevitajú a „zlých dievčat“ sa stráňa, dávajú prednosť viac vychovaným a uhladeným. Niektoré ženy však stále nevedia pochopiť, že staré časy sú preč a že pre dnešnú generáciu mužov už nie sú zaujímavé.

Čarovný hlupáčik. Obraz naivnej husičky umožňoval mužom cítiť sa múdrejšími a schopnejšími, preto bol takýto obraz ženy ešte donedávna žiadaný. Husičky naivne klipkajú očami, sledujú každé partnerove slovo, pričom dialóg podporujú hlúpučkými otázkami a uspokojia ich aj zhovievavé odpovede.

Lenže s novým vánkom začali mať chlapci takýchto dievčat rýchlo po krk. Veď komunikácia s hlupaňou robí aj z muža idiota. Práve preto nemá dnes tento typ žien u mužov žiadnu šancu.

Štetka 2.0. Rady, ako sa stať mrchou, zostali v hlboké minulosti. Lenže tento typ žien mával u mužov obrovský úspech. Chlapci si možno mysleli, že „štetkovosť“ im poskytne viac sexualitu a aj poznania ako chutí skazenosť.

Mrchy existujú aj dnes, lenže po prevrate v roku 1989 zmutovali na modernejšiu podobu. Teraz celou svojou bytosťou dávajú mužom najavo, že sú ničím, že za nič nestoja a na nič sa nehodia. Problémom mrch je však nepochopenie, že dnešných mužov obraz „štetky 2.0“ vôbec neláka.

Podľa greatlove.ru, 12. 11. 2018

Hlavné ohrozenie dlhovekosti mužov

Prvý zástupca predsedu výboru Štátnej Dmy RF pre vzdelanie a vedu, bývalý hlavný ruský hygienik Genadij Oniščenko vyhlásil, že hlavným ohrozením dlhovekosti mužov je osamelosť.

Mužom vraj môže skrátiť život o takmer 10 rokov. Oniščenko varoval, že osamelým predstaviteľom silného pohlavia hrozí „až 3 500 dní nedožitia“, uviedla jeho slová TASS.

„Najväčšie rezervy (v otázke predĺženia života) má minister-

stvo kultúry. Nie ministerstvo práce, ani ministerstvo hospodárstva, pretože rezort kultúry zodpovedá za formovanie rodinných hodnôt. No a najväčším rizikovým faktorom na zníženie priemerného veku človeka je život slobodného muža alebo vdovca,“ nechal sa Oniščenko počuť počas hodiny otázok v parlamente pri prerokúvaní témy zdokonalenia dôchodcovského zákonodarstva.

Ďalej poznamenal, že vytvorenie rodiny hralo dôležitú úlo-

hu kedysi, ale rovnako ju hrá aj dnes.

Lenže ani osamelé ženy to nemajú na ružičkách ustlané. Predseda Štátnej Dmy RF Vjačeslav Volodin totiž vyriekol jednu dôležitú poznámku: skonštatoval, že partnerský pár môže žiť dlhšie, ako osamelý muž, či osamelá žena. „Ženy, kam sa pozeráte? Ak aj vy žijete osamelým životom, tak sa síce uberáte o menej dní života, ako muži, no 1 600 dní života stojí tiež za zamyslenie.“

- r -

Nový príznak dlhovekosti

Výskyt raných sivých vlasov údajne prispieva k boju organizmu proti kardiovaskulárnym a onkologickým ochoreniam. Španielski vedci zistili, že skoré sivé vlasy sú známkom náchylnosti na dlhovekosť. Výsledky štúdie boli zverejnené portálom Planet Today

Ukázalo sa, že všetko má súvis s látkou nazývanou glutatión, ktorá sa podieľa na uvoľňovaní pig-

mentu, ktorý farbí vlasy do tej či onej farby. Vekom začne telo produkovať menej tejto látky, čo zvyšuje riziko kardiovaskulárnym, rakovinovým a ďalších ochorení.

Výskyt raných sivých vlasov však svedčí o tom, že telo používa glutatión na dôležitejšie účely, ako na farbenie vlasov, čím znižuje pravdepodobnosť vzniku alebo vývoja niektorých chorôb.

- r -

Vedci o potravinách, ktoré nás chránia pred stratou zraku

Každodenná konzumácia ovocia, ktoré je bohaté na nitráty, znižuje riziko straty zraku.

K takému poznaniu dospela skupina vedcov Westmeadskeho inštitútu medicínskych výskumov, napísal MedicalXpress.

Do výskumu, ktorý trval 15 rokov, sa zapojilo vyše dvetisíc obyvateľov Austrálie starších ako 49 rokov. Ukázalo sa, že tí ľudia, ktorí každodenne konzumujú od 100 do 142 miligramov ovocia bohatého na nitráty, napríklad cviklu, špe-

nát alebo zelený šalát, o 35 % menej krát diagnostikovali makulodistrofiu (choroba sietnice oka). No a práve táto choroba je jednou z najrozšírenejších príčin slepoty starých ľudí.

Vedci už predtým zistili, že konzumácia citrusov aspoň raz do týždňa pomôže ochrániť sietnicu oka pred degeneráciou a v následku problému so zrakom.

- r -

Zistený bol nový symptóm rakoviny

Lekári tvrdia, že začiatok nebezpečného ochorenia môže avizovať prosté svrbenie na nohách.

Svrbenie nôh, ako symptóm onkológie, objavili britskí lekári pri ženách so štvrtým štádiom rakoviny. Chorá sa dozvedela o svojom neuhu príliš neskoro, nakoľko žiadne iné príznaky choroby, okrem svrbenia, nemala. Keď sa ochorenie

príliš rozšírilo a keď pacientka začala pociťovať prílišnú únavu, prišla k lekárovi. Ukázalo sa, že má Hodgkinov lymfóm.

Aký súvis má svrbenie na nohách s rakovinou, to zatiaľ lekári nevedia pochopiť. Aj tak však odporúčajú obracať sa na lekára pri akejkoľvek nepochopiteľnej odchýlke od normy.

Podľa pravda.ru

Ako E. Gibbon už v roku 1775 popísal zánik civilizácie!

Keď historik Edward Gibbon popisoval v 18. storočí obdobie pred zánikom Rímskej ríše, zostavil zoznam dvadsiatich javov, ktoré tomu predchádzali. Čo myslíte, podobajú sa tomu, čo nás obklopuje dnes?

1. Prevažná väčšina obyvateľov preferuje zábavu pred prácou.
2. Tradičné postavenie otcov, ako živiteľov rodiny, je spochybňované, množia sa rozvrátené vzťahy a slobodné matky bez otcov.
3. Seniori sú zanedbávaní, ľudia sa viac starajú o domáчих maznáčikov, ako o svojich starých rodičov.
4. Literatúra a umenie sa stávajú bezduchými. Vytvára sa lacná zábava za každú cenu. Tzv. umelecké diela sú príšerné, nevkusné, nič nehovoriace, lenže i tak sa za ne platia obrovské sumy.
5. Čestná vojenská služba je odmietaná, spochybňovaná, zosmiešňovaná a nakoniec zákonom zrušená. Armádu tvoria najomní žoldnieri.
6. Usilovne pracujúci ľudia sú zosmiešňovaní, vzorom sa stávajú pokrytci, populisti, pochybní umelci a tzv. celebrity.
7. Daňové zaťaženie obyvateľstva je čoraz väčšie a štát prerodzuje neúmerne vysoké čiastky. Ľudia sa už dokonca neboja nepracovať, pretože štát sa o nich vždy nejakým spôsobom postará.
8. Úroveň vzdelanosti rapídne klesá.
9. Štátny dlh rastie do nikdy nesplateľnej výšky.
10. Prestáva sa vyrábať a pestovať, pretože vlastná výroba je veľmi drahá, potraviny a výrobky sa dovážajú zo satelitných štátov.
11. Kto sa dostal do pozície, kde môže kraťnúť, tak väčšinou kraťnú. Postihnuteľnosť týchto zločinov je veľmi malá.
12. Pôrodnosť a výchova detí sa vníma ako obtiaž a detí sa rodí čoraz menej.
13. Rokmi overené mechanizmy, ktoré chránia poctivých pred podvodníkmi, zrazu zlyhávajú.
14. Verejné funkcie sa stávajú predmetom koristi pre zisk. Pridelujú sa za úplatu a tí, ktorí ich získali, chcú z nich koristiť, aby sa im vložený úplatok niekoľkonásobne vrátil.
15. Po stáročia generáciami predkov preverené hodnoty – ako česť, zmysel pre povinnosť, zodpovednosť, nadšenie pre prácu, pre dobročinnosť, zápal pre veci verejné, sú zosmiešňované.
16. Šíri sa cynizmus.
17. Šíri sa plytvanie, nestriednosť, znevažovanie vedomostí, zručností a poctivej práce.
18. Do krajiny prichádza veľké množstvo cudzincov.
19. Politici nadbiehajú luze, ktorá si vynucuje zábavu a štátnu podporu (chlieb a hry).
20. Občania stále na všetko nadávajú.

Tolko E. Gibbon v roku 1775 (len?) o páde Rímskej ríše!

Klopeme na drevo, „aby sa niečo vydarilo“?

Možno aj vy, keď chcete niečo pochváliť alebo „nezakríknúť“, poklopkáte po dreve. Prečo to však robíme, čo to vlastne znamená, od čoho to pochádza alebo prečo klopkáme práve na drevo?

Webová stránka tn.cz píše, že ak chceme, aby všetko zostalo tak, ako to je, mali by sme poklopkat' na drevo aspoň trikrát. Taká je totiž povera, ktorej pôvod siaha až do obdobia Keltov.

Tí totiž verili, že prastarí duchovia žijú v stromoch, a preto, keď na strom zaťukajú, privolajú si ich na pomoc. Najlepšie je poklopkat' po dubu (symbol Germánov), ale keď nie je naporúdzí, tak je dobré každé drevo.

Táto pohanská povera sa stala natoľko rozšírenou, že ju prebrali aj kresťania a zachovala sa dodnes.

Jedna štúdia výskumníkov z Booth School of Business University of Chicago vraví, že klopkanie na drevo síce nemusí zabrániť zlému, ale zmierni naše zvýšené obavy.

„Naše zistenia naznačujú, že nie všetky kroky na zrušenie zlého sú rovnako účinné. Namiesto toho zisťujeme, že vyvíjajúce opatrenia, ktoré si vynúti silu na zastanie sa seba samého, sú osobitne účinné na oslabenie očakávaných negatívnych následkov,“ uviedla vo vyhlásení Jane Risenová, jedna z členiek vedeckému tímu behaviorálnej vedy na Chicagskej univerzite.

Podľa HSP, 21. 11. 2018

Pamiatku z vojny odhalili plamene

Bray Head už nebude len jedným z množstva írskych kopcov, pretože toto leto sa jeho história obohatila o kurióznosť.

O nápise z 2. sv. vojny na kopci Bray Head, ktorý lemuje írské pobrežie, vedel naozaj zrejme len ten, čo ho písal. A zrejme by už zostal naveky pochovaný, ak by kopec nezachvátili plamene lesného požiaru. Príslušníci írskoho letectva, ktorí pomáhali pri likvidácii masívnych plameňov odrazu na kopci zazreli nápis. Bolo to staré vojnové varovanie.

Éire, čo v írčine znamená Írsko, počas 2. sv. vojny písali domáci na obrovské plochy. Mali varovať bojujúce armády, že sa práve nachádzajú nad neutrálnym štátom a teda nemajú zhadzovať bomby. K tomuto rozhodnutiu dospela írská vláda v roku 1939, kedy premiér Éamon de Valera deklaroval, že Írsko sa do vojny nezapojí. Aj napriek neutralite, ale umožňovala krajina nad svojimi územiami prelety britským bombardérom, najmä počas bitiek o Atlantik. Podľa historikov je takýchto obrovských nápisov pozdĺž írskoho pobrežia približne 80. Tento má číslo 8. Označenie nápisov využívali aj poštové služby a aj vojaci si nimi pomáhali, čísla im slúžili ako navigácia.

Obrovské nápisy boli vysekané priamo do skál, aby ihneď upútali. Väčšina z nich sa nachádza na západe, podľa historikov sa len zopár z nich našlo na východnom pobreží, preto si nález veľmi považujú. Obrovské písmená sa stali v ostatných rokoch predmetom záujmu historikov a dobrovoľníkov, ktorí ich opravujú a ukazujú turistom.

O tomto nápise však nikto netušil, pretože ho pokrýval hustý lesný a trávnatý porast, ktorý tu od vojny narástol.

Nápis v Bray Head ale nie je jedinou pamiatkou, ktorú sa toto leto podarilo objaviť. Vďaka vzdušným zásahom pri požiaroch z horúčav objavili aj 200 metrový monument v grófstve Meath. Podľa archeológov by malo ísť o pamiatku z neskorej doby kamennej, alebo skorej doby bronzovej.

A. Mikundová zdroj: bbc.co.uk, zdroj snímky: twitter/SkycamIreland

List s veštbou vydražili za desaťtisíce

Albert Einstein bol svetoznámy fyzik a podľa najnovších poznatkov oplýval aj vešteckými schopnosťami. To druhé je pomerne nadnesené, ale rozhodne sa dá povedať, že bol nesmierne všímavý a pozeral sa dopredu.

Ešte nedávno sa o existencii jeho korešpondencie veľa nevedelo, ale v posledných rokoch sa do dražieb dostáva stále viac jeho písomností. Tou poslednou je list, ktorý napísal v roku 1922 svojej sestre Márii.

12. augusta 1922, krátko po zavraždení jeho priateľa a súčasne bývalého nemeckého ministra zahraničných vecí Walthera Rathenaua, pocítil obrovský strach. Báľ sa o svoj život natoľko, že opustil Berlín a odišiel na sever Nemecka. „Nikto nevie, kde som, som považovaný za hľadaného.“

Schyluje sa tu k ekonomicky a politicky zlým časom, som rád, že môžem od toho všetkého odísť,“ postážoval sa sestre.

Písal o silnejúcim antisemitizme a nenávisti. Tieto slová sa o desať rokov stali tvrdou realitou. V roku 1933 sa moci v Nemecku ujal ako kancelár Adolf Hitler a to je príbeh, ktorého koniec poznáme všetci. Einstein bol práve prednášať v zahraničí a po tejto informácii sa už do Nemecka nevrátil. Usadil sa v Spojených štátoch.

List známeho vedca nedávno dražili v Jeruzaleme. Do aukcie ho ponúkol neznámy súkromný zberateľ. Pôvodne sa predpokladalo, že ho vydražia za približne 20 000 dolárov, napokon sa cena vyšplhala na 39 360 dolárov.

A. Mikundová, zdroj: washingtonpost.com

Príbeh o troch belgických a troch francúzskych minciach

Peniaze sú dôležité – o tom diskutovať netreba. Ale dokážu naozaj zachrániť život a to nielen vtedy, ak ich použijete na nákup potravín pre nasýtenie vašej rodiny.

28-ročný Vincent Buysens je pravuk Optatiusa Buysensa. Toto meno vám asi veľa nepovie, ale vedzte, že to bol belgický vojak, ktorý sa rovnako ako jeho vrstovníci zúčastnil bojov I. sv. vojny. A pri jednej bitke sa stretol zoči-vo-

či s nemeckým vojakom. Ten neváhal a vypálil mu guľku priamo do hrude. Optatius padol k zemi a Nemec bol presvedčený o tom, že ho zabil. „Ešte ho vraj kopol do hlavy a nechal ho tam ležať v domnienke, že už je mŕtvy,“ tvrdí pravuk. Ale nebol.

A za všetko môžu mince, ktoré mal vo vrecku košeľe. Guľka ich prevrtala, ale našťastie jeho sa ani len nedotkla. Optatius sa preto so svojim kamarátom odplazil do bezpečia a mince si odložil pre šťastie. Dnes ich hrdo vystavuje jeho rodina. Tri sú belgické a tri francúzske. Po vojne Optatius napokon trpel problémami so srdcom. Dožil sa však až do roku 1958.

A. Mikundová, zdroj: bbc.com, zdroj fotiek: instagram/vitaxnewsroom a Vincent Buysens

Peniaze hnoja vojny, vojny hnoja peniaze

Zbrojením svet nemíňa len peniaze. Míňa aj pot svojich robotníkov, génius svojich vedcov, nádej svojich detí.

Dwight D. Eisenhower

Spojené štáty majú bojovnosť zakódovanú geneticky

Za celý čas svojej existencie prežili iba 21 kalendárnych rokov v mieri. Zvoľte si ktorýkoľvek rok od vzniku USA (1776), na 91 % je isté, že Američania v ňom niekde bojovali.

Historici nemôžu žiadneho amerického prezidenta označiť za „mierového“, ba naopak, všetci sa dajú považovať za „vojnových“ prezidentov. USA nezažili ani jedno desaťročie, v ktorom by nebojovali. Jedinú mierovú päťročnicu im dopriala izolacionistická politika Veľkej krízy.

Vojny stoja peniaze. Vojny, ktoré USA vedú od pamätneho 11. 9. 2001 pod zástavou boja proti terorizmu na Blízkom východe a v Afganistane stoja obrovské peniaze. O tom, koľko stojí dovedna zbrojenie a vojny, kolujú rôzne dohady.

Skupina štatistikov, vedcov, právnikov a ďalších odborníkov bostonskej Brown University to zrákala a vyšlo im astronomické číslo: **5 900 000 000 000 dolárov.**

Ak by jeden človek chcel tieto peniaze nasporiť, musel by 80 rokov denne zarábať 34 miliónov a pritom neminúť ani cent. Ak by ste ich však chceli minúť na vzdelanie (za predpokladu, že univerzita stojí ročne 30 tisíc), tak štvorročné štúdium môžete zaplatiť 8 330 000 ľudom.

Ani jedna vláda USA sa však neodvážila hodiť tie hory dolárov na plecá súčasníkov. Preto nepriznali všetky výdaje v rozpočte, ale značnú časť skryli v dodatočných položkách, schvaľovaných na krízové situácie v zahraničí. Tieto výdaje sa potom objavujú na účte štátneho dlhu. Je to nekalá daňová prax, ale v rôznych obmenách je bežná aj

sa rovná ročnej mzde veľmi kvalifikovaného predavača v sieti Walmart.

Výhľad na nejaké úľavy je podľa Crawfordovej nulový. V budúcom roku, rovnako, ako aj v tomto, najväčšia časť z daní pripadne Pentagonu, 3456 USD. K tomu treba prirátat 426 dolárov na podporu veteránov. Naopak, daňový príspevok na školstvo bude činiť 580 USD a na sociálne účely len 80 dolárov.

Pravdou je, že dnes zbrojí kdekto a my, poplatníci sme len „oslíkom otras sa“. Vlni sme dovedna vysolili 1 700 000 000 000 dolárov, tohto roku to má byť najmenej o 1 percento viac a na budúci rok o 1,5 %, čiže o 15 000 000 dolárov.

Tieto odhady uverejnil The New York Times, hoci iné zdroje uviedli vyššie čísla.

Kolesá vojny rozkrúcajú peniaze

Každá vojna je o peniazoch, pretože produkuje množstvo peňazí, umožňuje rýchlo bohatnúť a hromadiť obrovský majetok. Znamená to, že tu nechýba motivácia nájsť a označiť nepriateľa, ktorému je treba vyhlásiť vojnu a potom ju čo najdlhšie udržiavať. Dejiny učia, že národy nie sú vojny chtivé, že takí sú len ich vodcovia a elity. Keď mocní bojujú, jednoduchí ľudia zomierajú.

George Orwell napísal, že vojny proti cudzím krajinám sa vedú iba vtedy, keď si majetné triedy myslia, že z nich budú mať zisk. Peniaze hnoja vojnu a vojna hnojí peniaze. V tom je pes zakopaný.

Vojna môže byť niekedy nutným zlom. Lenže nech je akokoľvek nutná, vždy je zlom, nikdy dobrom. Keď si budeme navzájom zabíjať deti, nikdy sa nenaučíme žiť spolu v mieri.

Jimmy Carter

v iných štátoch, ktorá odľahčí bremeno súčasníkov a zťažuje potomkov v duchu hesla „po nás potopa“.

A ak by aj USA okamžite stiahli svoje vojská z vojnových zón a Pentagon uzatvoril svojich vyše 900 základní po celom svete, úroky za zahraničné vojenské operácie budú po niekoľko desaťročí pučať a pomôžu zvýšiť národný dlh o najmenej 7 900 000 000 000 dolárov.

K dnešným dňom majú USA dlh vyše 21 biliónov USD, čo je 64464 na muža, ženu i dojča a 174322 na poplatníka dane.

V priebehu budúceho desaťročia sa má národný dlh USA vyšplhať na 25 000 000 000 000 dolárov. Ak toto nie je kľzačka na zľadovatenom kopci, tak čo je to potom?

Existujú dva spôsoby, ako to pribrzdiť

Po prvé, zvýšiť dane. Lenže ktorá vláda bude mať na to politickú odvalu?

Po druhé, predať množstvo štátnych dlhopisov. Lenže kto ich kúpi? Rusi sa ich už zbavili. Číňania ich majú najviac a snažia sa ich zbaviť, ako len môžu. Japonsko a Európa ich predávajú tak, aby nevzbudili nevoľu Washingtonu a o nákup príliš nestoja.

„Porátané a podtrnuté, vysoké vojnové výdaje sú problémom aj pre národnú bezpečnosť, pretože sú neúnosné,“ varovala profesorka politických vied Neta Crawfordová, keď predstavovala verejnosti záverečnú správu bostonského tímu.

Priemerný americký poplatník prispel na úhradu vojnových výdajov za ostatných 17 rokov 23 386 USD. Toto

Keby sme presekli túto páchnucu pupočnú šnúru, nebojovalo by sa tak dlho na Blízkom východe a v Afganistane, neboli by tam milióny mŕtvych civilistov, prevažne žien a detí, nemali by sme v Európe sýrskych, irackých a afganských utečencov. Tamojšie končiny by neboli v troskách a v chaose, ale prospievali by a ich štáty by boli platnými členmi medzinárodného spoločenstva. Väčšina zo sedemtisíc amerických vojakov a štrnásť tisíc žoldnierov, ktorí tam padli na bojiskách, by stále žila.

Dá sa s tým niečo robiť?

Optimista nad tým mávne rukou. Čo povie pesimista, to uhadnite. Realista sa opýta, či ešte existuje niečo, čo ľudia neskúsili. Má pravdu. Bojovníci za mier vystrielali všetku muníciu, od petícií, plamenných príhovorov, cez protesty proti vojne, mierové pochody a Boh vie, čo ešte.

Čo však, ak by ľudia, ktorí sú proti zbrojeniu a proti vojnám, namiesto rečenia a protestov úplne pokojne, ale o to odhodlanejšie, na ne prestali platiť? Na zbrane a na vojnu už nedám ani cent! Zatvorte si ma, pustiť ma musíte.

Táto myšlienka nie je včerajšia. Vyslovil ju americký filozof a básnik Henry David Thoreau (1817–1862), ktorý je vnímaný ako otec občianskej neposlušnosti.

„Keby tisíc ľudí nezaplatilo tohto roku dane,“ napísal uprostred vojny s Mexikom, „nebol by to žiadny násilný a krvavý počín, ako keď ich zaplatia a umožnia štátu páchať násilie a prelievať nevinnú krv. V skutočnosti je to mierová revolúcia, pokiaľ je taká vec vôbec možná.“

Podľa literarky.cz, 29. 11. 2018 (krátené)

Ako si zvykať na chlad?

Keď padnú prvé mrazy, ľudia sa začínajú obliekať ako cibule, no i tak pociťujú chlad. Pritom v marci si rovnakú zimu nevšímajú. Príčína je nielen v psychológii, ale aj v tom, že organizmus potrebuje istý čas, aby sa adaptoval na sezónne ochladenie.

Na mínusové teploty si vraj zvykáme asi desať dní. Toľko treba organizmu aby si usporiadal termoreguláciu, naučil sa hromadiť teplo bez mimovoľných svalových sťahov (čiže bez trasenia sa) a dostatočne zvýšil aktivitu hnedého podkožného tuku v oblasti šije a hrudníka. Ten sa pri nízkych teplotách spotrebúva, vydáva energiu a zahrieva človeka.

Keď má tento tuk veľa práce, pri nedostatočnom odeve alebo pri otužileckom kúpaní sa, na výrobu tepla sa spotrebúva aj obyčajný biely tuk, ten, ktorý sa ukladá na bedrách, bruchu a ktorý nám kazí figúru.

Podľa japonských fyziológov, každodenný dvojhodinový pobyt na sviežom vzduchu počas šiestich týždňov viditeľne zvyšuje zásoby hnedého tuku v organizme a znižuje objem bielej tukovej hmoty.

Na druhej strane prudké ochladenie sa negatívne prejavuje na srdcovo-cievnom systéme. Pri nízkych teplotách sa zužujú cievy, kvôli čomu sa srdcu dodáva menej kyslíku. V dôsledku toho narastá riziko infarktov a mŕtvic. Švédski vedci zistili, že pri teplote pod nulou sú srdcové záchvaty o 10 % častejšie. Osobitne sa to týka postihnutých infarktom myokardu.

Prečo je na jar teplejšie?

Sezónne prestavovanie organizmu pravdepodobne ovplyvňuje teplota vzduchu. Vo výskume holandských biológov bolo 20 dobrovoľníkov hodinu v miestnosti s teplotou 22 °C a potom tri hodiny v priestore, kde bolo do 15 °C.

Tento experiment bol opakovaný po niekoľko krát v lete i v zime. Ukázalo sa, že vo februári a marci bola metabolická reakcia organizmu na ochladenie silnejšia, ako v auguste a v septembri. Znamená to, že organizmus produkuje v zime viac tepla.

Zistilo sa tiež, že reakcia na teplotu vzduchu závisí od miesta narodenia. Organizmus severanov rýchlejšie vyrába vnútorné teplo, prestavuje metabolické procesy a u obyvateľov trópev sa vnútorná termoregulácia častejšie deje kvôli svalovým sťahom, čiže tí sa budú skôr triasť od chladu, ako by mali hromadiť hnedý tuk.

Podľa kanadských výskumníkov môže rôzna reakcia na chlad súvisieť aj s hmotnosťou a proporciami tela. Index masy tela (vzťah hmotnosti voči výške) je u severanov vyšší, ako u južanov, a pravdepodobne majú aj viac zásob podkožného tuku.

Chladný sexizmus

Výskumníci z Cambridgeskej univerzity dospeli k inému výsledku pri experimente so 114 dobrovoľníkmi, ktorí si na tri minúty máčali ruky v ľadovej vode. Ukázalo sa, že generovanie vnútorného tepla závisí od svalovej hmoty a nie od podkožného tuku. Práve preto ženy, ktoré majú menej svalovej hmoty, silnejšie mrznú ako muži, presvedčení sú britskí vedci. Teplota ženského tela okrem toho často kolíše podľa úrovne hormónov (konkrétne estrogénu). Prejavuje sa to aj na vnímaní chladu.

Bez ohľadu na pohlavie, najviac mrznú seniori. Podľa amerických fyziológov, s vekom klesá elasticita žil a stenčuje sa vrstva podkožného tuku, ktorý telu uchovával teplo.

Zmenšuje sa tiež rýchlosť metabolickej reakcie organizmu na chlad, čiže vnútorná termoregulácia funguje horšie. Preto, keď babička dokonca aj pri relatívne teplom počasí radí vnukom dať si čiapku, vychádza z osobných pocitov a nie z potreby vychovávať. Jej je naozaj chladnejšie, ako mladým. –r–

Účastník bojov na Dukle má deväťdesiat sedem rokov

Výbor ZO SZPB 1 v Trenčíne pripravil malé spoločenské posedenie pre člena – Ing. Štefana Šteflovíča, ktorý sa dožil vzácných 97 rokov. Popri členoch výboru s predsedom Miroslavom Ondrášom mu zablahoželali aj predseda trenčianskeho oblastného výboru SZPB Ján Holička a tajomníčka Katarína Plevová a odovzdali mu Medailu M. R. Štefánika II. stupňa, udelenú Ústrednou radou SZPB v Bratislave.

Štefan Šteflovíč je priamym účastníkom bojov na Dukle, kde bol aj ra-

nený. Jeho anabáza sa začala v apríli roku 1942, keď bol povolaný do zá-

Gratulácia od M. Ondráša.

kladnej vojenskej služby. Po absolvovaní kurzu automechanikov bol odvelený do Ruska. Pôsobil v Rostove na Done, dostal sa na Kaukaz, potom do Odesy, kde spolupracoval s ruskými partizánmi. Keď sa slovenskí vojaci mali presunúť do Rumunska, opustil vojenský útvar a pomocou kontaktov sa dostal až do Jefremova, kde vstúpil do 1. čs. armádneho zboru v ZSSR.

Vzhľadom na to, že sa zmenil strategický plán boja, kedy mal hlavný úder smerovať do Rumunska a na Balkán a to kvôli vypuknutému SNP, kde bolo treba pomôcť proti nastupujúcej presile nemeckých vojsk na východe Slovenska – sa poľská Dukla stala miestom pre prechod vojsk 1. čs. armádneho zboru v ZSSR smerom na Slovensko – a tu bol Štefan Šteflovíč ranený. Ako vojak základnej vojenskej služby v decembri roku 1945 odišiel do civilu.

Text a foto: Olga Kajabová

Kam navždy zmizli telá padlých a popravených?

Pre obyvateľov Popradu sa 2. sv. vojna skončila 28. januára 1945. Po jeho oslobodení sa front presunul k Liptovskému Mikulášu, kde sa zastavil na takmer deväť týždňov.

Ranení československí a sovietski vojaci v bojoch na Liptove boli odvázaní do poľných nemocníc v Poprade a okolí. Taktiež boli liečení v štátnych nemocniciach v Kvetnici a Spišskej Sobotě. Na následky zranení v nich zomrelo od februára do mája 1945 14 vojakov Červenej armády a 19 vojakov 1. čs. armádneho zboru v ZSSR. Pochovaní boli na obecnom cintoríne v Poprade. Okrem nich boli na cintoríne pochovaní aj 14-ti vojaci a partizáni, ktorí padli počas SNP.

Z iniciatívy veliteľstva Červenej armády vznikla myšlienka vybudovať pamätník všetkým padlým, ktorí sú pochovaní na obecnom cintoríne v Poprade. S výstavbou pamätníka sa začalo v apríli 1945 podľa projektu Ing. kpt. E. F. Gurianova. Kamenár Félix Reichel použil na jeho výstavbu travertín zo Spišského Podhradia, bronz, trachyt a žulu. Pamätník bol slávnostne odhalený 17. júna 1945 a za jeho udržiavanie bol zodpovedný Miestny národný výbor v Poprade. Okolo pamätníka sa nachádzali hroby padlých vojakov.

Na čo sa pozabudlo?

Nikde sa však nehovorí o tom, že na mieste, kde mal byť tento pamätník vybudovaný, sa nachádzali ďalšie hroby obetí nemeckých represálií. Tieto obeť boli kvôli výstavbe pamätníka exhumované a pochované na inom mieste cintorína. Tým sa vlastne navždy vymazali z histórie. Na dlhých 75 rokov tak ostali v tieni padlých vojakov.

V spomínanom dokumente, ktorý bol napísaný Miestnym národným výborom v Poprade 25. apríla 1945 a adresovaný okresnému národnému výboru, sa uvádza: „Pre postavenie pomníka padlým hrdinom na cintoríne v Poprade je nutné previesť exhumáciu 17 mŕtvol civilných. Zariadte patrične z úradnej moci. Výkopanie nových hrobov je prevedené.“

Hneď na druhý deň vydal ONV v Poprade výmer, v ktorom povoľuje exhumáciu telesných pozostatkov padlých hrdinov, ktorí boli zavraždení počas partizánskeho hnutia. Boli to: Ján Gvizda, N. Bendíková, Alžbeta Hvozdovičová, Alžbeta Kalmusová, Mária Korenková, N. Willfeirová, Michal Lakatoš, neznámy maďarský vojak a 9 neznámych civilistov. Všetci boli pochovaní v hroboch č. 89–102.

Obecný cintorín v Poprade bol kvôli výstavbe novej nemocnice zrušený. Z toho dôvodu bol pamätník padlým v lete v roku 1964 presunutý na súčasné miesto v Parku hrdinov pri železničnej stanici. Hroby padlých vojakov boli premiestnené na cintorín v Poprade-Veľkej.

Ešte na jar v roku 1946 sa však uskutočnila exhumácia padlých sovietskych vojakov. Tí boli prevezení na centrálny cintorín do Košíc. Prečo sa však na Veľickom cintoríne spolu s vojakmi a partizánmi nenachádzajú aj hroby týchto civilných obetí nemeckého násillia? A ako je vôbec možné, že sa nespomínajú v žiadnej literatúre ani článkoch celých 75 rokov?

O pochovaných Nemcoch

Okrem toho sa na zrušenom cintoríne v Poprade nachádzal aj spoločný hrob padlých nemeckých vojakov. Podľa záznamov ich tu bolo pochovaných 112. Aj v tomto prípade sa v súvislosti s výstavbou novej nemocnice začiatkom 70-tych rokov vykonala exhumácia. Bola však urobená veľmi neodborne. Podľa svedkov mali byť telesné pozostatky nemeckých vojakov prevezené na cintorín v Poprade-Veľkej. Tam mali byť pochované v spoločnom neoznačenom hrobe, ktorého lokalizácia zostala navždy utajená.

Marcel Maniak

- **Banská Bystrica – Fončorda, gen. I. Gíbalu:** Júlia Rakonczayová 88 rokov.
- **Banská Bystrica, Tr. SNP, J. Rýsa:** Ing. Jozefa Murgašová 70 rokov.
- **Banská Bystrica, Tr. SNP:** Božena Speváková 82 rokov.
- **Bernolákovo:** František Kováč 70 rokov.
- **Bojnice:** Mgr. Adéla Soláriková 93 a MUDr. Jozefína Darmová 98 rokov.
- **Bratislava 12:** Oľga Ilkiv Rohalová 97 rokov.
- **Bratislava 39 pri SAV:** RNDr. Bohuslava Havlínová CSc. 70 rokov.
- **Činobaňa:** Anna Špaková 70 rokov.
- **Čabiny:** Mária Kohútová 75 rokov.
- **Čadca:** Michal Vislocký 78 a Gizela Mikitová 85 rokov.
- **Čierny Potok, arm. gen. L. Svobodu:** JUDr. Stanislav Kušpál 80 rokov.
- **Dolné Vestenice:** Jozef Blachút 75 rokov.
- **Donovaly:** Benjamín Strmeň 95 rokov.
- **Dunajská Streda:** JUDr. Mária Balážová 83 rokov.
- **Habura:** Michal Prokopčák 60 rokov.
- **Halič:** Zdena Jonášová 90, Marketa Poledníková 70 a Vladimír Rehánek 65 rokov.
- **Hanušovce nad Topľou:** Štefan Straka 65 rokov.
- **Hrušov:** Mária Miháliková 82 rokov.

- **Husák:** Anna Ferencová 90 a Zuzana Gavulová 87 rokov.
- **Kalinovo:** Irma Bešinová 91 rokov.
- **Kežmarok:** Ing. Ján Verešpej 50 rokov.
- **Kokava nad Rimavicou:** Mgdaléna Gibalová 80 rokov.
- **Kordíky:** Eva Birešová 60 rokov.
- **Košice – Západ:** Mgr. František Petro 85 a JUDr. Pavol Tököly 70 rokov.
- **Liptovský Mikuláš:** Anna Baštigálová 60 rokov.
- **Liptovská Osada:** Anna Mudrončíková 65, Anna Tupeková 60, Jozef Šiculiak 65, Valéria Michalová 75, Helena Bačovská 75, Viera Vlniešková 80, Mária Kollová 80, Mária Feix 86, Magda Marošová 86, Mária Vanovčanová 87, Magda Boturová 85, Želmíra Bellušová 96, Milka Praženicová 75, Anna Krbaťová 80, Mária Bačovská 94, Anna Jozefková 81, Helena Čabová 83, Ján Vlnieška 84 a Vilma Mráziková 86 rokov.
- **Lubietová:** Pavol Zajac 50, Dušan Dobřík 70, Ján Potančok 82 a Karolína Jančíková 75 rokov.
- **Málinec:** František Gajdoš 50, Ján Kancko 60 a Dagmar Sibillová 75 rokov.
- **Medzilaborce:** Igor Basarab 65, Ivan Harbist 75, Jarmila Hricková 60, Anna Rimová 86 a Luboslava Grešková 60 rokov.
- **Michalovce:** Boris Lysan 83 rokov.
- **Myjava:** Anna Gajdošíková 70, Kristína Lukešová 86, Oľga Selecká 80 a Ján Zeman 95 rokov.
- **Nitra – Horné mesto:** Mária Bačková 92 rokov.
- **Novosad:** Cyril Maďar 50 rokov.
- **Partizánska Ľupča:** Mgr. Terézia Gaciková 60, Zlatica Mráziková 75, Jozef Husarčík 91, Emília Magerčiaková 86 a Pavol Sliacky 81 rokov.
- **Piešťany:** Mária Hložková 83, Jarmila Kočišová 70, Agneša Kovalinková 87, Štefánia Klimčíková 93, Tibor Urbánek 95, Margita Wachtarczyková 84, Helena Pobjecká 93 a Jolana Soukupová 99 rokov.
- **Pliešovce, gen. mjr. A. Kordu:** Mgr.

- Milan Rausa 55 a Pavla Bednárová 65 rokov.
- **Poltár:** Elena Gobľasová 86 rokov.
- **Poprad:** Anna Michalková 95 rokov.
- **Považská Bystrica:** Félix Kopeliovčí 93 a Emília Tužinčinová 70 rokov.
- **Radvaň nad Laborcom:** Juraj Belej 65 rokov.
- **Rimavská Sobotka:** Barbora Kopčíková 87 rokov.
- **Sečovec:** Jozef Babimčák 93 rokov.
- **Snina:** Anna Feciková 89, Vojtech Grundza 85 a Ján Bocan 35 rokov.
- **Strážske:** Františka Kucerová 87 a Mikuláš Mižák 82 rokov.
- **Tašuľa:** Mária Hrešová 83 rokov.
- **Tomášovce:** Ondrej Baláž 75 rokov.
- **Trebišov 2:** JUDr. Štefan Jožiov 75 rokov.
- **Trenčín 1:** Mikuláš Lazir 92, Mária Majzelová 91, Oľga Šupalová 89, Marta Mikulášová 88, Alžbeta Václavová 84, Ján Bureš 83, Ing., plk. v. v. Tomáš Švec a Marian Mikulovský 75 rokov.
- **Trenčianske Teplice:** Karol Mrázik 88 rokov.
- **Trnava 1:** Milan Horniček 80, Oľga Kollárová 81, Mária Nováková 84 a Cecília Slámková 81 rokov.
- **Utekáč:** Zuzana Palašová 65 rokov.
- **Valaská:** Kristína Benčíková 93 rokov.
- **Vinné:** Anna Mrigová 94 a Mária Biľová 70 rokov.
- **Vráble:** Jozef Múdry 75 rokov.
- **Vyšné Ružbachy:** Zuzana Fialková 65 rokov.
- **Závažná Poruba:** Jana Kováčová 60 rokov.
- **Zemplínske Hradište:** Júlia Dandárová 92 a Júlia Kováčová 85 rokov.
- **Zvolen 1 Centrum:** Mgr. Ruslana Samčuková 50, Juraj Penička 95, Zuzana Polášeková 65 a Mária Greschnerová 60 rokov.
- **Zvolen – Zlatý Potok:** Darina Petrášková 65 rokov.
- **Zvolenská Slatina:** Pavel Žlnka 80 a Ján Velič 70 rokov.

Jubilantom srdčne blahoželáme.

Navždy sme sa rozlúčili

- **Partizánska Ľupča:** so 40 ročným Miroslavom Jackom.
  - **Piešťany:** s 92-ročnou Annou Malíkovou, 92-ročnou Annou Plecitou a 96-ročným Vojtechom Javorkom.
  - **Strážske:** s 92-ročným Jánom Sivčom.
  - **Zemplínska Teplica:** so 64-ročným Jánom Kočišom.
- Češ' ich nehynúcej pamiatke!

NOVÉ KNIHY

Zajatec

„Môj starý otec sa volal Ján Špirko a bol partizán,“ napísal nám jeho vnuk Peter Špirko. „Vo veku, keď dedo mal 17 rokov, zajali ho Nemci a odviekli do zajateckého tábora v Rakúsku. Dočkal sa však oslobodenia, pretože vojna sa skončila a šťastlivo sa mu podarilo vrátiť domov. V roku 1980 napísal knihu, rukopis, ktorá sa volá Zajatec.“

Zhruba dva roky pred svojou smrťou (2. 4. 2016, 89 rokov), mne ako svojmu vnukovi tento rukopis daroval. Rukopis sa mi podarilo prepísať do elektronickej podoby a tento som poslal do vydavateľstva Ikar. Začiatkom septembra vyda-

vateľstvo Ikar vydalo túto knihu a teda je možné kúpiť si ju vo všetkých dobrých kníhkupectvách, ako aj si ju objednať z internetu.

Moja prosba spočíva v tom, či by ste vo vašich novinách mohli uverejniť článok o vydaní knihy Zajatec, aby starkého spolubojovníci, či ich rodní príslušníci vedeli, že takéto dielo existuje.

Bojovník túto informáciu rád uverejňuje, nakoľko sa nám v spolupráci s dedičom a vydavateľstvom podarilo získať aj zopár výtlačkov, ktorými budeme odmeňovať našich úspešných krížovkárov.

No a trochu viac o Jánovi Špirkovi uverejníme neskôr v rubrike „Keď prehovorí spomienky“.

Redakcia a Peter Špirko

Mníchov

September 1938. Hitler sa rozhodol začať vojnu. Chamberlain zúfalo túži udržať mier. O tejto otázke sa rozhoduje v meste, ktoré sa navždy zapíše do dejín vďaka dohode, ktorá nielenže viedla k rozkladu demokratického Československa, ale tiež otvorila dvere Hitlerovým politickým ambíciám v Európe.

Zatiaľ čo Chamberlainovo lietadlo letí ponad Lamanšský prieliv a Hitlerov vlak uháňa na juh Berlína, do Mníchova cestujú Hugh Legat, jeden z Chamberlainových osobných tajomníkov, a Paul Hartmann, nemecký diplomat a člen protihitlerovského odboja. Tí dvaja boli kedysi dobrými priateľmi a teraz, keď je budúcnosť Európy na vážkach, sa ich cesty znova pretnú: v románe anglického spisovateľa Roberta Harrisa.

Obrana 10/2018

To bol Guderian

Kniha Horsta Scheibera, ktorý bol počas 2. sv. vojny dôstojníkom v Guderianových útvaroch, je rozsiahlym obrazovým životopisom generála Heinza Guderiana, vrchného veliteľa tankových vojsk Wehrmachtu.

Pre svoje neortodoxné názory na úlohu a po-

užitie obrnených jednotiek, ktoré dokázal neochvejne hájiť aj pred najvyššími autoritami, bol Guderian počas vojny trikrát odvolaný z funkcie, vývoj na frontoch mu však vždy nakoniec dal za pravdu.

Bohatý dokumentárny materiál je sprevádzaný doplnkami z Guderianovej knihy Spomienky generála.

Národné osvobození 21-22/2018

V zamierovači RATA

Kniha Miroslava Šnajdra sa zaoberá vybranými epizódami leteckých bojov občianskej vojny v Španielsku, najmä tými, ktoré sa odohrávali v roku 1936 nad Madridom a v roku 1938 počas bitky na rieke Ebro.

Približuje realie krutého občianskeho konfliktu a angažovanie sa zahraničných interventov a predstavuje letúne najrôznejších typov, od celkom starých strojov či raritných, prítomných na Iberskom polostrove iba v niekoľkých exemplároch, až po v tom čase najmodernejšie typy, ktoré

tu prešli bojovým krstom a stali sa skutočnými legendami (Messerschmitt Bf 109, Heinkel He 111, Dornier Do 17, Polikarpov I-16, Tupolev SB).

Pozornosť je venovaná aj pestrej zmesi mužov, ktorí ich riadili: Španielom z oboch strán barikády, Sovietom, Nemcom, Talianom, Francúzom, Britom, Američanom, Čechoslovákom a pilotom iných národností. Publikácia obsahuje fotografickú prílohu, mapy, veľa tabuliek venovaných jednotlivým leteckým typom a bohatý poznámkový aparát.

Národné osvobození 17-18/2018

Osmičky v našich dejinách

Významných dejinných udalostí v našej minulosti v rokoch spojených s číslom osem je naozaj veľa. Tie najdôležitejšie už dávnejšie v knižnej forme spracoval historik a archeológ Dušan Čaplovič.

S odstupom dvoch desaťročí sa k magickým osmičkám slovenskej histórie vrátil spolu so svojím synom – riaditeľom VHÚ plk. Miloslavom Čaplovičom, aby texty obohatil, doplnil a rozšíril.

Vzniklo tak druhé, podstatne prepracovanejšie a bohatšie dielo. V ôsmich kapitolách autori

opisujú kľúčové javy a udalosti v dejinách nášho národa, ktorý postupnými krokmi a po veľmi kľukatej ceste kráčal k štátnosti.

Vzniklo čitateľsky veľmi príťažlivé dielo nielen svojím textom, ale aj bohatým grafickým spracovaním. Záver knihy tvorí Kalendárium osmičkových rokov, ktoré sa začína v piatom storočí a končí dátumom 26. apríl 2018, kedy bola na Bratislavskom hrade otvorená výstava k 100. výročiu vzniku Československa.

Obrana 8/2018

Promócia knihy „Tam, kde kvitnú divé maky“

Svetlo sveta uzrela publikácia o vojnovom cintoríne v Majeri „Tam, kde kvitnú divé maky“. Autorsky a lektorsky sa na nej podieľali aj pracovníci VHÚ v Bratislave Imrich Purdek, Peter Chorvát a Peter Kralčák.

Zámerom knihy je predstaviť základné fakty a poznatky o vzniku a existencii vojnového cintorína v Majeri, o činnosti vojenskej nemocnice,

ako aj priblížiť neskoršiu históriu, ale i súčasnosť tohto pamätného miesta.

Pred samotnou promóciou sa uskutočnilo slávnostné odhalenie monumentu a pietny akt na vojenskom cintoríne v Majeri, ktorým si v nedeľu mesto Banská Bystrica pripomenulo 100. výročie ukončenia prvej svetovej vojny.

Podľa vhu.sk, 14. 11. 2018

Cesty slávy

V roku 1957 vtedy iba 26-ročný britský filmár Stanley Kubrick nakrútil svoj prvý hollywoodsky film Paths of Glory, ktorý vychádza zo skutočnej udalosti.

Vo Francúzsku v roku 1916 snaživý generál Mireau (George Macready) velí nezmyselnému a na neúspech odsúdenému útoku na silne opevnené nemecké postavenie. Plukovník Dax (Kirk Douglas) odvážne útočí so svojimi vojakmi pod najprudšou delostreleckou paľbou nepriateľa. Napokon však ustúpia a vrátia sa do vlastných zákopov. Mireau za to odsúdi sto vojakov na smrť za zbabelosť.

Ani Dax ich neubrání pred brutálnou vojnovou mašineriou. Generál síce zmierni trest, no i tak nechá troch vojakov popraviť a Daxa pošle do prvej línie.

Kubrick rozvinul myšlienku, že vojny sa nevedú z „užitočných“ dôvodov, ale len pre pochybnú česť, slávu a samolúbosť politikov i generálov. Cenzúra film, po jeho premiére vo Francúzsku, Švajčiarsku a vo vojenských kinách jednotiek USA dislokovaných v Európe, zakázala.

Obrana 11/2018

Film Stratili sme Stalina

Iba niekoľko filmov oficiálne zakázali premietat v súčasnom Rusku. Toto je najznámejší z nich.

Piateho marca 1953 umiera sovietsky diktátor Josif Stalin. Keď ho postihne porážka, nikto sa mu neodváža pomôcť a tak zomiera dlho a v útrapách. Po jeho skone vypukne v radoch najbližších spolupracovníkov zmätok a panika. Začína sa neľútostný boj o moc nad komunistickou ríšou. Jedni spriadajú intrigy proti druhým a do toho spoločne organizujú veľkolepý diktátorov pohreb.

Britsko-francúzsko-belgický film škótskeho režiséra s talianskymi koreňmi Armanda Iannucciho je adaptáciou francúzskeho komiksu La mort de Staline. Temná nekorektná komédia vyniká skvelým hereckým obsadením: Steve Buscemi, Jason Isaacs, Olga Kurilenko, Michael Palin a ďalší.

Obrana 4/2018

Vojenské melódie 1. ročník

V nedeľu 11. novembra 2018 sa v Sučanoch uskutočnilo „netradičné“ podujatie. V podaní šiestich speváckych súborov z Turca tu zazneli vojenské pesničky. Vojenské melódie (prehliadka speváckych skupín), ako sme toto podujatie nazvali, zazneli už v roku 2017 ako nultý ročník.

Prvý ročník sa zaskvel okrem dobre zvládnutej organizácie hlavne kvalitným prednesom/spevom šiestich speváckych skupín, ktorých členmi sú prevažne seniori.

Repertoár piesní bol široký, celkom odznelo asi 20 pesničiek, napríklad: Keď nás na tú vojnu brali..., U našich kasáreň..., Slovenské mamičky..., Na tú svätú Katarínu..., Koníček môj hrdý vraný..., A teraz vám zaspievame, jak sa na tej vojne máme...!

Za príjemnú atmosféru a slušný umelecký zážitok patrí poďakovanie všetkým účastníkom a vedúcim súborov, ktorí si prevzali symbolické „Ďakovné listy“. Poďakovanie patrí aj členom výboru JDS za dobré zvládnutie hosťiteľskej funkcie. Samozrejmosťou boli príhovory starostu obce Vladimira Plžika, tajomníka MS Viliama Komoru, predsedu miestnej organizácie MS Miroslava Mierta, predsedu miestnej ZO SZPB Miloša Skokňu, ako aj recitácia poémy „Na flámskych poliach“ Viliamom Kúdelkom.

Spoločné úsilie sa vydarilo, na záver sme si spoločne zaspievali pieseň „Tam pod Tatrami v slovenskej zemi...!“

Ján Šteuček

Zrod expozície venovanej PVO

V októbri 2018 nastala významná zmena v rámci vonkajšej expozície Vojenského historického múzea v Piešťanoch. Bol uskutočnený presun zbierkových predmetov patriacich do zbierky VIII – Technika protivzdušná obrana.

Na nové miesta sa dostalo jedenásť veľkorozmerných zbierkových predmetov (protiletadlové rakety NEVA, VOLCHOV, DVINA, rádiolokátory RL-128 a P-19, protiletadlové rakety KRUG a KUB vrátane staníc navedenia,...), čím bola vytvorená ucelená časť vonkajšej múzejnej expozície, ktorá dokumentuje bojové prostriedky a techniku protivzdušnej obrany bývalej ČSĽA.

Podľa vhu.sk, 15. 11. 2018 (krátené)

Kedy bolo najstrašnejšie obdobie v dejinách?

Americkí vedci zistili, že sa začalo v roku 536, píše list Science.

Podľa archeológa a historika stredoveku z Harvardskej univerzity Michaela McCormicka vtedy sa na Európu, Blízky východ a niektoré regióny Ázie na poldruha roka spustila „záhadná hmla“. No a tá spôsobila nedostatočný prienik slnečných lúčov, to zase zníženie priemernej teploty na severnej polguli a to katastrofálne nízku úrodu a všeobecný hlad. Začala sa známa „doba temna“.

„V tom roku sa udial obrovský zázrak: slnko po celý rok

svietilo ako Mesiac bez lúčov, akoby strácalo svoju silu. Od momentu, ako sa to začalo, me-

dzi ľuďmi neutíchali ani vojny, ani mor, skrátka nič, čo prinášalo smrť,“ opisoval tieto časy byzantský historik Prokopios Cezarejský.

Hneď potom napadol ľuď v roku 541 Justiniánsky mor, ktorý si vyžiadal sto miliónov

životov na východe a 25 miliónov v Európe (Udialo sa to za vlády východorímskeho cisára Justiniána I.).

Autori výskumu analyzovali vzorky ľadu z jari roku 536 a našli v ňom mikroskopické čiastky vulkanického skla. Porovnali ich s niektorými časticami, ktoré sa našli predtým, a dospeli k poznaniu, že zodpovedajú vulkanickým vyvrelinám z Islandu.

Logicky z toho vyplýva, že „najstrašnejšie obdobie v živote ľudstva“ spôsobili islandské sopky.

ZRNKÁ HUMORU

Vianočný humor...

– Žiadne darčeky k Vianociam mi moja milá kupovať nemusíš, stačí, keď ma budeš milovať a budeš mi verná.

– Neskoro, už som mu kúpila košelu, povzdychla si manželka.

* * *

– Pán vedúci, môžete mi dať zajtra voľno? Manželka chce, aby som jej pomohol s vianočným upratovaním.

– Upratovanie nie je dôvodom na pracovné voľno! Namieta vedúci.

– Ďakujem, vedel som, že je na vás spoľahnutie. Vydýchne si zamestnanec.

* * *

– Miláčik, čože mi dáš tento rok na Vianoce?

– Dve dierky do uší. Svokrovci ti kupujú zlaté náušnice.

– Jožko, čo dostaneš na Vianoce?

– Žiaľ, asi chlapa. Videl som ho u manželky v skrini.

* * *

– Máte niečo lacné, užitočné a pekné?

– Čo poviete na tieto vreckovky, ukazuje ochotne predavačka.

– Pre koho to chcete? – Pre manželku.

– Tak to bude určite prekvapená.

– Určite. Ona očakáva pod stromček kožuch.

* * *

Pán Kováč chce minúť čo najmenej peňazí na vianočný darček pre manželku. Predavačku privádza až k zúfalstvu. Rozbaľuje a ukladá jeden darček za druhým, jemu sa však stále niečo nezdá. Nakoniec sa jej opýta: – Keby ste boli

mojou manželkou, čo by ste si pekného priala?

– Iného manžela!

* * *

Janko sa pýta na Štedrý deň rodičov:

– Určite mi toto všetko priniesol Ježiško?

– Áno, a kto iný?

Jožko sa zamračí: – A čo ste mi teda priniesli vy?

* * *

Sudca: – Môžete mi vysvetliť, prečo ste sa počas noci vlámali päťkrát do rovnakého obchodného domu?

– To je jednoduché – chcel som dať manželke pod stromček šaty.

– To chápem, a čo tie ostatné vlámania?

– To ma ich potom štyrikrát poslala vymeniť, pretože sa jej nepáčila látka!

pomôcky: EHE, KALI, OONA, SCHERZO	žart, po taliancky	hrabaním vyhlb	jazero v Etiópi	osobné zámeno	pomôcky: LAVER, AJAJA, CHAT, KHM	používal zámeno oni	rozdeloval	zohla	aha	predložka	začiatočníci v umení	bývalý austrálsky tenista	americký bahniako- vitý vták
svadobčan					zahнала								
2. časť tajničky					1. časť tajničky								
manžel- stvo, po nemecky				obchodný refazec						ženské meno			
redakčná rada (skr.)			značka mobilov	nerobí redšim				smeruj		vstrebávala vlhkost			
meraním určil								pohovka	domáce meno Kataríny				
obľah vriacou vodou							sídlo v Nigérii					kričí	slonovina
autor výroku: HENRY FORD	kód Kambodže	ruský nákladník			pestúnka detí						solmizačná slabika		
ťažné zvieratá		domáce meno Olgy			žrde na vozoch						beseda, po anglicky		
3. časť tajničky				Chaplinova manželka						české mesto			
ker s čer- venými plodmi				typ ruských letadiel						EČVRimav- skej Soboty			

Správne vylúštenie tajničky z č.23 znie: Celý váš život je zázrak. Knihu posielame Róbertovi Fajtovi z Likavky.

Vylúštenie tajničky posielajte na adresu: Redakcia Bojovník, Štúrova 8, 815 72 Bratislava, alebo na e-mail: bojovník@szpb.sk.

HISTORICKÝ KALENDÁR

21. december 1943 – 1. čs. samostatná brigáda v ZSSR už v zostave 40. armády zasahuje do bojov pri Fastove, Rude a Beloj Cerkvi. V bojoch do 3. januára 1944 padlo 66 príslušníkov, 270 bolo ranených a 75 nezvestných.

Brigáda bola vyznamenaná Radom Bohdana Chmelnického I. stupňa, 126 jej vojakov a dôstojníkov získali iné sovietske rady a medaile.

21. december 1944 – Do Sachsenhausenu je zo Slovenska vypravený posledný transport zo zberného tábora v Seredi.

21. december 1944 – Červená armáda oslobodzuje Rimavskú Sobotu.

23. december 1944 – Charles de Gaulle povyšuje npor. Georges de Lannuriena do hodnosti kapitána so spätnou platnosťou k 25. 9. 1944.

24. december 1943 (až 14. január 1944) – Začala sa Žitomirsko-berdyčevská operácia, ktorej sa zúčastnila aj 1. čs. samostatná brigáda v ZSSR.

25. december 1943 – Po štorimesačnom rokaní sa v Bratislave, v budove na Gajovej ulici, zrodila Vianočná dohoda o vytvorení spoločného odbojového orgánu SNR.

25. december 1944 – J. Tiso vyhlasuje vo vianočnom posolstve partizánov a povstaleckých vojakov za zločincov, banditov a zradcov.

28. december 1943 – Ku koncu roka tvorí 1. čs. samostatnú obrnenú brigádu v Anglicku 4095 osôb, z toho je 740 Slovákov.

7 28/29 decembra 1941 – Nad územím Protektorátu ČaM sú vysadené tri výsadky: Silver A, Silver B a Anthropoid.

30. december 1944 – V Dušovej doline v Trenčíne nemecké gestapo v spolupráci s POHG zastrelilo 69 politických väzňov, účastníkov SNP.

31. december 1944 – V Prievidzi prešlo na stranu partizánov 110 maďarských vojakov.

31. december 1944 – V Klenovci fašisti zahrnali do kultúrneho domu takmer všetkých obyvateľov. 39 z nich označili za partizánov a odvliekli do koncentračných táborov.

December 1944 až január 1945 – Dargovský priesmyk, jedna z najväčších bitiek na území Slovenska. Sedem týždňov trvajúce boje vojsk 1. gardovej armády 4. ukrajinského frontu genplk. Grečka sa intenzitou rovnajú bojom pri prechode Karpát. Za to, že 17. januára 1945 sú Nemci vyhnaní z obranných pozícií položilo životy okolo 22 tisíc červenoarmejcov.

1. január 1940 – Zlúčením IV. oddelenia ministerstva vnútra a spravodajského oddelenia Policajného riaditeľstva v Bratislave vznikla Ústredňa štátnej bezpečnosti.

1. január 1940 – Vznik 1. čs. divízie vo Francúzsku.

1. január 1943 – V Auschwitz-Birkenau popravili skupinu slovenských väzňov kvôli podozreniu, že pripravujú vzburu.

3. január 1945 – 1. čs. armádny zbor v ZSSR prechádza do podriadenosti 1. gardovej armády 4. UF.

4. január 1945 – V ranných hodinách príslušníci POHG pod vedením veliteľa Vojtecha Horu a príslušníkov SD (Sicherheitsdienst) pod vedením Daffnera odviezli asi 40 mužov, žien a deti z väznice v B. Bystřici k vápenke v Nemeckej. Postavili strážne, rozpálili vápenku a väzňov výstrelom do tyla vraždili, ich tela hádzali do pece a pálili. Do pece pridávali asfalt, aby nebolo cítiť pach spáleného ľudského mäsa. Popol bol vysýpaný do Hrona, aby boli zakryté stopy.

Hlavné išlo o popravu účastníkov SNP a Židov. Do 11. 1. bolo popravených 900 ľudí.

5. január 1942 – V Buzuluku sa z 93 bývalých legionárov začalo formovanie 1. čs. samostatného poľného práporu.

5. január 1944 – V Jefremove je vytvorená 2. čs. paradesantná brigáda v ZSSR.

6. január až 27. február 1945 – Na predmostí obce Kamenín neďaleko Štúrova sa odohrali najväčšie a najkrvavejšie tankové boje na území bývalého Československa. Hitler tu chcel zopakovať úspech z Arden a zabrzdiť postup Červenej armády na Viedeň a Prahu.

9. január 1942 – Členovia HG začali v židovských rodinách rekvirovať kožuchy a zimné odevy.

10. január 1920 – Spoločnosť národov ratifikovala Versailleskú zmluvu, čím sa oficiálne skončila 1. sv. vojna.

10. január 1941 – Washington získava kompletný plán Barbarossa. No podľa regnum.ru (29. september 2011) s informáciami o ňom sa odmietol podeliť aj s V. Britániou.

11. január 1940 – Veliteľstvo slovenskej Domobrany predložilo návrh na arizáciu židovského majetku na Slovensku.

11. január 1945 – Uzatvorenie prímeria medzi gréckou vládou, komunistickými partizánmi ELAS a britskými jednotkami.

11. január 1945 – Nemeckí vojaci zastrelili vo Zvolene 128 ľudí.

12. január 1945 – Prezident J. Tiso vyhlásil všeobecnú mobilizáciu Domobrany.

BOJOVNÍK

Dvojtyždenník antifasistov

Vydáva Slovenský zväz protifašistických bojovníkov • Šéfredaktor Dr. Vladimír Mikunda, editor Dr. Vladimír Dobrovič, redaktorka Mgr. Adriana Mikundová, tel. 02/38 10 49 48 • Internet: www.szpb.sk, e-mail redakcia: sefredaktor@szpb.sk, bojovník@szpb.sk • Redakčná rada: predseda JUDr. Jozef Púpala, tajomník Dr. Vladimír Dobrovič, členovia – Doc. PhDr. Jozef Bystrický, CSc., RSDr. Jozef Petráš, Mgr. Lubomír Jančo, Dr. Kamil Krištofik, Doc. PhDr. Viliam Longauer, CSc., Ing. Tomáš Ťazký, PaedDr. Jozef Rodák • Sídlo vydavateľa a adresa redakcie: Štúrova 8, 815 72 Bratislava • IČO 00177431 • Neobjednané rukopisy a fotografie sa nevracajú • Vychádza dvojtyždennne, cena jedného čísla 0,70 € (0,44 € pre predplatiteľov) • Objednávky na predplatné prijíma každá pošta a doručovateľ Slovenskej pošty • Objednávky (aj do zahraničia) vybavuje Slovenská pošta, a.s., Stredisko predplatného tlače, Uzbecká 4, 820 14 Bratislava 214, e-mail: predplatne@slposta.sk • Predaj v novinových stánkoch zabezpečuje MEDIAPRINT-KAPA, PresseGrosso, a.s., Vajnorská 137, 831 04 Bratislava • Tlač: DOLIS, s.r.o., Grösslingova 45, 811 09 Bratislava • Grafická úprava: Peter Procházka – G-T-P, Ročník XLIII (LXIV) • Podávanie novinových zásielok povolené riaditeľom pošty pod č. 2606/93 zo dňa 27. 7. 1993 a RPR postou Ba 12 z 15. 12. 1993 pod č. 191/93 • Index č. 49 036, ISSN 0323-2018 • ISSN 2585-9625 (online) a ISSN 0552-3885 (tlačové vydanie) • Evidenčné číslo: EV 204/08. Titul neprešiel jazykovou korektúrou.